

Dr. İsmail ABALİ

Bir Kırgız Masalı: **KÜLBAARAM ile ASAN**

Bir Kırgız Masalı:
"KÜLBAARAM
ile
ASAN

Dr. İsmail ABALİ

Bir Kırgız Masalı:

KÜLBAARAM

ile

ASAN

Dr. İsmail ABALI

Bir Kırgız Masalı: KÜLBAARAM İLE ASAN
Copyright © 2017, Dr. İsmail ABALI

Tüm hakları yazarına aittir. Yazarın izni alınmadan kısmen veya tamamen çoğaltılması veya farklı biçimlere çevrilmesi yasaktır.

ISBN: 978-605-030-363-6

BASKI: SAGE MATBAACILIK
Ankara, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
GİRİŞ.....	1
a.Masal.....	1
b. Kırgız Türklerinde Masal.....	3
1. Külbaaram ile Asan Masalı Hakkında Genel Bilgiler.....	5
2. Külbaaram ile Asan Masalının Kahramanları.....	24
3. Külbaaram ile Asan Masalı ve Şaman Yorumlamaları....	31
4. Külbaaram ile Asan Masalında Hayvanlar.....	35
5. Külbaaram ile Asan Masalında Mitolojik Varlıklar.....	41
6. Külbaaram ile Asan Masalında İslami Unsurlar.....	50
7. Külbaaram ile Asan Masalında Destani Unsurlar.....	53
8. Külbaaram ile Asan Masalının Metin Merkezli Halk Bilimi Kuramlarına Göre İncelenmesi.....	60
SONUÇ.....	75
KAYNAKÇA.....	77
METİN.....	83

ÖN SÖZ

Sözlü halk anlatısı bağlamında çok zengin bir arşive sahip olan Kırgızlar; Manas, Kurmanbek, Canış-Bayış, Er Soltonoy gibi birçok destanı ve sayısız halk masalını bünyesinden çıkarmış bir toplumdur. Destan ile masal türünün iç içe bulunduğu Kırgız halk edebiyatı ürünleri, özellikle son yıllardaki bazı araştırma projeleriyle gün yüzüne çıkarılmış ve Türkiye Türkçesine aktarılarak üzerinde incelemeler yapılmasına zemin hazırlanmıştır.

Bu çalışmada ise “Külbaaram menen Asan” adlı Kırgız masalı Türkiye Türkçesine aktarılmış ve söz konusu anlatı bazı başlıklar altında incelemeye tabi tutulmuştur. Giriş kısmında masal türü ve Kırgız kültüründeki masal algısı üzerinde durduğumuz çalışmamızda, birinci başlık altında Külbaaram ile Asan masalı hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci başlıkta ise söz konusu masalın kahramanlarına yer verilmiş ve her bir kahramanın masaldaki fonksiyonu ve hangi pozisyonda yer aldığı incelenmeye çalışılmıştır. Üçüncü başlıkta da masalın Şaman olma süreciyle olan benzerlikleri dile getirilmiş, dördüncü bölümde masalda önemli bir yer tutan hayvanlar incelenmiştir. Altıncı başlığında masaldaki İslami unsurları değerlendirdiğimiz masalın yedinci başlığı ise destani unsurlarına ayrılmıştır. Sekizinci ve son başlıkta da masal, metin

merkezli halk bilimi kuramlarından *Morfolojik Yöntem* ve *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* metotlarına göre incelenmiştir.

Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarma yöntemlerini şahsıma öğreterek bu çalışmanın vücuda getirilmesinde en büyük paya sahip olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Nerin YAYIN'a, aktarma esnasında yardımlarını esirgemeyen Erciş-Ulupamir Köyündeki Kırgız Türklerine, hiçbir zaman desteklerini eksik etmeyen aileme ve her zaman yanımda olan eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İsmail ABALI

Erciş-2017

GİRİŞ

a. Masal

Genellikle mitik öğeler ile olağanüstü unsurları ihtiva eden ve çocuklar için eğitici ve eğlendirici, yetişkinler içinse roman/hikaye ihtiyacını giderici (Çıblak 2005, 127) bir halk edebiyatı yaratması olan masallar, inandırıcı özelliğinden uzak bir folklor ürünü olmakla birlikte yüzyıllarca nesilden nesle aktarılan, anlatıldığı her dönem ve ortamdan bünyesine malzemeler katan ve ait olduğu toplumun dünya görüşü ile kültürel bazı birikimlerini de sözlü olarak yansıtan bir türdür.

Masalın dünya folklor tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Zira "barbar" ve "köylü"lerin folklorik yaratmaları ve halk edebiyatı ürünlerinden yola çıkarak kendi ilkel dönemlerine ait izler bulabilmeyi ve bu konuda detaylı bilgiler toplayabilmeyi amaçlayan Avrupalılar, daha Aydınlanma Devri'nden önce -farklı amaçlarla da olsahalk kültürü unsurlarını derlemeye başlamışlardır. Bu bağlamda Grimm Kardeşlerin köy köy dolaşarak derledikleri ve 1812'de Almanya'da yayınladıkları "Çocuklara ve Ev Halkına Masallar" adlı çalışmaları, adeta dünya masal araştırmalarına öncülük etmiştir. İsveç idaresi altında milli benliklerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan Finlilerin de milli kültürlerini canlandırmalarında, Herder'in fikirlerinden etkilenen iki Finli öğrencinin, köylerden,

masal başta olmak üzere çeşitli halk edebiyatı ürünleri bulma gayeleri de etkili olmuştur. Nitekim bu anlayış, ünlü Fin destanı Kalevala'nın derlenip yazıya geçirilmesinde, Finlilerin milli benliklerini geri kazanmalarında ve nihayetinde bağımsızlıklarını elde etmelerinde büyük bir rol oynamıştır. Zengin bir halk kültürüne sahip olan ve folklor çalışmalarının zirveye çıktığı ülkelerden biri kabul edilen Rusya'da da masal çalışmalarına büyük önem verilmiştir. Siyasi amaçların da etkili olduğu Rus folklor çalışmalarında; Radloff, Katanov, Sokolov gibi Türk folkloruna da büyük katkılar sağlayan araştırmacılar, dünya folklor çalışmalarının gelişiminde önemli rol oynayan bilim insanları olarak öne çıkmışlardır (Başgöz 2002, 1-21).

Folklorun gelişimine büyük katkılar sağlayan masalın ilk tasnif çalışmaları Avrupa'da yapılmıştır. İlk olması nedeniyle ismini zikredebileceğimiz Alman von Hahn'ın masal tasnifi, kapsamlı ve kalıcı olmasından ziyade kendinden sonraki araştırmalara yol gösterici özelliği itibarıyla dikkate değerdir. Masal sınıflandırma konusunda ilk önemli tasnifi ise Anti Aarne yapmış ve masalları; hayvan masalları, asıl halk masalları ve fıkralar olarak üç gruba ayırmıştır (Sakaoğlu, 1999: 10-13). Aarne'nin tasnifini geliştirerek yeniden tanzim eden öğrencisi Stith Thompson ise masalları; hayvan masalları, asıl halk masalları, şakalar ve anekdotlar, formülle başlayan masallar ve sınıflamaya girmeyen masallar olarak beş bölümde incelemiştir.

Türkiye'de ise Boratav ile Eberhard'ın yaptığı tasnif ilk ve en kapsamlı tasnif olarak kabul edilmektedir.

b. Kırgız Türklerinde Masal

Diğer halk edebiyatı araştırmaları ve doğal olarak da masalların derlenmesi işine Kırgızistan'da Ekim devriminden sonra başlanmış ve Miftakov, Abdırakmanov, Kıştobayev gibi isimler masalların derlenip toparlanması konusunda büyük emek harcamışlardır. İlk defa 1944 yılında Rusça yayınlanan Kırgız masalları, ancak 1957'de kendi dilinde yayınlanabilmiş ve bu masallar üç başlık halinde incelenmiştir:

- Hayvan masalları
- Olağanüstü masallar (Sihir masalları)
- Sosyal hayatla ilgili (realist) masallar (Kırgız Elinin Oozeki Çıgarmaçılık Tarihinin Oçerki 1973, 166).

Kırgız Türkçesinde uzunca bir süre masal ve destan türlerini tanımlamak için *comok* terimi kullanılmışsa da günümüzde masal için *cöö comok* sözcüğü daha çok tercih edilmektedir. Bu bağlamda çeşitli araştırmacılar ve ansiklopediler tarafından yapılan pek çok *comok* ve *cöö comok* tanımları bulunmaktadır.

Kırgız Tilinin Tüştüdmö Sözdüğü'nde (1969, 215) *comok* kelimesinin hayali konu ve olayları abartarak fantastik bir şekilde tahkiye eden bir türü karşıladığı ifade edilirken *cöö*

comok sözcüğünse insanın diğer insanlar veya tabiat, çevre, hayvanlar ve toplumun her türlü bireyi ile olan ilişkilerini nesir veya secili bir şekilde anlatan hikayeyi tanımladığı belirtilir.

Manas Ensiklopediya (1995, 223-227) adlı eserde ise comok kelimesinin *epos* ile aynı anlamda kullanıldığı ve cöo comokun daha geniş bir anlamı ihtiva ettiği vurgulanmaktadır.

Adabiyat Tanuu Terminderinin Kırgızça Kısaça Sözdüğü'nde (1963, 128) de comok teriminin Rusça *skazki* sözcüğünün karşıladığı anlamda kullanıldığı ve bu terimden masalın kastedilmesi gerektiği ifade edilir.

Yudahin (1998, 288), comok kelimesinin kahramanlık destanı veyahut buna benzer bir eseri ifade ettiğini, cöo comokun ise masal türünü karşıladığını belirtmektedir.

Görüldüğü gibi halk yaratmaları bağlamında anlatmalar arası türleşmenin tam olarak gerçekleşmediği Kırgız Türklerinin sözcük külliyyatında, comok ve cöo comok sözcüklerinin tam manasıyla neyi karşıladığı hususunda tam bir fikir birliği yoktur. Son dönemlerde comokun destan, cöo comokun da masalı tanımladığı bilinse de söz konusu bu durumun temel sebebi, hiç şüphesiz, bazı anlatmaların masal ile destan arasında bir tür niteliği göstermesine dayanmaktadır. İncelememize esas olan Külbaaram ile Asan masalı da böyle bir nitelik taşımaktadır.

1. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Külbaaram ile Asan masalı, Moldobasan Musulmankulov tarafından anlatılan ve 1947 yılında Kırgızistan Respublikası Uluttuk İlimder Akademiyası'nın el yazmalar bölümüne kaydedilen bir anlatıdır. Söz konusu masal, Abdıldacan Akmataliyev redaktörlüğünde, 2002 yılında, Eşimkul menen Zuura, Nurkan ve Cantay anlatımlarıyla birlikte *El Adabiyatı Serisinin* 17. cildi olarak yayımlanmıştır.

İncelememize esas olan Külbaaram ile Asan masalı, Kırgız Türkçesi ile yayımlandığı eserde “poema” (Akmataliyev 2002, 152) şeklinde adlandırılmıştır. Bilindiği üzere poema, “*destan ve halk hikayesinden kısa, manzum, sevda konulu eserler*”dir (Karadavut 2006, 5). Kırgız Türkçesinde bu isimle adlandırılmasına karşın bize göre bu anlatı bir masal, daha doğrusu masaldan destana geçiş ürünü olan bir eserdir. Nitekim kimi araştırmacılara göre destan, ilk zamanlarında masal şeklinde söylenmekteydi. Masalsı konulardan tarihi konulara geçişi daha sonraki zamanlarda gerçekleşmiştir. Bu süreç dahilinde anlatı eski haliyle kalmamış ve boy-kabile çıkarlarının ön planda tutulduğu destana dönüşmüştür (Berdibayev 1995, 8-12). Külbaaram ile Asan anlatısı da masala özgü motiflerin yanında destana ait birçok unsuru (Bkz. 7. *Külbaaram ile Asan Masalında Destani Unsurlar*) da bünyesinde barındırma özelliği

göstermektedir. Ayrıca Kübaaram ile Asan'ın *Kence Bala* (Karadavut 2006, 188) ve *Asan-Üsön* (Yılmaz 1994, 188) isimli tam bir masal halindeki varyantlarının da bulunması bu anlatının, aslında masal olduğunu fakat yukarıdaki düşünceler çerçevesinde destana evrilme aşamasında tespit edildiğini kanıtlar niteliktedir.

Giriş bölümünde de ifade edildiği gibi Kırgız destanları üç başlıkta incelenmektedir. Bunlar; hayvan masalları, olağanüstülükleri anlatan masallar ve sosyal hayatı konu alan masallardır. Külbaaram ile Asan masalı, bu başlıklardan olağanüstülükleri anlatan masallar kategorisine girer. Nitekim Muktar'ın aşık olduğu bülbülün olağanüstü özelliklere sahip olması, Asan'ın geyik suretine girmesi, Külbaaram ve Aynıcamal'ın birer peri kızı olması, sihirli taş ve kılıç gibi olağanüstü nesneleri içermesi; bunun yanında cez kempir (celmoğuz), ejderha, Alp karakuş (Zümrüdüanka), dev, peri ve su iyesi gibi mitolojik varlıkları konu edinmesi söz konusu masalın bu başlık altında değerlendirilmesini gerektirmektedir. Fakat içerisindeki destani unsurlar bağlamında aile-kardeş-toplum dayanışma ve ilişkileri; komşu devletlerle olan münasebet vb. ile de masalın kısmen sosyal hayatı konu alan masallarla ilişkili olduğundan söz edilebilir.

a.Özeti:

Çok eski zamanlarda, Muktar han adlı bir padişah, sarayını güzelleştirmek için dünya üzerindeki tüm meyve ağaçlarını getirtip, bu ağaçları bahçesine dikerek yetiştirmiştir. Bir gün Muktar han, vezirleri ile bahçede dolanırken (ileriki bölümlerde isminin Murkuzaram olduğu anlaşılan) bir bülbül, ışıklar saçarak gelip bin türlü ahenkle ötmeye başlar, bir süre öter ve uçup gider. Bunu gören Muktar han, bülbüle aşık olur ve derdinden ölüm döşeğinde yatar. Muktar han, halkından bu bülbülü bulup getirmelerini ister ve ilk karısından olan Abıl ve Malik adlı oğulları, babalarının bu dileğini gerçekleştirmek üzere yola çıkmaya karar verirler. Bunu öğrenen ve Muktar'ın ikinci karısından olan Asan adlı en küçük oğlu da ağabeylerinden bir eksiği olmadığını düşünerek anne ve babasının tüm ısrarlarına rağmen bülbülü aramaya gitmek ister. İnsanların tüm ısrarına rağmen kararından vazgeçmeyen Asan, ağabeyleri ve kırk yiğitle birlikte yola çıkar. Bir müddet gittikten sonra üç oğul, Sañsar isimli cennet gibi bir yere gelirler. Bir buçuk ay kadar burada bülbülü aralar, fakat bulamazlar. Bunun üzerine bir müddet daha giderek bir nehir kenarında bulunan Sayram isimli başka bir yere gelirler. Üç kardeş, ağaçları keserek otuz kayık yapar. Kardeşler bir kayığa, kırk yiğit diğer kayıklara binerek karşıya geçmeye çalışırlar. Tam nehrin ortasına geldiklerinde fırtına çıkar ve kırk yiğit suda

boğuluverir. Üç kardeş karşıya sağsalım çıkararak birkaç gün burada konaklamaya karar verir. Bir gece Abıl ve Malik, kardeşleri Asan'ı terk eder. Uyandığında yalnız kaldığını anlayan Asan, ne yapacağını ve nereye gitmesi gerektiğini bilmeden yürümeye devam ederek ıssız bir yerde altın bir türbeye rastlar. Türbenin kime ait olduğunu anlamaya çalışırken uzaklardan bir kocakarının (Celmoğuz) geldiğini görür. Kocakarıya yakalanan ve onun tarafından bir geyiğe dönüştürülen Asan, diğer geyiklerle birlikte yaşamaya mahkum olur. Günler sonra kendisini yemek isteyen kocakarının elinden kaçan Asan, geyik kılığında koşarak uzaklaşır ve güzel bir şehrin kenarına gelip beklemeye başlar. Yedi gün sonra peri gibi güzel bir kızın misafiri olan Asan, bu kızın dokuz gün boyunca ettiği dua sayesinde tekrar insan olur. Kızla tanışıp adının Külbaaram olduğunu öğrenen Asan, Külbaaram'ın anlatması üzerine kendisinin karısı olacağını da anlar. Kırk gün Külbaaram'la kalır, bir gece babası rüyasına girer ve Asan, bülbülü bulması gerektiğini hatırlayarak her şeyi Külbaaram'a anlatır. Külbaaram, Murkuzaram'ın bir zamanlar kendisinin kuşu olduğunu fakat Aynıcamal isimli bir peri kızının bülbülü götürdüğünü söyler. Asan, bülbülü bulmak üzere yola çıkar ve Külbaaram'ın tavsiyesi ile yavrularını yiyen ejderhayı öldürüp Alp karakuşun dostluğunu kazanır. Alp karakuşla birlikte gökyüzündeki İranbak şehrine giden Asan, Aynıcamal ve

devlerin uyuklu halinden faydalanarak kolayca Murkuzaram'ı alır, Aynıcamal'a mektup bırakır ve Alp karakuşla birlikte yeryüzüne dönerek Külbaaram'ın yanına varır. Artık memleketlerine gitme vakti gelmiştir. Kocakarıyı alt edip nasıl gideceklerini düşünen Külbaaram ve Asan'a Murkuzaram, kocakarının canının bir çınarın dibinde olduğunu söyler. Murkuzaram'ın tarif ettiği çınarı bulup kocakarıyı öldüren Asan, Külbaaram ve Murkuzaram'la birlikte ülkesine gitmekteyken aklına ağabeyleri Abıl ve Malik gelir. Ağabeylerini arayan Asan, (sonradan Kalmuklara ait olduğu ifade edilen) bir şehre gelir ve ağabeylerinin sefil halini görür. Ağabeylerini kurtaran Asan, Külbaaram ile Murkuzaram'ı da alır ve ülkesine gitmek için yola çıkar. Yolda bir kuyu görüp su aramak isteyen Asan, Külbaaram'ı ağabeylerine emanet ederek kuyuya girer. Fakat ağabeyleri Asan'ı tutan ipi keserek bülbülü alıp kaçır. Kuyuda su iyesi ile karşılaşan Asan, Alp karakuşun yardımıyla kurtulur ve memleketine doğru yola koyulur. Bülbülle birlikte ülkelerine varan Abıl ile Malik bir kahraman gibi karşılanır ve Murkuzaram'ı babalarına teslim ederler. Asan'ı soranlara da öldüğünü söylerler. Günlerce toy verip eğlence düzenleyen Abıl ile Malik, Asan'ın geri dönmesiyle utanıp şehri terk eder. Asan, olan biteni ailesine ve halkına anlatarak bülbülü kendinin bulduğunu söyler. Asan, ailesi ve halkıyla toy düzenlerken İranbak şehrindeki Aynıcamal uykusundan uyanarak

Murkuzaram'ın olmadığını ve başucunda bir mektup bulunduğunu fark eder. Emrindeki devleriyle birlikte yeryüzüne gelen Aynıcamal, Asan'la karşılaşır ve onun ikinci karısı olur. Bülbülü getirip babasının hayır duasını alan Asan'ın keyfi yerine gelmiştir. Asan, şehri terk eden ağabeyleri Abıl ve Malik'i getirmesi için veziri Tokoman'ı gönderir ve onları affettiğini ilan eder. Abıl ve Malik geri döner, Asan toy düzenleyip ihtiyaç sahiplerine ve toya gelen diğer hanlara çeşitli hediyeler verir.

b. Motif Yapısı

Halk anlatmalarını en küçük boyutta temsil eden ve bu anlatmaların gelenek dahilinde devam etmesini sağlayan unsura motif denir. Mitten masala, masaldan destan ve halk hikayesi ile efsaneye kadar pek çok folklorik ürüne aks eden motifler, Stith Thompson tarafından tasnif edilmiş ve *Motif Index of Folk Literature* isimli eserle yayımlanmıştır. Söz konusu motif indeksinin Külbaaram ile Asan masalındaki yansıması ise aşağıdaki gibidir:

B. Hayvanlar

B39.2. Zümrüdü Anka:

Alp karakuş, Asan'ı gökyüzündeki İranbak şehrine götürür.

Ejderha, Alp karakuşun yavrularını yemek ister.

Alp karakuş, Asan'ı yer altı diyarından yeryüzüne çıkarır.

B166. Kuş dilinin öğrenilmesi

Asan, Külbaaram'ın verdiği sihirli taş ile kuş dilini öğrenir.

B211.3. Konuşan kuş

Bülbül, insan gibi konuşabilmektedir.

B216. Hayvan dilleri hakkında bilgi: Şahıs onların konuşmalarını anlar

Asan, kuş gibi konuşarak Alp karakuş ve yavrularını anlayabilir.

B296. Hayvanlarla beraber seyahat

Asan, Alp karakuşun sırtında gökyüzüne seyahat eder.

B322. Yardımcı hayvan yiyecek ister.

Alp karakuş, Asan'ı gökyüzüne çıkarırken ondan yiyecek ister.

B469.11. Yardımcı Zümrüdü Anka

Alp karakuş, yavrularını ejderhadan kurtaran Asan'a yardım eder.

Alp karakuş, kardeşleri tarafından kuyuya atılan Asan'a yardım eder.

B505. Hayvanlardan sihirli obje elde edilir.

Alp karakuş, Asan'a iki tane tüy verir.

B542. Hayvanlar emniyetli bir şekilde insanları taşır.

Alp karakuş, Asan'ı sırtında gökyüzüne taşır.

Alp karakuş, Asan'ı kuyudan yeryüzüne çıkarır.

C. Yasak

C240. Sırları açıklama yasağı

Annesi, Asan'dan kendisine verdiği kılıcı ağabeylerinden gizlemesini ister.

D. Sihir

D314.1.1. İnsan olan geyik

Asan, Külbaaram'ın duasıyla tekrar insan olur.

D414.1. İnsanın geyiğe dönüşmesi

Asan, cez kempir tarafından geyiğe dönüştürülür.

D810. Sihirli nesnelerin hediye edilmesi

Külbaaram, kuş dilini anlayabilmesi için Asan'a sihirli taş hediye eder.

D812. Sihirli nesne olağanüstü varlıktan alınır.

Kuş dilini öğrenebilmesi için Asan'a sihirli taş hediye eden Külbaaram, Boroon adlı bir devin kızıdır.

D931. Sihirli kaya

Külbaaram, kuş dilini anlayabilmesi için Asan'a sihirli bir taş verir.

D950. Sihirli ağaç

Cez kempirin canı bir nehrin ortasındaki bir çınar ağacının dibindedir.

D1021. Sihirli tüy

Alp karakuş, ihtiyacı olduğunda yardımına gelebilmesi için Asan'a iki tane tüy verir.

D1076. Sihirli yüzük

Asan'ın bülbülü perilerin şehrinden götürebilmesi için Aynıcamal'ın parmağındaki yüzüğü çıkarması gerekir.

D1132.1. Sihir ile saray yapma

Boroon devin kızı için yaptırdığı sarayın kapıları ancak dua ile açılıp kapanır.

D1174. Sihirli kutu

Cez kempirin canı, içinde başka bir sandık bulunan büyülü bir sandıkta bulunur.

E. Ölüm

E711.16. Çubukta Ruh

Cez kempirin canı, nehir ortasındaki bir çınar ağacının dibindeki büyülü sandıktadır.

F. Olağanüstülükler

F80. Alt dünyaya seyahat

Asan, kardeşleri tarafından bir kuyuya atılarak alt dünyaya iner.

F101.6. Alt dünyadan hayvan sırtında dönüş

Asan, alt dünyadan Alp karkuş sayesinde döner.

F156. Öte dünyaya açılan kapı

Alp karkuş, Asan'ı periler dünyasına götürür.

F220. Perilerin yaşadığı yer

Peri kızı Aynıcamal, gökyüzündeki İranbak şehrinde çok güzel bir sarayda yaşar.

F347. Perilerin nasihati

Külbaaram, Asan'ı bülbülün peşinden gitmesinin tehlikeli olabileceği yönünde uyarır.

F575.1. Olağanüstü güzel kadın

Külbaaram, insanoğlunun görüp duymadığı kadar güzel bir kızdır.

Aynıcamal, görenleri kendine hayran bırakacak şekilde güzel bir kızdır.

F576. Olağanüstü kapı

Boroon devin, kızı Külbaaram için yaptırdığı sarayın kapıları sadece dua ile açılıp kapanmaktadır.

G. Devler

G210.0.1. Cadı karısının görünüşü

Cezkempir, görenleri bayıltacak derecede çirkin ve korkunçtur.

H. İmtihanlar

H310. Aşıklık Testi

Külbaaram, gerçek eşi olup olmadığını anlamak için Asan'ı test eder.

H508. Çeşitli sorulara cevap bulma imtihanı

Külbaaram, Asan'ın kendine gerçekten eş olabileceğini sınamak için ona soru sorar.

H1010. Yapılması zor imtihanlar

Asan ve kardeşleri, babalarının aşık olduğu kuşu getirmeye giderler.

J. Akıllılar ve Aptallar

J130. Hayvanlardan öğrenilen akıl

Alp karkuş, gökyüzüne çıkardığı Asan'a, bülbülü nasıl bulabileceği ve devleri nasıl alt edebileceği ile ilgili akıl verir.

J151. Yaşlı insanlardan öğrenilen akıl

Asan, kuyuya atıldığı sırada yaşlı birisinden öğütler alır.

J155. Kadından öğrenilen akıl

Asan, bülbülü nasıl bulabileceğini Külbaaram'dan

öğrenir.

K. Aldatmalar

K2211. Hain erkek kardeşler

Asan, kardeşleri Abıl ve Malik tarafından ıssız bir yerde terk edilir.

Asan, kardeşleri tarafından bir kuyuya atılır.

K2293. Hain ihtiyar kadın

Yaşlı kadın, sihir yaparak Asan'ı geyik yapar.

Yaşlı kadın, kocası öldükten sonra üvey kızına yapmadığı kötülüğü bırakmaz.

Yaşlı kadın, kocası öldükten sonra mezarında türlü tahribatlar yapar.

L. Kaderin Ters Dönmesi

L10. En genç oğlun zafer

Aşık olduğu kuşu, Muktar'ın en küçük oğlu bulur.

L31. En küçük kardeş ağabeylerine yardım eder.

Asan, kendisini ıssızda terk eden ağabeylerinin düşkün halini görür ve onlara yardım eder.

L111.1. Gurbete çıkma ve başarılı bir şekilde dönme

Asan, kardeşleri ile birlikte babasının aşık olduğu kuşu bulmak için gurbete çıkar ve bülbülü sadece o bulabilir.

L112.2. Çok küçük kahraman

Bülbülü bulmak için gurbete çıkan Asan'a babası, annesi ve halkı çok küçük olduğunu söylerler.

N. Şans ve Talih

N733. Kardeşlerin tesadüfî karşılaşmaları

Asan, bülbülü bulduktan sonra kardeşleri ile karşılaşır.

N848.0.1. Yardımcı kutsal adam

Kardeşleri tarafından kuyuya atılan Asan, su iyesinin yardımıyla yeryüzüne çıkar.

P. Cemiyet

P251.6.1. Üç erkek kardeş

Muktar hanın üç oğlu vardır.

P310. Dostluk, arkadaşlık

Bülbülü bulmak için çıktığı yolda Asan, Alp karakuş ve Kalmuk padişahı Şimeykan ile dost olur.

P320. Konukseverlik

Şimeykan, ülkesine gelen Asan'ı konuksever bir şekilde ağırlar.

Asan, ülkesine geri dönebilmesi üzerine verdiği toyda Şimeykan ve diğer hanlara izzet-i ikramda bulunur.

P634. Ziyafetler

Külbaaram ve Aynıcamal ile evliliği için verdiği toyda Asan, herkesin karnını doyurmuş; herkese her ihtiyacını vermiştir.

Q. Ödüller ve Cezalar

Q64. Sabrın mükafatı

Türlü zorluklara katlanan Asan, Külbaaram ve Aynıcamal ile evlenir.

Q541.3.2. Hayvan şekline sokarak cezalandırma

Yaşlı kadın, üfleyerek Asan'ı geyik yapar.

Q111.7. Mücevher vererek ödüllendirme

Asan, toyuna gelen Kalmuk hükümdarı Şimeykan'a develer dolusu mücevher hediye eder.

R. Esirler ve Kaçaklar

R11.3. Devler tarafından kaçırılma

Külbaaram'ın Murkuzaram isimli kuşu devler tarafından kaçırılır

S. Anormal Zulümler

S31. Zalim üvey anne

Külbaaram'ın üvey annesi, kızına akıl almaz eziyetler yapar.

S142. Şahıs suya atılır ve terk edilir.

Asan, kardeşleri tarafından su kuyusuna atılır ve terk edilir.

S147. Doğaya terk etme

Asan, kardeşleri tarafından ıssız bir çölün ortasında uykudayken terk edilir.

T. Cinsiyet

T136.3. Düğünde eğlenme

Asan'ın Külbaaram ile olan düğününde eğlenilir.

T145.0.1. Birden fazla hanımla evlilik

Muktar hanın iki eşi vardır.

Asan, Külbaaram ve Aynıcamal adlı peri kızları ile evlenir.

V. Din

V52. Duanın esrarengiz gücü

Cezkempir tarafından geyiğe dönüştürülen Asan'ı Külbaaram dua ile insana döndürür.

Boroon devin yaptırdığı sarayın kapıları ancak dua ile açılabilir.

V113. Türbeler

Boroon dev, ölmeden önce kendine altından bir türbe yaptırır.

Asan, cez kempirle altın bir türbenin önünde karşılaşır.

W. Karakterlerin Özellikleri

W32. Cesaret

Asan'ın kardeşleriyle birlikte bülbülün peşinden gitmesi cesur karakteri ile ilgilidir.

W136. Sahtekarlık/Yalancılık

Abıl ile Malik, Asan'ın bulduğu bülbülü ondan çalarak babasına yalan söylerler.

Z. Çeşitli Motif Grupları

Z10.1. Bitirme Formülü

Asan ülkesine döner ve kardeşlerinin yalanı ortaya çıkar.

Z71.1. Formülistik Sayı:3

Muktar hanın üç oğlu vardır.

Annesi, Asan'a verdiği kılıcı üç kere sallamasını söyler.

Asan, Alp karakuşun yavrularını kurtarmak için ağacın dibinde üç gün geceler.

Cez kempirin canının saklı olduğu sandık, bir kılıç darbesiyle üçe bölünür.

Z71.5. Formülistik Sayı: 7

Boroon devin, kızı Külbaaram için yaptırdığı sarayın kapıları yedi kattır.

Yaşlı kadın, Külbaaram'a yedi gün ilenir.

Külbaaram'ın yedi gün dua etmesiyle geyik Asan'ın başı insan başı olur.

Külbaaram, Asan'ı yedi yıl bekler.

Cez kempirin canı, yedi sığırcık kuşundan oluşur.

Su iyesi, Asan'a kuyuda yedi gün bakar.

Z71.6. Formülistik Sayı: 9

Külbaaram'ın duasıyla Asan dokuz gün sonunda insan haline gelir.

Z71. 12. Formülistik Sayı: 40

Padişah Muktar'ın kırk veziri vardır.

Gurbete giden çocuklara kırk at ve kırk yiğit verilir.

Cez kempirin kazanı kırk kulaklıdır.

Boroon, kızı için kırk deve bir saray yaptırır.

Boroon dev, kırk gün boyunca kendine mezar kazdırır.

Asan ile Külbaaram kırk gün sarayda yaşarlar.

Alp karakuş, gökyüzüne olan seyahati için kırk günlük azık temin eder.

Asan'ın atıldığı kuyunun derinliği kırk kulaçtır.

Asan, diğer geyiklerle birlikte kırk gün kalır.

Aynıcamal, Asan gittikten kırk gün sonra uyanır.

Aynıcamal'ın devlerinin boyu kırk arşındır.

Devler, günde kırk koyun yiyip kırk gün başka yemek yemezler.

Asan'ın toyu kırk gün sürer.

Asan, Şimeykan'a kırk kızıl deve hediye eder.

Asan, Şimeykan'a yoldaşlık etmesi için kırk kişi görevlendirir.

2. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALININ KAHRAMANLARI

Asan:

İncelememize esas olan masalın başkahramanı Asan, padişah muktârın ikinci eşindendir ve en küçük oğludur. Masalın başından sonuna kadar tüm olayların baş aktörü olan Asan, masalda, babasının aşık olduğu kuşu aramak için ağabeylerinin gideceğini öğrenmesinden itibaren bir *destan kahramanı* hüviyetine bürünür ve anne-babasının tüm ısrarlarına rağmen bu kararından vazgeçmeyerek ağabeyleriyle birlikte yola çıkar.

Külbaaram ile Asan anlatmasının bir masal-destan ara türü olması bağlamında baş aktör Asan, herhangi bir savaş unsuru olmasa da epik kahraman kimliğini masal boyunca devam ettirmiştir. Nitekim annesine sarf ettiği “Ağabeylerimden geri kalacağıma ölsem yeğ değil mi?” sözü Asan’ın kahraman ruhlu bir karakter olduğunu gözler önüne sermeye yetmektedir. Bunun yanında bir masal kahramanı olmasına karşın Asan, anlatmanın pek çok yerinde “baatır” sıfatıyla anılmaktadır.

Asan, babasının isteklerine karşı düşkünlüğüyle de ön plana çıkmaktadır. Nitekim başından türlü felaketler geçse de Asan, bir an olsun amacından vazgeçmez ve babasının aşık olduğu kuşu bulabilmek uğruna gökyüzündeki İranbek şehrine dahi gitmeyi göze almaktadır.

Asan, kendine büyük kötülükler yapanları affedecek kadar olgun bir kişiliğe sahip bir kahramandır. Kendisini bir nehir kenarında, uyur vaziyette terk eden ağabeyleriyle tekrar karşılaştığında Asan, Kalmuk hanı Şimeykan'ın “Bunlar kim?” sorusu üzerine ağabeylerini ele vermemiş ve onları “Beni aramaya gelen yoldaşlarım” olarak tanıtmıştır. Ağabeyleri Abıl ve Malik'in kendini dipsiz bir kuyuya attığında da Asan olgun kişiliğinden taviz vermemiştir. Nitekim Asan'dan ikinci defa kurtulduklarını sanan Abıl ve Malik, ülkelerine döndüklerinde Asan'ın öldüğünü ve Murkuzaram kuşunu kendilerinin bulduğunu söylemişlerdir. Asan da ülkesine döndüğünde ağabeylerine herhangi bir kin gütmemiş, onları obasına geri çağırması ve Abıl ile Malik'in yüzüne tükürmek isteyen halkı dizginleyen de yine Asan olmuştur.

Külbaaram:

Boroon devin kızı olan ve dokuz yaşında öz annesinin ölmesiyle üvey annesinin şiddetine maruz kalan Külbaaram, masalın ikinci önemli karakteri konumundadır. Zira Asan'ın bu zorlu yolculuğunda ona yardım eden en büyük yardımcı Külbaaram'dır. Aradığı kuşu bulabilmesi için Asan'a yol gösteren de odur.

Destanda açıkça ifade edilmese de Külbaaram bir peridir. Hem olağanüstü bir güzelliği vardır hem de sihir ve büyü

yapabilmektedir. Nitekim cez kempir tarafından geyiğe dönüştürülen Asan'ı okuyup üfleyerek tekrar insan yapan; babasının türbesini yine okuyarak aslan ve kaplana çeviren Külbaaram'ın kendisidir. Alp karakuşun dilini anlayabilmesi için Asan'a sihirli bir taş veren de Külbaaram'dır.

Masalın sonunda Külbaaram, Asan'ın ilk eşi olur. Babası Boroon devin ölmeden önce “İnsanoğlundan Asan adlı biri gelecek ve sen onunla evleneceksin” demesi üzerine Külbaaram, geyik kılığında gelen Asan'ı hemen tanır ve babasının sözlerini anlatarak kendisinin “ömürlük yoldaşı” olacağını Asan'a bildirir.

Aynıcamal:

Gökyüzündeki İranbak şehrinde yaşayan ve bir peri kızı olan Aynıcamal, Külbaaram kadar güzel bir kızdır. Aynıcamal, devleriyle birlikte gelip Muktar'ın aşık olduğu Murkuzaram kuşunu Külbaaram'ın elinden almıştır. Bunu öğrenen Asan ise Alp karakuş ile gökyüzüne çıkmış, uykusu esnasında Aynıcamal ile cinsel ilişkiye girmiş ve başucuna bir mektup bırakarak Murkuzaram'ı yeryüzüne indirmiştir. Kırk günlük uykusundan uyanarak başucundaki mektubu gören Aynıcamal, bekaretinin gittiğini anlamış ve periler arasındaki bir kuraldan ötürü Asan ile evlenmek için yeryüzüne inmiştir. Asan'ı bulup onunla evlenen Aynıcamal, böylece Külbaaram'ın da kuması olmuştur.

Muktar Han:

Külbaaram ile Asan masalında Muktar han, asıl kahraman Asan ile diğer karısından olan Abıl ve Malik'in babalarıdır. Zevkine düşkün bir padişah olan Murkuzaram, sarayını güzelleştirmek için her şeyi yapmış ve ötüşüne hayran olduğu bir bülbüle aşık olarak yataklara düşmüştür. Halkından bu kuşu bulması için ricada bulunan Muktar, kuşun Asan tarafından bulunmasıyla tekrar eski sağlığına kavuşmuş ve bunun için büyük bir toy vermiştir.

Abıl ve Malik:

Hain kardeş tipiyle karşımıza çıkan Abıl ve Malik, Muktar'ın ilk karısından oğullarıdır. Babalarının ölüm döşeğine yatması üzerine aşık olduğu bülbülü aramak için yola çıkan Abıl ve Malik, yanlarında gelen Asan'ı uyurken terk etmişler; fakat sonunda bir parça ekmek için kavga eden kişilere dönüşmüşlerdir. Asan'ın kendilerini bulması üzerine Kalmuk ülkesinden kurtulan Abıl ve Malik, bu sefer de dönüş yolunda gördükleri bir kuyuya Asan'ı atmışlar ve Murkuzaram kuşunu çalarak ülkelerine dönmüşlerdir. Abıl ve Malik, babalarına kuşu kendilerinin bulduğuna inandırır da Asan'ın bir süre sonra dönmesi üzerine obayı terk ederek bir dağ başında yaşamaya başlamışlar; fakat Asan'ın merhameti sayesinde tekrar obaya dönebilmişlerdir.

Kenceke:

Muktar hanın ikinci karısı ve Asan'ın annesi olan Kenceke, masalın başında ve sonunda ortaya çıkmaktadır. Ağabeyleriyle beraber oğlu Asan'ın da gurbete çıkacağını öğrenen ama onu ikna edemeyen Kenceke, zor zamanında kullanması için Asan'a *gaipten gelen bir kılıç* verir. Masalın sonunda ise Abıl ve Malik'in, Asan'ın öldüğünü söylemeleri üzerine dünyası başına yıkılan Kenceke, yataklara düşmüş; ancak oğlu döndükten sonra kendine gelebilmiştir.

Boroon Dev:

Külbaaram'ın babası olan Boroon dev, gündeğümü ile günbatımı arasında hüküm süren bir devdir. İlk eşi öldükten sonra bir cez kempirle evlenen Boroon dev, karısının kızına olan şiddetini engelleyememiş ve kızı için sihirli bir saray yaptırmıştır. Kızının oyalanması için arkadaşı Çoyun devden Murkuzaram kuşunu getirten Boroon dev, ölmeden önce kendine de altından bir türbe yaptırmıştır.

Tokoman:

Muktar hanın vezirlerinden biri olan Tokoman masalın sonunda karşımıza çıkan bir karakterdir. Asan'ın gelmesi üzerine obayı terk eden Abıl ve Malik'i geri çağırarak görevlendirilen Tokoman, Asan'ın dediklerini harfiyen yapmış

ve Abıl ile Malik'i obaya geri getirmiştir.

Capar:

Capar, Abıl ile Malik'in Murkuzaram kuşunu getirmeleri üzerine verilen toyda, Asan'ın obaya geri döndüğü haberini insanlara duyurma göreviyle karşımıza çıkmaktadır. Toy esnasında Capar, "Asan geri döndü" şeklinde naralar atarak başta Abıl ve Malik olmak üzere herkesin dikkatini çeker ve yolda rastladığı Asan'ı ve onun anlattıklarını insanlara aktarır.

Çoyun Dev:

Masalda sadece ismi geçen Çoyun dev, Külbaaram'ın babası Boroon devin yakın dostu ve Murkuzaram'ın asıl sahibidir. Masala göre Boroon dev, Murkuzaram'ı kızı Külbaaram oyalansın diye Çoyun devin ülkesinden getirmiş, fakat Aynıcamal da Külbaaram'ın elinden almıştır.

Şimeykan:

Kalmukların hanı olan Şimeykan (Şimeyke), ağabeylerini bulmaya gelen Asan ile tanıştıktan sonra ondan korkup Asan'a kıymetli eşya ve atlar vermiş, evlilik toyuna icabet etmiş ve sonuç olarak Asan'ın dostluğunu kazanmıştır.

İnciliya:

Masalda sadece ismi geçen İnciliya, gökyüzündeki İranbak şehrinde yaşayan Aynıcamal'ın babasıdır. Bekaretini kaybetmesi üzerine Aynıcamal'ın “Babam bunu duyarsa beni öldürür” sözleriyle İnciliya'nın namusuna düşkün bir olağanüstü varlık olduğu anlaşılmaktadır.

3. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALI VE ŞAMAN YORUMLAMALARI

Bir toplumun uzun yıllar boyunca benimsediği dini inancı ve bu inancın gerektirdiği ritüeller, inanç değişikliği söz konusu olsa dahi asla unutulmaz ve edebiyat, sanat ve folklor ürünlerine aks ederek yüzyıllar boyunca yaşamaya devam eder (Türkan 2015, 222). İslam'dan evvelki ve halen anayurtta yaşayan Türklerin inancı olan Şamanizm ritüelleri de bugün hala masal, destan, efsane ve halk hikayelerinde canlı bir şekilde korunmaktadır ve adı geçen türler içerisinde masal, Şamanlığın en büyük koruyucusu niteliğindedir.

Düşsel öğelerin çokça bulunduğu masal, şamanın görevlerini ihtiva etmeye en müsait anlatı türüdür. Çünkü hem masal kahramanı hem de şaman, duyulmadık görülmedik yerlere gidebilme, olağanüstü varlıklarla temasa geçebilme ve başka varlıkların şeklinde görünebilme gibi yetenekleri ile ortak bir profil çizmektedir.

Şamanizmdeki evren algısı ile masallardaki kainat modeli neredeyse aynıdır. Şamanizmde yer altı-yeryüzü ve gökyüzü olarak (Türkan 2015, 227) tasavvur edilen evren, Külbaaram ile Asan masalında da benzer bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim cez kempir, Alp karakuş ve Külbaaram ile yeryüzünde karşılaşan masal kahramanı Asan, Murkuzaram'ı bulabilmek için gökyüzündeki İranbak şehrine çıkmış;

ağabeyleri tarafından bir kuyuya atıldığında ise yer altında su iyesi ile konuşmuştur.

Şaman adayının şaman olabilmesi için ritüel parçalanma, sırra erme ve yeniden dirilme aşamalarını geçmesi gerektiği malumdur. Adayın bedeni ruhlar tarafından bir kanca ile birbirinden ayrılır ve tüm vücut sıvıları boşaltılır (Eliade 2014, 65). Ritüel olarak ölüp dirilen (Gözelov&Memmedov 1993, 15) adayın kemiklerini birleştirmek için ruhlar ağız sularını kullanarak şamanı yeniden diriltmiş olurlar. Külbaaram ile Asan masalında da şamanın ritüel parçalanma sürecini aynen görmekteyiz. Nitekim yavrularını kurtardığı Alp karakuş tarafından yutulup tekrar kusulan Asan, Alp karakuşun ağzından da söylendiği gibi “Eskisinden daha iyi hale” gelmiştir. Ayrıca gökyüzüne olan seyahati sırasında Asan, Alp karakuşa vermesi gereken yiyeceklerden birini düşürür ve baldırından et kopararak kuşun ağzına atar. Bunu fark eden Alp karakuş, Asan’ın etini kusarak tekrar yerine yapıştırır. Söz konusu masalda şamanın ritüel ölüp dirilmesi yine Asan üzerinden gerçekleşmektedir. Ülkesine döndükten sonra olup biteni halkına anlatan Asan, yer altına indiğini, burada su iyesi ile konuştuğunu ve öldükten sonra tekrar dirilerek geri gelebildiğini tahkiye eder.

Sırra erme sürecinde şamanlığı adaya öğreten usta şaman, adayın ağzına tükürerek onu sırra erdirir (Eliade 2014, 143). Külbaaram ile Asan masalında da benzer bir durumla

karşılaşmaktayız. Nitekim cez kempir, Asan'ı yakaladığında yerden toprak alıp bir şeyler mırıldanır ve ona tükürerek Asan'ı geyik şekline sokar. Hastalıkları sağaltma yolunda çok önemli olduğu vurgulanan *koruyucu hayvan atanın donuna girme* (Bayat 2006, 163) sayesinde şaman, ruhlarla iletişime geçer ve onlarla samimiyet kurar. Nitekim Asan da babasının aşık olduğu bülbülü bulmak için çıktığı yolda Alp karakuş ve su iyesinin dostluklarını kazanmıştır.

Şamanın vazifesinde başarılı olabilmesi için tabiatın, kuşların ve diğer hayvanların dilinden anlaması gerekmektedir. Sihir yoluyla öğrenmesi gereken bu gizli dili (Bayat 2006, 74) Asan da aynı şekilde öğrenebilmektedir. Nitekim kendini geyik donundan insan suretine dönüştüren Külbaaram, Alp karakuş ve yavrularının dilini öğrenebilmesi için sihirli bir taşı Asan'ın ağzına saklar ve Asan rahat bir şekilde kuşların dilini anlayabilir.

Şamanın en temel görevi hastalıkları sağaltmaktır. Hastanın tedavisi için yardımcı ruhları çağırma, onlarla kozmik seyahate çıkma ve ölünün ruhunu öteki dünyadan geri getirme gibi ritüelleri yerine getirmesi gereken şamanın bu işlevi (Türkan 2015, 231), Külbaaram ile Asan masalında da benzer bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Murkuzaram kuşuna aşık olan Muktar han ölüm döşeğine yatmış ve kendisini bu durumdan kurtarması için halkından yardım istemiştir. Birçok insan onu

tedavi etmek istese de başarılı olamamış; fakat oğlu Asan, sayısız tehlikeler atlatıp Murkuzaram kuşunu bularak geri getirmiş ve babasını bu hastalıktan kurtarmıştır. Şamanın hastayı tedavi etmek için verdiği uğraş, masal kahramanı Asan'ın geçirdiği serüvenle sembolize edilmiştir.

Şaman adayının sırra erme ve kozmik seyahati esnasında dışı ruhlarla cinsel ilişkiye girdiği ve bazen onlar tarafından eğitildiği bilinmektedir (Eliade 2014, 117). İncelememize esas olan masalda da başkahraman Asan, önce Boroon devin kızı Külbaaram'la, sonra da gökyüzünde yaşayan Aynıcamal isimli peri kızı ile cinsel ilişkiye girmiş ve onlarla masalın sonunda evlenmiştir. Murkuzaram kuşunu bulabilmesi için Külbaaram'ın tavsiyeleriyle hareket eden Asan'ın ile dışı ruhlarla ilişkiye girip onlar tarafından eğitilen şamanın benzerliği ortadadır. Ayrıca Asan'ın eşlerinden Külbaaram'ın yeryüzünde, Aynıcamal'ın da gökyüzünde yaşıyor olması Asan'ın her iki dünyadaki ruhlarla samimiyet kurabilen bir şaman olduğunun göstergesidir.

Masal kahramanı Asan'ın, şamanı temsil ettiğine dair bir başka kanıt olarak da alametlerini gösterebiliriz. Nitekim Kalmuk hanı Şimeykan, Asan'a baktığında yanı başında iki aslan, iki çocuk, iki kurt ve bir yılan görmüştür. Tekin birisi olmadığını anlayan Şimeykan, Asan'a en kıymetli atlarından birini hediye etmiş ve onun dostluğunu kazanmaya çalışmıştır. Asan'ın etrafında görünen bu varlıklar ise onun şamanlık

alametini simgeleyen nesneler olsa gerektir.

4. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALINDA HAYVANLAR

*** Geyik**

Türklerce hem kutsal kabul edilen hem de insanlara yardımcı bir fonksiyonuyla ortaya çıkan geyik figürü, Türk kültüründe masal ve efsaneler başta olmak üzere pek çok anlatmada yer almaktadır. Hun ve Göktürk efsanelerinde deniz ilaheleri ile ilişkilendirilen (Ögel 1993, 572) geyik, Türklerin İslamiyete geçmesiyle de biçim değiştirerek avcılara yol gösteren veyahut onları kandıran bir hüviyete bürünmüştür. Nitekim Ala Geyik efsanesinin Anadolu masallarının temelini oluşturması da bundan kaynaklanmaktadır.

Geyik motifi, Şamanist dönemlerden günümüze kadar Türk gelenek ve anlatmalarının vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Nitekim eskiden her şamanın ren geyiği suretinde bir ruha sahip olduğuna (Ögel 1995, 108), hatta bazı ayinlerde şamanın ruhunun geyik suretine büründüğüne inanılırdı. İslam'dan sonraki Türklerde de bazı evliyaların geyik donuna girdiğini anlatan birçok efsane bulunmaktadır.

İncelememize esas olan Külbaaram ile Asan masalında

en çok ön plana çıkan hayvan geyiktir. Nitekim başkahraman Asan, ağabeyleri tarafından terk edildikten sonra ıssız bir çölün ortasında yolunu kaybetmiş ve bir müddet sonra bir dağın önüne gelerek burada geyik sürüsüne rastlamıştır. Geyikler, Asan'ı dağa doğru götürmüş ve Asan geyiklerle burada yaşamaya başlamıştır. Bu geyiklerin daha önceden insanken geyik haline getirildiğini anlayan Asan gitmeye karar verse de altından yapılmış bir türbede cez kempire (celmoğuz) yakalanmış ve onun tarafından –diğerleri gibi- geyik suretine büründürülmüştür. Bir şekilde cez kempirin elinden kaçan geyik kılığındaki Asan, Külbaaram'ın yanına gelir ve onun duası sayesinde de tekrar insan olur.

Görüldüğü üzere Külbaaram ile Asan masalında geyik, hem *don değiştirme* hem de *birlikte yaşama* olguları bağlamında öne çıkmaktadır. Şamanın don değiştirmesi ile alakalı olduğunu düşündüğümüz bu motif, pek çok Türk masalında yerini aldığı gibi Külbaaram ile Asan masalında da canlı bir şekilde yaşamaktadır.

* At

Bilindiği üzere eski Türklerde at, sadece bir binek hayvanı değil, beslenme, giyinme, süslenme, ticari bir mal olarak da sosyal hayatlarındaki yerini almış; yazın yaylakta, kışın kışlakta besleyip korudukları bu hayvan onların hayat tarzlarını

da belirleyen bir unsur olmuştur. Bir başka ifadeyle Türklerin göçebe olmalarını sağlayan, bozkır Türk ekonomisinin esasını teşkil eden atın bu kadar büyük bir yer edinmesinde Türklerin yaşadıkları coğrafyanın rolü büyüktür (Kafesoğlu 1991, 304-305). Bu yüzden at gerçek hayatta olduğu gibi halk anlatı türlerine de aksetmiş; destanlar başta olmak üzere halk hikayeleri ve –özellikle Kırgızlar için- masallarda da yaşamaya devam etmiştir.

Külbaaram ile Asan masalında da aynı durumdan söz etmek mümkündür. Nitekim babalarının aşık olduğu Murkuzaram adlı bülbülü aramaya gitmek için Asan ile ağabeyleri Abıl ve Malik, kendilerine at ve silah yardımı yapılmasını ister. Halk da sağlam olduğunu düşündükleri kırk alaca atı bunlara verir ve kırk ata da yolluk yükleyip onları yolcu eder.

Masalda, at ile ilgili bir başka sahne ise Külbaaram'ın Asan'ı sınaması esnasında orta çıkar. Geyikten insana döndürdüğü kişinin isminin Asan olduğunu duyunca babası Boroon devin bahsettiği *ömürlük yoldaşının* bu çocuk olduğunu anlayan, fakat bir de test etmek isteyen Külbaaram, Asan'a “At mı, yoksa deve mi güçlüdür” diye sorar. Asan ise ayak sesinin daha gürültülü olmasından (bize göre ortak Türk bilinçaltının yansımından) dolayı “At” cevabını verir ve Külbaaram'ın sınavını başarıyla geçer.

Atın Kırgızlar için çok önemli bir unsur olduğunu ifade eden bir başka sahne de Asan'ın ağabeylerini aramak için gittiği Kalmuk ülkesinde ortaya çıkmaktadır. Ağabeylerini sefil bir halde bulan Asan'ı, Kalmuk hükümdarı Şimeykan misafir eder ve uğurlarken de çok değerli olan Tuuçunak atını hediye eder. Kalmuk halkı da bu duruma isyan eder. Şimeykan ise halkına, Asan'dan korktuğu ve çok tekin biri olmadığını düşündüğü için atı hediye ettiğini söyler.

Masalda at ile ilgili son sahne ise oğulların ülkeye sağ salim dönmesinde verilen eğlencelerde ortaya çıkmaktadır. Hem Abıl ve Malik'in verdiği toyda hem de Asan'ın Külbaaram ve Aynıcamal ile evlenme toyunda at yarışları düzenlenmiştir. Ayrıca masalın sonunda Asan, toya gelen Şimeykan da dahil olmak üzere herkese çevik atlar hediye etmiştir.

*** Bülbul**

Birçok halk masalında karşımıza çıkan bülbul motifi, Külbaaram ile Asan masalında da bulunmaktadır. İncelememize esas olan Külbaaram ile Asan'ın bir özeti mahiyette bulunan Kence Bala isimli masalda bülbul, gözlerinden yaş yerine inci/mercan dökülen bir kuş olarak tasvir edilirken (Karadavut 2006, 188), yine aynı özelliklere sahip Asan-Üsön masalında ise bülbulün adının Nurkazar olduğu ve gülerken ağzından altınlar saçıldığı (Yılmaz 1994, 188) ifade edilmektedir.

Külbaaram ile Asan masalında da bu bülbülün; adının Murkuzaram olduğu, güneş gibi parladığı ancak konunca ışığının söndüğü, dünyanın bütün dillerini bildiğı, cennette de eşinin benzerinin olmadığı ve binbir türlü güzel sesler çıkararak öttüğü ifade edilmektedir. Masala göre kible yönünden uçup gelen bu güzel bülbül, günbatımı yönüne uçarak gözden kaybolur ve padişah Muktar'ı yataklara düşürürcesine kendine aşık eder. Masalın ileriki bölümlerinden de anlaşıldığı üzere Murkuzaram, Boroon devin, dostu Çoyun devden aldığı ve meşgul olsun diye kızı Külbaaram'a hediye ettiği bir kuştur. Fakat gökyüzünde yaşayan peri padişahının kızı Aynıcamal, devleriyle birlikte gelip Külbaaram'ın elinden Murkuzaram'ı çalar ve gökyüzüne, İranbak şehrine götürür.

Murkuzaram çok güzel olması ve ahenkli ötüşünün yanında insan gibi konuşabilen bir kuştur. Nitekim Asan, gökyüzündeki İranbak şehrine vardığında Murkuzaram ona, bu şehre nasıl gelebildiğini sorup kendisini götürebilmesi için yapması gerekenleri söyler. Murkuzaram'ın insan gibi konuştuğu bir başka sahne ise Asan ve Külbaaram'ın cez kempirden kurtulmak için plan yaptıkları esnada gerçekleşir. Murkuzaram, Asan'a cez kempirin canının yedi sığırcık kuşundan meydana geldiğini ve bir nehrin ortasındaki büyük bir çınar ağacının dibinde gömülü olduğunu söyler.

Murkuzaram, yanında hoşlanmadığı insanlar varken

ötmeyen bir kuştur. Zira ağabeyleri Abıl ve Malik, Asan'ı kuyuya atıp bülbülü kendilerinin bulduğunu söyledikleri vakit babaları Muktar, kuşu konuşturmalarını istese de Murkuzaram ötmez; ta ki Külbaaram'ı görüp sevininceye kadar...

Külbaaram'ın ötüşü öylesine güzeldir ki dinleyen insanlar gevşeyip kalır. Konuşmaya, evlerine gitmeye bile dermanları kalmaz. Sadece insanlar değil Murkuzaram'ı dinleyen koyunlar, taylar, kuzular ağıllarından çıkamaz; inekler ve kısıraklar sağılamaz olur.

5. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALINDA MİTOLOJİK VARLIKLAR

* Cez Kempir (Celmoğuz)

Türk mitolojisinde celmoğuz, dağlarda veya mağaralarda yaşayan, çok başlı, şekil değiştirebilen, insanı yiyen ya da kanını emen, ruhu başka yerlerde olan, çift cinsiyetli ve hileci bir varlıktır (İnayet 2010, 67). Büyü yapma ve şekilden şekle girebilme özelliğine sahip celmoğuz; çoğu zaman cadı, albastı, ejderha ve devlerle ilişkilendirilmiştir.

Celmoğuz tipinin ilk şekli, muhtemelen, destan ve masalların meydana gelmesinden çok önce yaratılmıştır. Günümüz halk anlatılarına dek geçen zamanda, celmoğuzun mükemmel tip derecesine ulaşması ise kaçınılmaz bir durum olmuş; göçebe ve kabile hayatında yaşamını sürdüren halklardan tarımla uğraşan toplumlara kadar yayılmıştır (Süleyman 2002, 384).

Celmoğuzun diğer olumsuz nitelikteki varlıklardan belki de en önemli farkı karakter değişimi göstermesidir. Nitekim çoğu anlatmada celmoğuz, başta olumlu bir karaktere sahip olmuşsa da anlatının ileriki bölümlerinde karakter dönüşümü yaşar ve kötü bir ruh olarak kalır (İnayet 2010, 55).

İncelememize esas olan Külbaaram ile Asan masalında da aynı durum söz konusudur. Cez kempir (celmoğuz), karısı öldükten sonra Boroon devin ikinci karısı, Külbaaram'ın da

üvey annesi olur. Boroon devin sağlığında kötü karakterini belli etmeye çalışan cez kempir, kocasının ölümüyle iyice çığırından çıkar ve insanlara, hatta kocasının türbesine bile zarar vermeye başlar. Türbeyi kendine mesken tutan cez kempir, buraya ocak kazdırıp ateş yakar. Kocasının mezar taşına işer, küfreder. İnsanları türbeye yaklaştırmaz ve onları eşek, köpek ve geyik kılığına sokar. Pek çok insanı geyik yapıp yer. Külbaaram'ı saraya hapsedip orada kocayıp ömesini bekler.

Cez kempirin kötü karakterine bağlı olarak dış görünüşü de korkunçtur. Masalda çocuk gibi ufak olduğu ifade edilse de kuvvetinin aslan gibi olduğu zikredilen cez kempirin, sesinin top patlaması gibi, yününün deveninki gibi, uzunluğunun direk gibi, karalığının kuzgun gibi, burnunun ucunun yumruk gibi, yüzünün sarı tüylü, başının kazan gibi ve kaşının çılbr gibi olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca saçlarının yerde sürüklendiği, yaşının seksen civarında ve dilinin bilek gibi olduğu, Müslüman efradından olmadığı ve insanı görünce yalandığı da ifade edilmektedir. Manzum olarak yapılan tasvirde celmoğuzun dişlerinin bir karış ve eğri büğrü, burun deliklerinin çukur gibi, göz kapaklarının mağara gibi, parmaklarının kanca gibi, suratının Azrail gibi, bacağının iğne gibi uzun, gözleri kızarmış, saçları iki yana uzanmış ve elinde bir şişı olduğu belirtilmektedir.

Cez kempirin insan eti yediğini daha önce de ifade

etmiştik. Asan’a rastladığında cez kempirin ağızı sulanır ve onu yemek ister. Asan’dan önce ise başka bir insanın etini yemektedir. Kırk kulaklı kazanında pişirdiğı ete, şişini sokup eti büsbütün yer.

Cez kempirin bir başka özelliğı de büyü yapıp insanları farklı kılıklara sokabilmesidir. Kocasının türbesinin önünden geçenleri eşek, köpek ve geyik yapan cez kempir, kahramanımız Asan’ı da geyik yapar. Dudaklarını kıpırdatıp bir şeyler mırıldanan cez kempir, yerden toprak alıp “Geyik ol” diyerek Asan’a tükürür ve Asan gerçekten de geyik olur.

Cez kempirin canı, diğerk dev tiplerinde olduğı gibi bedeninin dışında bir yerdedir. Nitekim masalda, cez kempirin canının yedi tane sığırcık kuşundan oluştuğı ve nehrin ortasındaki büyük bir çınar ağacının dibinde olduğı ifade edilmektedir. Cez kempirin canının nerede olduğunu Murkuzaram’dan öğrenen Asan, tarif edilen yere gider ve bu sığırcık kuşlarını öldürerek cez kempiri de alt etmiş olur.

*** Dev**

Devler, dünya üzerindeki yaratıkların normal boy ve büyüklüklerinin çok üstünde düşünülmüş ruhlar olup insan şeklinde, insan yiyen, çok büyük; üç, yedi veya on iki başlı, siyah veya sarı renklidir. Pek çok Türk anlatmasında devlerin boyu kırk arşın olarak ifade edilmiştir. Bazı masallarda ise

devler, bir dudağı yerde bir dudağı gökte olarak tasvir edilmiştir (Ögel 1995, 561-565).

Devler de insan gibi yaşarlar; evlenip çocukları olur. Genellikle zengindirler; konaklarda yaşarlar. İnsanlardan farklı olarak devler, insan eti yiyip insan kanı içerler. Don değiştirme özellikleri vardır. Uyurken de gözleri açıktır (Günay 1983, 32).

Küülbaaram ile Asan masalında, çok ön planda olmasa da peri kızı Aynıcamal'ın emrinde olarak gösterilen devlerle ilgili şu şekilde bilgiler verilmektedir: Devlerin başı kazan gibi, gözleri ayak gibi, burunları eğri büğrü, bıyıkları demir gibi, elleri kavak gibi, kalçaları kovan gibi, boyları kırk arşın, enleri on kulaçtır. Bir devin bir öğünlük yemeği kırk koyun eti ve yüz ekmektir. Bunları yedikten sonra kırk gün başka yemek yemeye ihtiyaç duymazlar.

Destan kahramanlarından Külbaaram'ın babası Boroon da bir devdir. Boroon dev, gündeğümü ile günbatımı arasında hüküm sürer ve on yıl boyunca çocuksuzluk çeker. Kızı dokuz yaşında iken karısını kaybeder ve cez kempirle evlenir. Kızı için aldığı Murkuzaram adlı bülbülün sahibi de Çoyun adında başka bir devdir.

*** Ejderha**

Oldukça büyük ve ağzından ateş çıkaran bir yılan olarak düşünülen ejderha, Türk mitolojisinde su ve gökyüzünün

sembolik bir yansıması olarak değerdendirilmiş; çok başı, büyük ve uçan bir yılan olarak tasavvur edilmiştir. Eski dönemlerde bolluk ve bereket sembolü olan ejderha, İslam kültür dairesinde ise tamamen kötü bir varlık olarak düşünölmüştür (Sarpkaya 2014, 507).

Erken dönemlerde Çin'den gelen bir motif olarak değerdendirilen ejderha, Türk masallarında kız şekline girmesi ve zümrüdüankanın yavrularını yemesiyle tanınmıştır. Dede Korkut Hikayelerinde de “evren” sözcüğüyle bahsedilen ejderha, Hacı Bektaş Veli'nin de suretine büründüğüne inanılan varlıklardan biridir (Ögel 1995, 566-569).

Kölbaaram ile Asan masasında da Alp karakuşun (Zümrüdüanka) yavrularını yutması motifinde karşımıza çıkan ejderha; doksan bacaklı, bir kulaç gırtlaklı, güçlü kuyruklu ve dili zehirli olarak tasvir edilmektedir. Masala göre ejderhanın, Alp karakuşun yavrularını yemek için geliş esnasında orman sallanır, kayalar oraya buraya çarpılır, her şey tersine döner, çınarlar alt üst olur, fırtına çıkar, hava gürlür, dolu yağar, dağlar yankılanır, yaban eşekleri kaçışır, yılanlar tıslayarak sürünür ve filler aksırır; yani kıyamet kopuyormuşçasına bir ortam vardır. Ejderhanın gelişini gören yavrular ise korkudan bayılacak hale gelir. Asan, annesinin verdiği kılıçla ejderhanın boynunu keser ve ejderha üçe bölünür.

*** Alp Karakuş (Zümrüdüanka)**

Türk masallarında, genellikle, kahramanın en büyük yardımcısı konumunda bulunan Alp karakuşun (Zümrüdüanka) en belirgin özelliği kanatlarının çok büyük olmasıdır. Yeri geldiğinde kahramana gölge olabilen bu kanatların bir şehri karanlıkta bıraktığını anlatan masallar da vardır. Çoğunlukla yavrularını ejderhadan kurtaran masal kahramanına yardım etmesi ile bilinir (Duymaz 1998, 93).

Külbaaram ile Asan masalında da Alp karakuş, Boroon devin dostudur ve Külbaaram'ın yönlendirmesiyle yavrularını ejderhadan kurtaran Asan'a yardımcı olur. Masalda Alp karakuşun heybeti, gelişi esnasındaki yarattığı tahribatla tasvir edilmeye çalışılır. Nitekim Alp karakuş gelirken fırtına eser, ağaçlar alt üst olur ve dallar yerinden sökülür. Çınara konduğunda, çınar eğilip tekrar düzelir. Yavrularını sağ gören Alp karakuş, Asan'ı daha iyi hale getirmek için onu yutup tekrar kusar.

Alp karakuş, yavrularının hayatını kurtaran Asan'a yardımcı olmak ister ve kırk günlük yolluk hazırlayarak Asan'ı gökyüzündeki İranbak şehrine uçurur. Asan, Murkuzaram'ı getirdiğinde de onu tekrar yeryüzüne indirir.

Alp karakuş'un yardımı sadece bununla bitmez. Ağabeyleri tarafından kuyuya atılan Asan'ı bu kuyudan kanadıyla çekip çıkaran yine Alp karakuştur. Alp karakuş,

Asan'a iki dal t   n   verir ve her yardıma ihtiya ı olduğunda kendisini  ağırtmasını s  yer.

Masalda, ayrıca, Alp karakuşun yer altı diyarında bir kocası olduğu ve ikisinin farklı dünyalarda yaşıadığı zikredilmektedir. Bunun da sebebi ikisinin aynı dünyaya sığmayacağı olarak gösterilmektedir.

*** Peri Kızı**

Periler, Türk masallarında çok güzel ve olağanüstü g   leri olan varlıklar olarak tasvir edilmiştir. En belirgin özellikleri, istedikleri varlığın suretine b  r  nebildeleridir. Periler, iyi yürekli masal kahramanlarına daima yardım eder, kahramana kötülük yapanları ise cezalandırır. Peri kızlarının bazıları insan kılığına girerek kahramanla evlenir (Günay 1983, 26).

Külbaaram ile Asan masalında iki tane peri kızı vardır: Külbaaram ve Aynıcamal... Külbaaram'ın peri kızı olduğu açıkça ifade edilmese de Boroon adlı bir devin kızı olması ve olağanüstü g   lerinin bulunmasıyla bir peri olduğu sonucuna ulaşılabılır. Nitekim Külbaaram, geyik kılığında sarayının önüne gelen Asan'a dokuz gün boyunca dua ederek onu tekrar insan haline getirir.

Külbaaram'ın peri kızı olduğunu destekleyen bir baŗka durum ise onun olağanüstü güzelliğidir. Yüzü ay ve g  neŗe

benzetilen Külbaaram'ın yüzü kızıl nar, gözü Çoban yıldızı, vücudu huri ve alnı mücevher gibidir. Kara kaşları endamlı, saçları ipek gibi... Kısacası bu dünyaya ait değildir.

Masalda karşımıza çıkan ikinci peri kızı ise gökyüzündeki İranbak şehrinde oturan Aynıcamal'dır. Asan'ın peşinden gelip yeryüzüne indiğinde insanlar, Aynıcamal'da iğnenin ucu kadar bile bir kusur bulamazlar, Külbaaram'dan ayırt edemezler. Hatta Asan'ın düğününe gelen hanlar, kendilerinin niçin böyle bir eş bulamadıklarından yakınırlar.

*** Su İyesi**

Türk mitolojisinde her varlığın bir sahibi (iyesi) vardır ve nehir, pınar, deniz ile diğer su kaynaklarının sahibi ise su iyesisidir. Genellikle uzun saçlı bir kız olarak tasavvur edilen su iyesi, her şekilde rahatça girebilir ve kimseye zarar vermez. Fakat kızdırıldığında ya da su ile ilgili yasaklar çiğnendiğinde zarar verme eğilimindedir (Türkan 2012, 139).

Külbaaram ile Asan masalında da su iyesine rastlamaktayız. Ağabeyleri Abıl ve Malik tarafından derin bir kuyuya atılan Asan, burada ak sakallı birinin otutmakta olduğunu görür ve kim olduğunu sorduğunda ise “Su iyesisiyim” cevabını alır. Asan “Meskenin neresidir” diye sorduğunda ise “Suyuma hakaret etmeyen herkesin evi” şeklinde bir cevap alır. Su iyesi, Asan'ın alnını sıvazlar ve buradan hemen kurtulacağını

müjdelere.

Mitolojinin bir aynası olarak masallar, en eski mitlerden kalan hatıraları bünyesinde saklar ve motif veya epizot olarak gelecek nesillere taşır. Külbaaram ile Asan masalı da bu hüviyetiyle celmoğuz, dev, peri, ejderha, Zümrüdüanka ve su iyesi gibi mitolojik varlıkları gerek detaylı tarif ve tasvir ederek gerek de sadece ismen zikrederek kültür dünyası hazinesinde büyük bir özenle saklamaktadır. Masaldaki mitolojik yaratıklardan “Too kişi” (Dağ adamı) ve “Calgız ayak”ın (Yalnız ayak) sadece isim olarak geçtiğini ve bu varlıklar hakkında başka herhangi bir bilgi olmadığını da belirtmek gerekir.

6. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALINDA İSLAMİ UNSURLAR

Masal, mensubu olduğu milletin gelenek-görenekleri, dünya görüşü, yaşayış tarzı ve milli kimlikleri ile kültürel tüm unsurlarını bünyesinde taşıyan bir anlatıdır. Söz konusu unsurların en önemlilerinden biri ise o milletin dini inanç ve kaideleridir. Külbaaram ile Asan masalı da Şamanist, animist ve totemist inançlardan izler taşıyan bir masalıdır. İslamiyet'e geçtikten sonra başta Manas olmak üzere pek çok destan ve masalda görülen İslami unsurlar, Külbaaram ile Asan masalı için de söz konusudur. Çalışmamızın bu bölümünde, masalın taşıdığı İslami motifler ele alınacaktır.

Kible, Müslümanların namaza dururken yöneldiği ve Mekke'deki Kabe'yi işaret eden bir yöndür. Külbaaram ile Asan masalında Muktar'ın aşık olduğu Murkuzaram kuşu kible yönünden uçup gelmiştir. Ağabeyleri tarafından terk edilen Asan da ıssız çölün ortasında hangi yöne gideceğini bilememiş ve sonunda kible tarafına yönelmiştir.

Cennet (beyiş), İslam inancında Ahiret gününe imanın esaslarından biri olan ve Allah'ın buyruklarını yerine getirenlerin mükafatlandırılacağı mekan olarak inanılan bir yerdir. Külbaaram ile Asan masalında cennet unsuru, daha çok tasvirlerde kullanılmıştır. Nitekim Abıl, Malik ve Asan'ın yola

çıktıktan sonra durakladıkları ilk yer Sansar isimli cennet gibi bir yerdir. Her türlü hayvanın yaşadığı bu yeri cennet olarak tasvir eden anlatıcı, Külbaaram'ı da yine *cennetten çıkan kız (huri)* olarak betimlemektedir.

Kuran, Müslümanlarca Allah tarafından Hz. Muhammed'e indirildiğine inanılan, insanların dünya ile ahiret hayatını kolaylaştırmayı amaçlayan ve kutsal kabul edilen bir kitaptır. Külbaaram ile Asan masalında da aynı sözcükle ifade edilen söz konusu kitap, Murkuzaram'ı İranbak şehrinden getirdikten sonra Külbaaram ile ülkesine dönmeye çalışan Asan tarafından Boroon devin türbesinin başında okunmuştur.

Kader inancı da Müslümanların inandığı ve insanlar doğmadan önce hayatlarının her safhasının kaydının tutulduğunu ihtiva eden bir inanış unsuru olup Külbaaram ile Asan masalında pek çok yerde geçmektedir. Her fırsatta özellikle Asan'ın ağzından "Hakkın yazdığını göreyim", "Allah nasip etmişse" gibi sözlerle söz konusu inanç unsuru İslami motif olarak masalda yerini almıştır.

Azrail, Müslümanlar tarafından ölenlerin canını alan bir melek olarak kabul edilmektedir. Can alma görevinden dolayı toplum zihninde korkunç bir şekilde tasavvur edilen Azrail, Külbaaram ile Asan masalında da aynı şekilde düşünülmüş ve Asan'ı geyiğe çeviren cez kempiri betimlerken kullanılan birçok olumsuz sıfattan biri olmuştur.

Perşembe akşamı, İslam dininde Cuma gününü bağlayan gece olduğundan dolayı diğer günlere nazaran kutsal kabul edilmektedir. Söz konusu gecede, yapılması yahut yapılmaması gereken birçok ritüel olabileceği gibi o gece yapılan işlerin de uğurlu olacağına inanılmaktadır. Külbaaram ile Asan masalında da aynı durum söz konusudur. Nitekim geyik donundaki Asan, bir perşembe gecesinde Külbaaram'a rastlamış ve onun sayesinde tekrar insan olmuştur.

Dua, İslam'da temel ibadetlerden biri sayılmakta olup dua ile birçok imkansız olay veya durumun istenilen çerçevede değişebileceğine inanılmaktadır. Külbaaram ile Asan masalında daha çok *sihir/büyü* kavramını ifade etmek için kullanılan dua neticesinde, Külbaaram, Asan'ı insan haline getirmiş; Boroon devin yaptırdığı sarayın kapıları dua ile açılır kapanır hale gelmiş ve yine Külbaaram, babasının türbesini bu sayede aslan ve kaplana çevirmiştir.

İncelememize esas olan masalda ayrıca *alla, alla taala* (Allah Teala), *musulman, kefen, akıret* (ahret), *Süleyman, Caa Alla (Yaa Allah), Allamdu illa* (Elhamdülillah) gibi ifadeler de geçmekte ve bu ifadeler de Külbaaram ile Asan masalının İslami unsurlarını teşkil etmektedir.

7. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALINDA DESTANI UNSURLAR

Önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi Külbaaram ile Asan anlatması, aslında, destan ile masal arası bir halk edebiyatı ürünüdür. Hem destan hem de masal özelliklerinin bir arada bulunduğu bu anlatma, içerdiği motiflere göre bir masal özelliği göstermesine rağmen aşağıda da göreceğimiz unsurlar çerçevesinde bazı destani nitelikler de taşımaktadır.

a.Biçimsel Unsurlar

Bilindiği üzere masal mensur (Alptekin 2002, XI), destan ise manzum bir türdür (Timurtaş 1969, 533). Fakat Külbaaram ile Asan masalının büyük bir bölümü mensur olduğu halde hiç de azımsanmayacak bir kısmı manzum olarak yazılmıştır. Masaldaki manzum bölümlerin 747 adet dizeye sahip olması ve bu manzum kısımların büyük çoğunluğunda anlatıcının olayları mensur kısımlardaki gibi tahkiye etmesi, destan anlatıcılığının bir özelliğidir.

Masal türünün kısa (Boratav 2000, 75), destan türünün ise uzun (Oğuz 2004, 6) bir anlatma olduğu malumdur. Külbaaram ile Asan masalına baktığımızda ise anlatmanın; içerdiği olay, durum, motif ve epizotlarına göre bir masaldan kat kat uzun ve hacimli olduğunu görmekteyiz. Bu durum ise bu anlatmanın masaldan destana geçiş ürünü olduğunu ortaya koyan unsurlardan biri olarak kendini göstermektedir.

Masalın en önemli özelliklerinden biri de ayrıntıya yer vermeyip zaman ve mekan arasında büyük boşluklar bırakılmasıdır. Anlatıcı, masalda, kahramanın bütün hayat safhaları üzerinde durmaz, sadece önemli vakalara değinir ve bu şekilde masalın çabukluk özelliğine riayet eder (Doğan 2009, 4). Destanda ise tam tersi bir durum vardır. Masalın aksine destan anlatıcısı; kahramanın, mekanın, olayların ve bir kısım motiflerin çeşitli özelliklerine ayrıntılı ve uzun tasvirler yaparak dinleyiciyi destan dünyasına sokup anlatımını zenginleştirmek ister. Külbaaram ve Asan masalında da böyle bir durumla karşılaşmaktayız. Anlatıcı; Muktar'ın bülbüle aşık olması, Külbaaram'ın güzelliği, verilen toyları, cez kempirin kötü huyları, Asan'ın geyik olması, Aynıcamal'ın güzelliği, Muktar ve karısının oğulları Asan'ın dönemeyişinden duydukları üzüntü gibi birçok olay, epizot ve motifleri ayrıntılı ve uzun bir şekilde tasvir etmektedir.

b. İçeriksel Unsurlar

****Kırk Yiğit***

Kaynağı eski Türk inançlarına bağlanan kırk sayısı motifi, Kırğızların türeyişini anlatan bir efsanede de görülmektedir. Rivayete göre Sağın Han adlı bir Kazak hükümdarının "ellerini suya soktukları anda üzerlerine kut indiği için gebe kalan kızı ve beraberindeki kırk kızı" babaları

tarafından bir dağa sürölüp çoğalırlar ve Kırgız (Kırk Kız) kavmini meydana getirirler (Ziya Gökalp 1974, 99). Aynı durum Kırgız destanlarının pek çoğunda görülmektedir. Mesela Manas'ın yiğit eşi Kanıkey'in özel olarak eğitilmiş, at binip kılıç kullanmakta usta, yanından bir dakika olsun ayrılmayan gözüpek "kırk kızı" vardır (Radloff 1995, 87).

Kahramanın kırk yardımcısı motifi Külbaaram ile Asan masalında da karşımıza çıkmaktadır. Masalın sadece ilk sahnelerinde görünen kırk yiğit, babalarının aşık olduğu kuşu bulmaya giden Asan, Abıl ve Malik'in yanlarına verilir ve Sayram adlı bölgede, nehirden karşıya geçerlerken fırtına çıkması sonucu boğulup ölürlər. Kırgız destanlarında kahramanın yanından hiç ayrılmayıp onu her durum ve koşulda koruyup kollamakla görevli, savaşlarda hemen arkasında hazır vaziyette bekleyen kırk yiğidin Külbaaram ile Asan masalında neredeyse sadece adı geçmektedir.

**Toy Verme*

Bilindiği gibi Türklerin eski hayatlarında üç büyük ayin vardır: Şeylan, sığır ve yağ... Bunlardan şeylan, Oğuz boylarının bir çeşit kurban ziyafeti olup törene gelenlerin toplumdaki sosyal mevkilerine göre belirli yerlere oturmaları ve kesilen kurbanın etinden de oturdukları yerin, dolayısıyla bulundukları mevkinin gerektirdiği parçanın kendilerine verildiği bu

ziyafetler tahta çıkma, hakan çocuklarının ve torunlarının ilk avı, kurultayların toplanması, düğünler (Köprülü 1986, 72-79), doğumlar, ad koyma gibi önemli olayların kutlanması gibi sebeplerle verilirdi. Bir anlamda gelenlerin oturdukları yere bakılarak toplumdaki yerinin ve kesilen kurbanın hangi kısmını yiyeceği önceden belirlenmiş olan bu toylar pek çok Kırgız destan ve masalında da karşımıza çıkmaktadır.

Külbaaram ile Asan masalında da toy verme geleneğine rastlamaktayız. Nitekim Boroon dev, kızı Külbaaram için yaptırdığı sarayın şatafatını diğer devlere göstermek için toy düzenler ve bu toyla sarayın olurluğunu onaylamış olur. Boroon dev, ayrıca, kendi için de bir türbe yaptırıp mezarını kazdırır ve bu türbeyi de diğer devlerin katıldığı büyük bir toyla herkese ilan eder.

Toy verme geleneği, masalda, Abıl ve Malik'in Murkuzaram kuşunu getirdikleri sahnede de görülmektedir. Muktar, oğullarının imkansız başardığını herkese ilan etmek için büyük bir toy düzenler. Diğer hanların da katıldığı bu toyda; er engiş, mızrak atma, kökbörü, güreş, cambı atma ve at yarışı gibi Kırgız milli oyunları ile türlü eğlenceler düzenlenir.

Toy verme motifi, Asan'ın Külbaaram ve Aynıcamal ile evlendiği törende de görülmektedir. Kırk gün süren bu toya Kalmuk hanı Şimeykan da davet edilir. İnsanlar kırk gün boyunca bıkip usanmadan eğlenir. Toyda ırcılar Asan'ın yaptığı

olağanüstü işler için şarkı söylerler. Toyun sonunda ise Asan, toya gelenlere türlü hediyeler, çevik atlar vererek herkesi memnun eder. Kalmuk hanı Şimeykan'a kırk kızıl deve ile İranbak'tan getirdiği türlü mücevherleri takdim eder.

*** *Tasvir ve Adlandırmalar***

Külbaaram ile Asan anlatmasının masal ile destan arasında bir tür olduğunu önceki bölümlerde de ifade etmiştik. Çalışmamızın bu kısmında, söz konusu halk edebiyatı ürününün destani özellikler taşıyan tasvir ve adlandırmalarını inceleyeceğiz.

Külbaaram ile Asan masalında, öne çıkan en önemli destani tasvir, Muktar'ın üç oğlunun Murkuzaram kuşunu bulmak için yola çıkacakları sahnede yapılan tasvirdir. Özellikle Kırgız Türklerine ait kahramanlık destanlarında görülen bu *epik tasvir*, söz konusu masalda da savaşa çıkma havasında anlatılmaya çalışılmıştır. Nitekim Abıl, Malik ve Asan; yola çıkmadan önce kendilerine yardım yapılması istemiş ve obadaki tüm insanlar –sanki bu üç oğul, ortak bir düşmana karşı sefere çıkacakmış gibi- en sağlamından kırk alaca at ile erzak ve yolluk yükledikleri diğer kırk atı üç gün içerisinde hazırlayıvermişlerdir. Sefere çıkma edasıyla tertip edilen bu satırların devamında Abıl, Malik ve Asan; atlarını eyerlemiş, sancaklarını kaldırmış ve tüfeklerini doldurarak yola

çıkılmışlardır.

Türkler için tuğ/sancak son derece önemli bir unsurdur. Hükümdarlar ordularını savaşa çıkaracaklarında ya da bir toprağı fethettiklerinde tuğlarını dikerlerdi (Ögel 1988, 673). Külbaaram ile Asan masalındaki söz konusu tuğ dikme/sancak kaldırma tasviri de üç kardeşin savaşa hazırlık yaptıklarının bir alameti olsa gerektir.

Külbaaram ile Asan masalındaki bazı adlandırmaların destanlara özgü olması, söz konusu masalın epik formlar içerdiğini ve destan ile masal arasında bir ara tür olduğunu destekler niteliktedir. Nitekim masal kahramanı Asan'ın, anlatmanın pek çok yerinde “Kayran”, “Baatır”, “Er”, “Baykuş”, “Cigit” gibi kahraman sıfatlarıyla adlandırılması bu iddiayı destekler niteliktedir. Destanlarda çokça karşımıza çıkan bu kahraman sıfatlarının yanında Asan'ın kahraman mizaçlı oluşu da aynı düşüncüyü desteklemektedir. Zira Asan, babasının aşık olduğu kuşu ağabeylerinin aramaya gideceğini duyunca bir kahraman edasıyla kendinin de Muktar hanın oğlu olduğunu ve eğer gitmezse onlardan geri kalacağını, bunun da ölüm demek olduğunu annesine ve halkına dile getirmiştir.

****Kalmuklar***

Külbaaram ile Asan masalında dikkati çeken en önemli unsurlardan biri de Kalmuklardır. Kırgızların uzun yıllar

boyunca savaştığı söz konusu bu topluluk, birçok Kırgız destanına aks etmiş ve hatta kahramanlık destanlarının temelini bu savaşlar ve bu savaşlarda elde edilen zaferler oluşturmuştur. Masalda Kırgızlar ile Kalmukların barış içinde olması dikkati çeken ayrı bir durumdur. Nitekim ağabeylerini arayan ve onları Kalmuk ülkesinde bulan Asan'a Kalmuk hanı Şimeykan, izzet-i ikram göstermiş ve çok değerli Tuuçunak adlı atını hediye etmiştir. Asan ise Külbaaram ve Aynıcamal ile evlendiği sırada verdiği toya Şimeykan'ı da davet etmiş, ona türlü hediyeler takdim etmiştir. Masalda her ne kadar Kırgız-Kalmuk barışından söz edilse ve herhangi bir savaş/çekişme vs. olmasa da söz konusu *Kalmuk* unsurunun destani bir özellik olduğu açıkça bellidir.

8. KÜLBAARAM İLE ASAN MASALININ METİN MERKEZLİ HALKBİLİMİ KURAMLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

a.Vladimir Propp'un Morfolojik Yöntemi

Farklı gibi görünen, fakat aynı özellikleri ihtiva eden binlerce masalın ortak işlevlerini tespit ederek bu konuda sabit yasalar oluşturmayı ve bu şekilde masalın kökenine daha nesnel yaklaşabilmeyi hedefleyen Propp; yaptığı araştırmalar neticesinde, masallardaki kahraman isimleri ile kullanılan nesnelerin değiştiğini, fakat yapılan işin yani işlevin değişmediğini tespit etmiştir (Çıblak 2005, 130).

"Propp'a göre masallardaki fonksiyonlar 31 tanedir ve bu sayıyı aşmaz. Bu fonksiyon ve hareketler masalların değişmeyen unsurları olup, kahramanlar değişse bile hareket ve fonksiyon sayısı sınırlı olduğu için fonksiyonlar bir masaldan diğerine aktarılır. Yani temelde aynı olan hareketler başka masallarda başka kahramanlar tarafından uygulanır. Masallarda bu fonksiyonlar temelde çift olarak karşımıza çıkar, bunların ortaya çıkması neden-sonuç ilişkisine dayandırılır. Her hareket bir sonuç doğurur. Örneğin takip varsa kurtarma sonuç olarak ortaya çıkacaktır; mücadele varsa sonuçta, zafer kazanılacaktır." (Temel 2005, 85)

"Propp, masallarda tespit ettiği 31 işlevi sırasına göre

verirken her işlevin içeriğinin kısa bir özetini yapar, ardından işlevi kısaca tanımlar ve şematik karşılaştırmalar yapmayı sağlaması için işleve uygun bir simge verir. Masallar genellikle bir başlangıç durumu ile başlar. Burada ailenin fertleri sayılır ya da geleceğin kahramanı, sadece ismiyle veya durumunun işaret edilmesiyle tanıtılır. Başlangıç durumu, bir işlev olmasa da önemli bir biçimbilimsel öge olarak kabul edilir" ve α ile gösterilir. (Çıblak, 2005, 131) Vladimir Propp'un masallarda tespit ettiği 31 işlev ise şu şekildedir (Propp, 2001, 45-89):

1. Aileden biri evden uzaklaşır. (Tanımı: uzaklaşma, simgesi β)
2. Kahraman bir yasakla karşılaşır. (Tanımı: yasaklama, simgesi γ)
3. Yasak çiğnenir. (Tanımı: yasağı çiğneme, simgesi δ)
4. Saldırgan bilgi edinmeye çalışır. (Tanımı: soruşturma, simgesi ϵ)
5. Saldırgan kurbanı ile ilgili bilgi toplar. (Tanımı: bilgi toplama, simgesi ζ)
6. Saldırgan kurbanını veya servetini ele geçirmek için onu aldatmayı dener. (Tanımı: aldatma, simgesi η)
7. Kurban aldanır ve istemeyerek düşmanına yardım etmiş olur. (Tanımı: suça katılma, simgesi θ)
8. Saldırgan aileden birine zarar verir. (Tanımı: kötülük, simgesi A)

9. Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır; bir dilek veya buyrukla kahramana başvurulur, kahraman gönderilir ya da gider. (Tanımı: aracılık, geçiş anı, simgesi B)

10. Arayıcı-kahraman eyleme geçmeyi kabul eder ya da eyleme geçmeye karar verir. (Tanımı: karşıt eylemin başlangıcı, simgesi C)

11. Kahraman evinden ayrılır. (Tanımı: gidiş, simgesi ↑)

12. Kahraman büyülü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sınama, bir sorgulama, bir saldırı vb. ile karşılaşır. (Tanımı: bağışçının ilk işlevi, simgesi D)

13. Kahraman ileride kendisine bağışta bulunacak kişinin eylemlerine tepki gösterir. (Tanımı: kahramanın tepkisi, simgesi E)

14. Büyülü nesne kahramana verilir. (Tanımı: büyülü nesnenin alınması, simgesi F)

15. Kahraman aradığı nesnenin bulunduğu yere ulaştırılır. Kendisine kılavuzluk edilir ya da götürülür. (Tanımı: İki krallık arasında yolculuk, bir kılavuz eşliğinde yolculuk, simgesi G)

16. Kahraman ve saldırgan bir çatışmada karşı karşıya gelirler. (Tanımı: çatışma, simgesi H)

17. Kahraman özel bir işaret edinir. (Tanımı: özel işaret, simgesi I)

18. Saldırgan yenik düşer. (Tanımı: zafer, simgesi J)

19. Başlangıçtaki kötülük giderilir ya da eksiklik karşılanır. (Tanımı: giderme, simgesi K)

20. Kahraman geri döner. (Tanımı: geri dönüş, simgesi ↓)

21. Kahraman izlenir. (Tanımı: izleme, simgesi Pr)

22. Kahramanın yardımına koşulur. (Tanımı: yardım, simgesi Rs)

23. Kahraman kimliğini gizleyerek, kendi ülkesine ya da başka bir ülkeye varır. (Tanımı: kimliği gizleyerek gelme, simgesi O)

24. Düzmece bir kahraman asılsız savlar ileri sürer. (Tanımı: asılsız savlar, simgesi L)

25. Kahramana güç bir iş önerilir. (Tanımı: güç iş, simgesi M)

26. Güç iş yerine getirilir. (Tanımı: güç işi yerine getirme, simgesi N)

27. Kahraman tanınır. (Tanımı: tanı(n)ma, simgesi Q)

28. Düzmece kahramanın, saldırganın ya da kötünün kimliği ortaya çıkar. (Tanımı: ortaya çıkarma, simgesi Ex)

29. Kahraman yeni bir görünüm kazanır. (Tanımı: biçim değiştirme, simgesi T)

30. Düzmece kahraman ya da saldırgan cezalandırılır. (Tanımı: cezalandırma, simgesi U)

31. Kahraman evlenir ve tahta çıkar. (Tanımı: evlenme,

simgesi W)

Propp'un söz konusu yöntemine göre Külbaaram ile Asan masalının işlev yapısı aşağıdaki gibidir:

* Muktar hanın üç oğlu vardır. (tanımı: başlangıç durumu, simgesi α)

1. Murkuzaram isimli bülbül Muktar'ı mest ederek uçup gider. (Tanımı: uzaklaşma, simgesi β)

2. Asan, babasının aşık olduğu kuşu aramak için gurbete gitmeyi ister, fakat annesi ve halkı tarafından engellenmeye çalışılır. (Tanımı: yasaklama, simgesi γ)

3. Asan, tüm engellemelere rağmen gitmekte kararlıdır. (Tanımı: yasağı çiğneme, simgesi δ)

4. Muktar'ın bülbüle aşık olduğu duyulur ve herkes onu aramak ister. (Tanımı: aracılık, geçiş anı, simgesi B)

5. Asan, iki ağabeyiyle yola çıkar. (Tanımı: gidiş, simgesi $\uparrow$)

6. Külbaaram, Asan'ın gerçekten eşi olduğunu anlamak için onu sınar. (Tanımı: bağışçının ilk işlevi, simgesi D)

7. Yola çıkan Asan'a annesi, zor durumda kullanması için sihirli bir kılıç verir/Külbaaram, kuş dilini anlayabilmesi için Asan'a sihirli bir taş verir. (Tanımı: büyülu nesnenin alınması, simgesi F)

8. Asan, Murkuzaram adlı bülbülü bulabilmek için Alp karakuştan yardım alır (Tanımı: İki krallık arasında yolculuk, bir

kılavuz eşliğinde yolculuk, simgesi G)

9. Asan ve cez kempir savaşı (Tanımı: çatışma, simgesi H)

10. Asan, cez kempirin canını sembolize eden yedi kuşu öldürür ve cez kempirden kurtulur (Tanımı: zafer, simgesi J)

11. Asan, Murkuzaram adlı bülbül ve müstakbel eşi Külbaaram'la dönmeye karar verir (Tanımı: giderme, simgesi K)

12. Asan, ülkesine geri döner (Tanımı: geri dönüş, simgesi ↓)

13. Asan, ağabeyleri tarafından kuyuya atılır ve Alp karakuş onun yardımına koşar (Tanımı: yardım, simgesi Rs)

14. Ağabeyleri Abıl ve Malik, Murkuzaram'ı kendilerinin bulduğunu ileri sürerler (Tanımı: asılsız savlar, simgesi L)

15. Asan ülkesine gelerek bülbülü kendinin bulduğunu söyler (Tanımı: tanı(n)ma, simgesi Q)

16. Abıl ve Malik'in yalanları ortaya çıkar (Tanımı: ortaya çıkarma, simgesi Ex)

17. Küçük ve beceriksiz olarak giden Asan, erginlenmiş ve aydınlanmış olarak geri döner (Tanımı: biçim değiştirme, simgesi T)

18. Asan, Külbaaram ve peri padişahının kızı Aynıcamal ile evlenir (Tanımı: evlenme, simgesi W)

Propp'un ifade ettiği üzere masallardaki motif sayısı eksik olsa da sırası değişmemektedir. Külbaaram ile Asan masalında da aynı durumu görmekteyiz. Nitekim masalda, Propp'un tespit ettiği 31 işlevin 18'i bulunmakta olup bu işlevlerin sırası Propp'un modelinde olduğu gibidir.

b. Joseph Campbell'ın Kahramanın Sonsuz Yolculuğu Modeli

Joseph Campbell (2000), dünyanın pek çok bölgesinden derlenen anlatılar üzerinde yaptığı araştırmalar neticesinde anlatı kahramanının çeşitli sebeplerle maceraya çıktığı, bu yolculuğu esnasında çeşitli sınavlardan geçerek erginlendiği ve yepyeni bir kimlikle geri döndüğu sonucuna ulaşmış ve bu incelemesini alt başlıklarıyla beraber şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Yola Çıkış (Ayrılma)

- Maceraya Çağrı
- Çağrının Reddedilmesi
- Doğaüstü Yardım
- İlk Eşiğin Aşılması
- Balinanın Karnı

2. Erginlenme

- Sınavlar Yolu
- Tanrıçayla Karşılaşma
- Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın

- Babanın Gölünü Alma
- Tanrılaştırma
- En Son Ödül

3. Dönüş

- Dönüşü Reddetme
- Büyülü Kaçış
- Dışarıdan Gelen Kurtuluş
- Dönüş Eşiğinin Aşılması
- İki Dünyanın Ustası
- Yaşama Özgürlüğü

Joseph Campbell'ın söz konusu modeli Külbaaram ile Asan masalında ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

1. Yola Çıkış (Ayrılma)

Kahramanın, evinden uzaklaşıp erginlenmiş olarak geri dönmesi için öncelikle Yola Çıkış evresini geçmesi gerekmektedir. Campbell'a göre kahraman, *sıradan dünyasından* uzaklaşarak maceraya çıkar ve çeşitli sınavlardan geçerek erginlenir.

Külbaaram ile Asan masalında, kahraman Asan'ın çocukluğu ve dolayısıyla yaşamının sıradanlığı hakkında herhangi bir bilgi verilmemektedir. Fakat babasının aşık olduğu kuşu bulmaya gitmek istemesi üzerine annesinin ve halkın “Sen daha küçücüksün, gurbete çıkamazsın” gibi ifadeleri sonucunda Asan'ın, Campbell'ın dediği gibi, sıradan bir yaşam sürdüğü

açıkça görülmektedir.

-*Maceraya Çağrı*: Joseph Campbell'a göre kahramanı, yukarıda ifade ettiğimiz *sıradan dünyasından* kurtaran bir *haberci* belirir ve bu kahraman, onu ileride birçok sınavdan geçeceği bir maceraya davet eder (2000, 65). "Benliğin uyanması" olarak ifade edilen bu durum, Külbaaram ile Asan masalında farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim babasının aşık olduğu bülbülü aramaya giden iki ağabeyine katılmak üzere hazırlanmaya başlayan Asan'a anneni gitmemesi için yalvarsa da Asan, "Ben de Muktar hanın oğluyum, onlardan geri kalacağıma ölürüm daha iyi" diyerek maceraya çıkmaya hazır olduğunu belirtmektedir.

- *Çağrının Geri Çevrilmesi*: Haberci tarafından yapılan maceraya dahil olma çağrısına kahramanın cevap vermesi, yani bunu kabul etmesi gerekir ki erginlenmesi açısından bu durum bir olmazsa olmazdır (Campbell 2000, 73). Fakat kahramanın ufak da olsa bir direnme göstermesi söz konusu olabilir. Külbaaram ile Asan masalında böyle bir direnme söz konusu değildir. Zira yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Asan, tüm ısrarlara rağmen gurbete çıkmayı göze almaktadır.

- *Doğüstü Yardım*: Campbell'a göre macerayı reddetmeyen kahramana, ilk engelin aşılması, erginlenmesi ve bu sebeple karşılaştığı çeşitli zorluklarda yardım eden mitik, olağanüstü bir yardımcı söz konusudur (2000, 84). Jung'a (2003)

göre ise bu yardımcı yaşlı bir adam yahut bir hayvan figürüdür. Bu figür, Külbaaram ile Asan masalında; Alp karakuş (Zümrüdüanka), su iyesi ve Boroon devin kızı Külbaaram'dır. Alp karakuş, Asan'ı hem gökyüzüne taşımakta; hem de yeraltı diyarından yeryüzüne çıkarmaktadır. Su iyesi ise hapsedildiği kuyunun dibinde Asan'ın nasıl yukarı çıkabileceğini anlatmakta; Külbaaram ise cez kempir tarafından geyiğe dönüştürülen Asan'ı tekrar insan yapmaktadır.

- *İlk Eşiğin Aşılması*: İlk eşik, kahramanın sıradan dünyadan erginlenme sürecine geçeceği bir engel ve zorlu sınavların ilkidir. Kahramanın karşılaştığı bu ilk engel ise "eşik muhafızı"dır (Campbell 2000, 94). Külbaaram ile Asan masalında bu eşik Sayram adlı bir bölgedeki büyük bir nehirdir. İlk defa gurbete çıkan Asan için ilk engel sayılan bu nehri geçerken kırk yiğit boğularak ölür. Asan ve iki ağabeyi yollarına devam eder.

- *Balının Karnı*: İlk eşiği geçen kahraman, artık yeniden doğacağı ve farklı bir dünyaya gireceği mekana gelir. Bu mekan, anne rahmi olarak da simgelenen "balının karnı" adındaki yeniden dönüşüm mekanıdır (Campbell 2000, 107). Kahraman burada olgunlaşma sürecine girer, kendisini ruhsal anlamda tamamlar (Kanter 2005, 136) ve derin bir uyku halindedir.

Külbaaram ile Asan masalında, sözü edilen bu sembolik

mekan, türlü hayvanların yaşadığı cennet gibi bir yerdir. İlk defa gurbete çıkan Asan, uyurken ağabeyleri tarafından terk edilir. Böylece Asan evinden uzaklarda tek başına ve erginlenmeye hazır bir haldedir.

2. Erginlenme

- *Sınavlar Yolu*: Çağrıya cevap verip erginlenme yoluna giren kahramanın bu yolda geçmesi gereken belki de en önemli aşama sınavlar yoludur. Bu süreçte kahraman, erginlenmek ve daha sonra evlenebilmek için bir dizi sınava tabi tutulur. İlkel dönemlerdeki cinsel birliktelik yaşayabilme hakkını elde etme alışkanlıklarının (Roux 2002, 229) bir yansıması olarak sözlü ürünlere yansıyan bu ritüel, Külbaaram ile Asan masalında da bulunmaktadır. Ağabeyleri tarafından terk edilen Asan, bir cez kempir tarafından geyiğe dönüştürülür. Kendisini pişirip yemek isteyen cez kempirin elinden kaçan Asan, Külbaaram tarafından tekrar insan haline getirilerek Külbaaram ile birlikte olur. Bülbülü bulmak için her türlü tehlikeyi göze alan Asan, yavrularını bir ejderhadan kurtardığı Alp karakuş sayesinde gökyüzüne çıkar ve burada peri padişahının kızı Aynıcamal ile cinsel birliktelik yaşar. Böylece Asan, önüne çıkan imtihanları başarıyla geçmiş ve cinselliği hak etmiş olur.

- *Tanrıçayla Karşılaşma*: Erginlenme yolundaki sınavları geçen kahramanın *sıradan yaşamı* artık çok geride kalmıştır.

Yeni bir dünya algısı ve düşünce tarzına sahip olan kahraman *tanrıçası* ile evlenebilme hakkını elde etmiş olur. *Anima* ve *animus* arketipleriyle ifade edilen erkekteki dişil yön ve dişideki eril yön bu şekilde bütünleşerek bir mükemmelliğe ulaşır (Jung 2005, 51). Yukarıda da ifade edildiği gibi çeşitli sınavlardan başarıyla çıkan Asan, evlenme hakkını elde etmiş ve “ömürlük yoldaşı” Külbaaram ile karşılaşmıştır. Babasının verdiği nasihat doğrultusunda Asan’ı tanıyabilen Külbaaram, dünyalar güzeli bir kızıdır.

- *Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın*: Sözlü anlatılarda pek çok özelliğiyle karşılaşılan kadın, bu bölümde aldaticılığı ve baştan çıkarıcılığı ile ortaya çıkmaktadır. Fakat Külbaaram ile Asan masalındaki kadın kahramanların böyle bir özelliğinden söz edilmemektedir.

- *En Son Ödöl*: Önüne çıkan engelleri ve sınavları başarılı bir şekilde geçen kahraman, son ödölünü alarak dönüş yolculuğuna çıkar. Kahramanın bu ödölü sihirli bir nesne olabileceği gibi herhangi bir somut ödöl yahut bir yetenek ya da maneviyat, sevgiliye ulaşma gibi soyut bir kavram da olabilmektedir (Özkan 2006, 57). Külbaaram ile Asan masalında Asan, babasının aşık olduğu kuşu türlü zahmetler neticesinde gökyüzündeki İranbak şehrinde bulmuş ve yanına alarak dönüş yoluna çıkmıştır.

3. Dönüş

- *Dönüşü Reddetme*: Aştığı engeller ve geçtiği sınavlar neticesinde erginlenmiş olan kahramanın memleketine dönme vakti gelmiştir. Eski yaşamını geride bırakıp aydınlanan kahramanın bu yeni maneviyatını veya elde ettiği ödülünü ülkesine getirmesi gerekir. Fakat kahraman, tıpkı çağrı davetinde olduğu gibi küçük bir tereddüt yahut karşı koyma eylemi gerçekleştirebilir. "Simgesel ölüm" (Campbell 2000, 225) olarak nitelenen bu duruma Külbaaram ile Asan masalında rastlanmamaktadır.

- *Dışarıdan Gelen Kurtuluş*: Külbaaram ile Asan masalında ağabeyleri tarafından derin bir kuyuya atılan Asan için kurtuluş Alp karakuştur. Yavrularını ejderhanın elinden kurtararak onun dostluğunu kazanan Asan, Alp karakuşun kanatları ile kuyudan çıkabilmiştir.

- *Dönüş Eşiğinin Aşılması*: Erginlenip aydınlanarak dönüş yoluna çıkan Asan için dönüş engelleri de mevcuttur. Kendisini geyik yapan cez kempirin bir çınarın dibinde bulunan canını ele geçirerek onu öldüren Asan, bu sefer de ağabeyleri tarafından bir kuyuya atılır ve büyük zorluklarla arayıp bulduğu bülbülü ağabeylerine kaptırır. Alp karakuş sayesinde kuyudan çıkan Asan, ülkesine doğru yola çıkar ve dönüş eşiklerini bu şekilde aşmış olur.

- *İki Dünyanın Ustası-Yaşama Özgürlüğü*: Erginlenen ve

dönüş eşiğini atlatan kahraman, artık ülkesine farklı bir düşünce yapısı ile döner. Eski yaşamından eser kalmayan Asan, babasına yalan söyleyen ve kendisine iki defa ihanet eden ağabeylerini affederek bu özelliğini göstermiş olur. Yaşadığı deneyimlerle kendini ispatlayan Asan, Külbaaram ve Aynıcamal ile evlenerek erginlenme sürecini tamamlamıştır.

Joseph Campbell'ın yüzlerce anlatma üzerinden oluşturduğu bu model, Külbaaram ile Asan masalına da büyük ölçüde uyum sağlamaktadır. Campbell'ın da öne sürdüğü üzere, kahraman Asan, sıradan yaşamından uzaklaşıp gurbete çıkarak erginlenmeye adım atar. Karşısına çıkan cez kempir, ejderha ve dev gibi sınavlar yolunu başarıyla geçen Asan, tanrıçası olan Külbaaram ile karşılaşır ve onun da yardımıyla en son ödülü olan bülbülü alarak dönüş yoluna çıkar. Dönüş yolundaki cez kempir ve kuyu imtihanlarının da üstesinden gelen Asan, ülkesine dönerek olgun karakter yapısıyla halkın beğenisini kazanacak eylemlerde bulunur ve erginlenmiş bir birey olarak yaşama özgürlüğüne erişir.

SONUÇ

Kırgız Türklerinin zengin halk edebiyatı külliyyatının destan ile masal arası bir anlatısı olan *Külbaaram ile Asan*, içerdiği masalsı ve destansı unsurlarla bu görüşü destekler niteliktedir. Nitekim kahraman Asan'ın bir masal kahramanı olarak fantastik mekanlara seyahat edebilmektedirken, bir destan kahramanı gibi toplum ve halk içinde ön plana çıkmaktadır. Masalda *Zümrüdüanka*, *celmoğuz*, *peri*, *dev* ve *ejderha* gibi masalsı yaratıklar ile birlikte *geyiğe dönüşme*, *sihirli nesneler* gibi masal dünyasına ait durum ve olgular bulunmasına rağmen *kırk yiğit*, *Kalmuklar* ve *toy verme* gibi destani unsurlar da mevcuttur.

Masal türünün eski din ve inanç sistemlerinin mutlak bir koruyucusu olması bağlamında, *Külbaaram ile Asan* masalında başkahraman Asan'ın yolculuğu, tipik bir şaman seyahati gibidir. Nitekim şaman, ayinlerde trans esnasında yeraltına ve gökyüzüne yolculuklar yapabilmekte, orada çeşitli ruhlarla temas kurabilmektedir. Başkahraman Asan da masal dünyasının getirdiği sınırsız imkanlar dahilinde tıpkı bir şaman gibi yeraltına ve gökyüzüne gitmiş; orada çeşitli masal yaratıkları ile ilişkiler kurmuştur.

Külbaaram ile Asan masalı, mitolojik dönemlerden izler taşıyan bir anlatı olmasının yanında, kültürel değişimleri

bünyesinde saklayan bir masal olarak da karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Şamanist, animist ve totemist motiflerin yanı sıra İslami unsurlar da masalda azımsanmayacak kadar fazladır. Şüphesiz bu durum, folklorun kültürün bir aynası olduğu gerçeğinin bir yansımasıdır.

Külbaaram ile Asan masalı gibi türler arası geçişin ürünleri olan bu tür anlatıların derlenmesi, derlenenlerin incelenmesi ve süreç sonunda konuyla ilgili genel görüşlerin ortaya konması Türkologların önem vermesi gereken bir konudur. Sadece Kırgız Türklerinde değil bütün Türk dünyasında var olduğunu düşündüğümüz bu ara tür anlatılar, halk yaratmalarının nasıl doğup nasıl evrildiği ve hangi aşamalarda ne gibi durumlarla karşılaştığı gibi sorulara kesin cevaplar verebilecek niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Adabiyat Tanuu Termlerinin Kırgızça Kısaça Sözdüğü*, (1963), (Tüzgöndör: R. Z. Kıdırbayeva, K. A. Asanaliyev), Frunze.
- AKMATALIYEV, Abdıldacan (Redaktor), (2002), *Eşimkul menen Zuura, Külbaaram menen Asan, Nurkan, Cantay*, Bişkek: Şam Basması.
- ALPTEKİN, Ali Berat, (2002), *Taşeli Masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- BAŞGÖZ, İlhan, (2002), "Giriş", *Sibirya'dan Bir Masal Anası* (2. Baskı), (Yazar: Mark Azadovski), (Çev: İlhan Başgöz), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1-43.
- BAYAT, Fuzuli, (2006), *Türk Şaman Metinleri*, Ankara: Piramit Yayınları.
- BERDİBAYEV, Rahmankul, (1995), "Ertegiden Eposka", *Epos El Kazınası*, Almatı: Ravan Basımevi.
- BORATAV, Pertev Naili, (2000), *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yay., İstanbul.
- CAMPBELL, Joseph, (2000), *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- ÇIBLAK, Nilgün, (2005), "V. Propp'un Masal Çözümleme Metodu", *Türk Dili*, S. 638, 127-140.
- DOĞAN, Sabri, (2004), *Kırgız Masalları (Metin-İnceleme)*,

- Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DUYMAZ, Ali, (1998), “Anadolu ve Balkan Türklerinin Halk
Anlatmalarında Mitolojik Bir Kuş: Zümrüdü Anka”,
Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
C. 1, S. 1, 91-97.
- ELIADE, Mircea, *Şamanizm*, (Çev: İsmet Birkan), Ankara:
İmge Yayınları.
- GÖZELOV, Fuzuli&Memmedov, Celal, (1993), *Şaman
Efsaneleri ve Söylemleri*, Bakü.
- GÜNAY, Umay, (1983), “Türk Masallarında Geleneksel ve
Efsanevi Yaratıklar”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, 21-46.
- İNAYET, Alimcan (2010), *Türk Dünyası Efsane ve
Masallarında Bir Dev Tipi: Yalmavuz Celmoğuz*.
İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- JUNG, Carl Gustav, (2003), *Dört Arketip*, İstanbul: Metis
Yayınları.
- KAFESOĞLU, İbrahim, (1991), *Türk Milli Kültürü*, İstanbul:
Boğaziçi Yayınları
- KANTER, M. Fatih, (2005), "Dede Korkut Hikayelerinin
Arketipsel Sembolizm Yöntemiyle Çözümlemesi",
Arayışlar Dergisi, S. 14, 131-138.
- KARADAVUT, Zekeriya, (2006), *Kırgız Masalları*, Konya:

Kömen Yayınları.

Kırgız Elinin Oozeki Çıgarmaçılık Tarihının Oçerki, (1973),
Frunze.

Kırgız Tilinin Tüşündürmö Sözdüğü, (1969), (Redaktorlor: E.
Abduldayev-D. İsayev), Frunze: Mektep Basması

KÖPRÜLÜ, Fuat, (1986), *Edebiyat Araştırmaları I*, Ankara:
Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu,
Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Türk Tarih Kurumu
Basımevi.

Manas Entsiklopediya, (1995), C. 2, Bişkek.

OĞUZ, Öcal, (2004), “Destan Tanımı ve Eski Türk Destanları”,
Milli Folklor, S. 62, 5-7.

ÖGEL, Bahaeddin, (1988), *Dünden Bugüne Türk Kültürünün
Gelişme Çağları*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları
Vakfı Yayınları.

ÖGEL, Bahaeddin, (1993), *Türk Mitolojisi-I*, Ankara: TTK
Basımevi.

ÖGEL, Bahaeddin, (1995), *Türk Mitolojisi-II*, Ankara: TTK
Basımevi.

ÖZKAN, Tuba, (2006), *Bey Böyreğ Anlatılarının Kahramanın
Sonsuz Yolculuğu Açısından İncelenmesi*, Ankara: Gazi
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış
Yüksek Lisans Tezi.

PROPP, Vladimir, (2001), *Masalın Biçimbilimi-Olağanüstü*

- Masalların Yapısı* (2. Baskı), (Çev: Mehmet Rifat, Sema Rifat), İstanbul: Om Yayınevi.
- RADLOFF, Wilhelm, (1995), *Manas Destanı*, (Yay. Haz. Emine Gürsoy Naskali), Ankara: Türksoy Yayınları No: 1, Kamer Matbaacılık.
- ROUX, Jean Paul, (2002), *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- SAKAOĞLU, Saim, (1999), *Masal Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- SARPKAYA, Seçkin, (2014), “Türkiye Sahası Efsanelerinde Ejderha”, *Yılan Kitabı*, Editör: E. Gürsoy Naskali, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 505-519.
- SÜLEYMAN, Eset (2002), “Altay Kültür Dairesinde Yalmavuz Tipi”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (Akt.: Alimcan İnayet), S. 14, s. 377-385.
- TEMEL, Süreyya, (2005), "Propp Metodu ve Bir Karagöz Metnine Uygulanması", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, S. 8, s: 85-106.
- TİMURTAŞ, Faruk, (1969), "Türk Destanları", *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, S. 3, s. 577.
- TÜRKAN, Kadriye, (2012), “Türk Dünyası Masallarında Su Kültü” *Milli folklor*, S. 93, 135-148.
- TÜRKAN, Kadriye, (2015), “Türk Dünyası Masallarından

- Yansıyan Şaman Olgusu”, *bilig*, S. 74, 219-238.
- YILMAZ, Mehmet, (1994), *Kırgız Halk Masalları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YUDAHİN, K.K. (1998), *Kırgız Sözlüğü C. I*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları
- ZİYA GÖKALP, (1974), *Türk Medeniyet Tarihi, İslamiyet'ten Evvel Eski Türk Medeniyeti, İslamiyet'ten Evvel Eski Türk Dini*, İstanbul: Türk Kültür Yayıını

METİN

KÜLBAARAM MENEN ASAN

Kırgız Türkçesi

Ötkön bir zamanda Muktar degen bir padişa bolgon eken. Muktar padişa bir künü kırk vaziri menen bakdaragına kelip seyildik kılıp cürdü. Muktar padişanın bagının içindegi casalgası adam karap turganday eñ sonun ele. Kulak ugup, köz körgöndün baarın aldırıp kelip koydurgan boluuçu. Bul dünüyönü beyiş kılam dep atayı casatkan. Bul bakça sarayının içinde iynenin uçunday kemçiligi cok ele. Sırtın temir menen kaptagan. Ar kaysı cerinen soñun bulaktar agıp cayılıp catat. Dünüyö cer-cemiştin baarın ancır, kurma, neçen türdüü cıgaçtardın baarın aldırıp östürgön. Saraydın ar

KÜLBAARAM İLE ASAN

Türkiye Türkçesi

Çok eski zamanlarda Muktar adında bir padişah vardır. Padişah Muktar bir gün veziri ile bahçesine gelip seyre dalar. Padişah Muktar'ın bahçesinin içindeki süsler insan yapımı gibi çok güzel bir haldedir. Kulağın duyduğu, gözün gördüğü her şeyi getirtip buraya yerleştirmiştir. Bu dünyayı cennet kılayım diye bilerek yaptırır. Bu bahçede iğne ucu kadar bile bir kusur yoktur. Dışını demir ile kaplatmıştır. Dört bir yanında pınarlar akmakta. Dünyadaki bütün çilek, incir, hurma gibi türlü ağaçların hepsini getirtip yetiştirmiştir. Sarayın her tarafından türlü kokular

tarabınan ar başka cıttar
kelip turat. Saraydın içi
perinin oynosunday bolup
casalğan. Ar türdüü
bulbuldar sayrayt, adamça
süylögön totulardı da aldırıp
kelgen eken. Uşunun
rahatını körüp cürüp Muktar
padişa oşol sarayının içine
tünömök boldu. Vazirin
ketirip ciberdi. Cigitteri
Muktardın aytuusu boyunca
çıgıp ketişti. Muktar padişa
oşol saraydın içinde
konmok bolup kalıp kaldı.
Saraydın içinde ar bir saat
kanday ötkönü bilinbey ötü
kızık bolup ötüp cattı.
Muktar padişa tün ortosuna
çeyin cürüp ar bir sonun
kuştardın tilin tıñşap oturup
kaldı. Bir uçurda kıbıla
caktan bir carık uçup kelip
baktın arasına konup,

yayılmaktadır. Sarayın içi
perilerin oyun yeri gibidir.
Her türlü bülbül ötmekte,
insan gibi konuşan
papağanları bile getirmiştir.
Bu güzellikleri gören
padişah Muktar sarayından
çıkamaz olur. Vezirini
çağırtıp gönderir ve yiğitleri
Mutar'ın emirleri uyarınca
gelip gider. Padişah Muktar,
sarayına iyice yerleşir.
Sarayının içinde saatlerin
nasıl geçtiğinin farkına
varmadan eğlenceye dalıp
gider. Padişah Muktar gece
yarılarına kadar oturup her
bir kuşun muhteşem
ötüşünü dinlemeye dalar.
Bir vakitte kible tarafından
parlak bir kuş gelip
bahçenin arasına konar ve
konduğu zaman parlaklığı
söner. Muktar dikkatini bu

konoor zamat carık öçtü.
Muktar oşonu baykap karap
tura berdi. Bir uçurda
bayagı küyüp uçup kongon
nerse sayray baştadı. Ar bir
sonun tilder menen miñ
türdüü sonun ünün kubultup
sayrap catat. Munu ugup
olturup Muktar padişa tim
ele erip ketip oşol boydon
saraydın içinde esi oogon
boydon catıp kaldı. Bir
uçurda Muktar padişa esin
cıyıp başın kötörüp karasa
bulbul dale sayrap catkan
eken. Tañ sürüp kalgan. Bir
azdan kiyin bulbuldun ünü
basıldı. Muktar oşol bulbul
sayragan caktı közdöy ünün
ulap baktı aralap ilgerilep
bastı. Cakındaganda dabışın
ugup sayrap catkan kuş
uçup cönödü. Cerdi cap-
carık kılıp kün çıkkanday

kuşa verir ve kuş ötmeye
başlar. Değişik ahenklerle
bin türlü güzel ses çıkarıp
öter. Bunu duyan padişah
Muktar sükunete girmiş ve
erircesine sarayın içinde aklı
başından gitmiş bir hale
gelmiştir. Bir ara padişah
Muktar, aklını başına
toplayıp kafasını kaldırıp
baksa bülbül ötmeye devam
etmekte. Şafak vakti
yaklaşmaktadır. Bir vakit
sonra bülbülün sesi kesilir.
Muktar bülbülün öttüğü
tarafa doğu yönelip,
bahçede dolanarak ilerler.
Ötüp durmakta olan kuş, o
yaklaştığında sesini duyup
uçuverir. Etrafı apaydınlık
yapıp güneş çıkmış gibi
ışığını saçar. Muktar öylece
bakakalır. Bakıverse gün
batımına doğru uçup gözden

nurun çatdı. Muktar karap turup kaldı. Karap tursa kün batıştı közdöy uçup közdön kayım boldu. Muktar oşo karagan boydon ordunda turup karışıp esi oop cıgılıp catıp kaldı. Erteñ menen cigitteri kelse tili süylöögö kelbey eç darmansız Muktar padişa catıp kalgan. Eline kabar aytıp kırk cigiti Muktardı üyünö alıp keldi. Muktar bir ay til-ooz çok cattı. El curtu padişanın tegereginen ketken çok. Üç ay bolgondon kiyin Muktar padişaga til kirdi. Eli curtu çoğulup Muktardan emne boldu dep surap kaldı. Muktar eline: “Ee menin körgönüm bir maşakat” dedi. Men sonun körüp saraydın içine cattım. Eñ sonun nerselerdi körüp cana

kaybolur. Muktar, bülbülü seyrettiği yerde eli ayağı gevşer ve aklını yitirip yere yığılıverir. Ertesi gün yiğitleri gelir; ağzı dili tutulmuş bir vaziyette ve dermansız bir şekilde padişah Muktar yatmaktadır. Yiğitleri halka haber gönderip Muktar’ı evine getirirler. Muktar bir ay boyunca konuşamaz bir halde yatar. Halkın da padişahın muhitine geldiği yoktur. Üç aydan sonra padişah Muktar’a konuşma yetisi gelir ve halkı Muktar’a ne oldu diye sormaya gelir. Muktar halkına: “Ben meşakkatli şeyler gördüm” der. “Ben güzellikler görüp sarayın içinde yattım. Çok güzel şeyler görüp ve işitip içim

ugup köñülüm kubanıp
ayabay cırgadım. Oşentip
turgan kezde kün batıştan
bir sonun nerse çıktı. Karap
tursam carık bolup uçup
kelip saraydın içine kondu.
Kelip konooru menen carığı
öçtü. Bir ubakta bayagı
kelip kongon nerse sayray
baştağı. Sayraganda tiline
bütkön boyum erip ketti.
Esim oop kalıptır. Ar türdüü
sayraganı adamdın boyun
eritet. Men köptü kördüm
birok mınday sonun nerseni
körgön cana ukkan da
emesmin. Sayrap bütköndön
kiyin çolpon cıldızdı karay
uçup ketti. Men oşonu ugup
olturup esim oop cıgılıp
kalıpmın. Emi eli-curtum
maga uşul kuştı taap
bergile, eger tappasañar men
ölöm dep Muktar catıp kaldı

ferahladı ve büsbütün tatmin
oldum. Öylece durduğum
vakitte gün batımından
güzel bir şey geldi.
Bakıversem bir ışık huzmesi
uçararak gelip sarayın içine
kondu. Gelip konmasıyla
ışığı söndü. Gelip konan bu
nesne bir vakit sonra ötmeye
başladı. Ötmesi esnasında
bütün vücudum ötüşüne
dayanamadı. Aklım
çıkıverdi. Ötüşünün her
türüsü adamı yakar, kül
eder. Ben çok şeyler görmüş
adamım ama böyle güzel bir
şeyi ne gördüm ne de
duydum. Ötmesini
bitirdikten sonra Çoban
yıldızına doğru uçup gitti.
Ben bunu işittikten sonra
aklım çıktı ve yığılıp kaldı.
kaldım. Şimdi halkım,
milletim! Bana bu kuşu

Eli curtu, uluu kiçüüsü
çoğulup üç kün masilet
kıldı. Eptep Muktarı
kaygıdan kutultuunu çeçişti.
Ar kay caktan bulbuldar,
adam tilin bilgen totu
kuştardın baarın alıp kelişti.
Totu kuş süylöp, bulbul
tañşıp catat. Munun biröön
da Muktar caktırganı cok.
Ulam eli ar sonun
bulbulardı alıp kelişip:
“Siz kaalagan uşubu?”
deşet. Eç biröön da tuura
taap caktırgan cok. Oşentip
Muktar töşöktön turbay
kaldı. Közü da körböy
ölümgö cakındadı. Muktar
handın Abıl, Malik degen
eki balası bar ele, uluu
ayalınan. Al emi kiçi
katıninan, tokolunan bir
balası bar. Atı Asan ele.
Asan on ekige kelgen.

bulup getirin, eğer
bulmazsanız ben ölürüm”
deyip Muktar yatıp kalır.
Halkı milleti, büyüğü
küçüğü toplanıp üç gün
istişare yapar. Muktar’ın
işini kolaylaştırmak ve
derdini savmak için
toplanırlar. Her taraftan
bülbüllerin, insan gibi
konuşabilen papağanların
hepsini getirirler.
Papağanlar konuşur,
bülbüller öter ama bunların
biri de Muktar’ın hoşuna
gitmez. Dahası halkı her
güzel bülbulü getirip:
“İstediğin bu mu?” der.
Hiçbirini de doğru
buldukları yok. O zaman
Muktar yataktan kalkamaz.
Gözü de görmez, ölüm
zamanı iyice yaklaşır.
Muktar hanın Abıl ve Malik

Muktarda baarı üç uulu bar bolçu. Uluu katıninan törölgön cıyırma beşte, kiçüüsü Malik cıyırmada, kiçüü katından törölgön Asan on ekide bolçu. Bir kündördö Abıl, Malik eline kabar saldı. Eli kelip çoğuluştı. Abıl bolso el biylep kalgan, Malik bolso da el curt biylöögö carap kalgan ele. Emi Muktar padişanın balası kıyın çıktı deşip eki uulun köp sözgö koşup kep kıla baştı. Eli çoğulup keldi eki uulu elden keñeş suraştı. Tura kalışıp elden bata alıp Abıl elge karap: “Men atamdın akısınan kutulayın. Mende bir pikir, oy-sanaa bar ele” dedi. Eli: “Ayt, kaday akıl ele” dep surap kalıştı. “Eger silerge ep bolso biz cer betin

adında iki çocuğu vardır, büyük karısından. Küçük hanımından, yani ikinci karısından da bir çocuğu vardır. Adı Asan’dır. Asan on iki yaşındadır. Muktar’ın toplamda üç oğlu vardır. Büyük karısından olanı yirmi beşinde, küçüğü yirmisinde; küçük karısından doğan Asan ise on iki yaşındadır. Günlerden bir gün Abıl ve Malik halkına haber salar ve halkı da toplanır. Abıl halka başkanlık eder, Malik ise buna hazır vaziyette beklemektedir. Padişah Muktar’ın oğulları yaman çıktı deyip iki oğul konuşmaya başlar. Halkı toplanır ve iki evladı istişareye başlar. Halktan hayır dua alıp ayağa

bir sıyra kıldırıp kelelik, depoyloduk ele” dedi Abıl, Malik. Eli kantip kıldırasıñar deşti. Bir kıldırıp kelbesek atanın akısınan kutula ala turgan emespiz deşti. Eli makul boluştu. Abıl, Malik: Emi elim, silerge ep kelse, bizge tulpar, coo caraktan cardam etkile dedi. Eli anı da makul taap öz ara sanasa kırk tulpar bar eken. Kırk tulpardı kamdap üç kündö alıp kelmek boluşup el üylörünö taraştı. Eki üç kün ötköndön kiyin eli tulparların kamdap, şaylap kiçüü-uluusu, karı-caşı, bala-çakası boluşup baarı cıynalıp Abıl, Malikti cönötöbüz deşip çoğulup kelişti. Muktar padişa ordunan turbay töşöktö catat. Eldin alıp kelgen

kalkarak Abıl: “Ben babamın hakkından kurtulayım. Benim bir fikrim, düşüncem var” der. Halkı: “Söyle, nasıl bir fikir” diye sorar. “Eğer sizler için de uygunsa biz yeryüzünü bir kere dolaşalım, diye düşündük” der Abıl ve Malik. Halkı nasıl dolaşacaksınız der. “Bir dolaşıp gelmezsek babamızın hakkından nasıl kurtuluruz” derler. Halkı kabul eder. Abıl ve Malik: “Şimdi halkım, sizler için de uygunsa bize at ve silah yardımı yapın” der. Halkı bunu da kabul edip kendilerince düşünseler kırk at mevcut. Kırk atı hazırlayıp üç günde getirmek için evlere dağılırlar. İki üç gün sonra

tulparları baarı teñ çaar
eken, sebebi, çaar cılkı bek
bolot dep, çaarınan
tandaptır. Andan başka kırk
atka kül-azık cüktöp alıp
Abıl, Malik cönömök
boluştu. Kırk cigit alıp, kül-
azıktı arttırıp arkanın
tarttırıp kamdana berişti.
Tuusun kötörüp, tulparın
tokutup, kılıçtarın çarıktap,
tulparların taptap, atkarın
tokup, miltıkların oktop,
cigitterin toptop, attarı
ötkörüşüp, kayda bolso
barabız, cerdin түbün
çalabız deşip, bulbul kuştu
tababız deşip kırk cigit
duuldaşıp turuştu. Eli
çogulup cönötöbüz dep
turuşat. Abıl, Malik, Muktar
handın üstünö kirdi. Eki
uulu kirip karasa atasının
kulagı ukpay, közü körböy

halkı atları hazırlar ve
küçüğü büyüğü, genci
yaşlısı, evladı anası hepsi
bir olup Abıl’la Malik’i
yolcu edelim diye
toplanırlar. Padişah Muktar
ayağa kalkamadan
yatmaktadır. Halkın
getirdiği atların hepsi
alacaktır, çünkü alaca at
sağlamdır diye hepsi
alacalarından seçilmiştir.
Ayrıca kırk ata da yolluk
yükleyip Abıl ve Malik yola
koyulmak ister. Kırk yiğit
alıp, yolluğu yükleyip
urganları bağlamaya
hazırlanırlar. Tuğlarını
kaldırıp, atlarını
eyerleyip, kılıçlarını
bileyip, atlarını deneyip,
atlarını eyerleyip, tüfeklerini
doldurup, atları hazırlayıp,
“nerede olsa gideriz, yerin

kalgan eken. Başı kıltıldap,
közünön caşı cıltıldap
kalgan eken. Töşöktön başın
kötördü, tokolu cölöp turat.
Uluu baybiçesi canında
turgan eken. Asan degen
uulu Muktarın canında
turgan eken. Eki uulu kirip
kelişip atasının canına
ötüşüp turup: Ata!: Biz
sizdin aşık bolgon
kuşunuzdu izdep taap keleli,
dep kamdandı. “Siz bizge
batañızdı beriñiz” deşti eki
uulu. Muktar abdan cakşı
bolot, men silerdi uşunday
işke carap beret dep
tilegemin, eç nerse ayabay
zarp kılıp, tilegimdi eptep
tapkıla. Men silerge batamdı
bereyin cana silerge kuştun
belgisin aytıp bereyin dedi
Muktar padişa. Muktar “Al
kuş ar kaçan uçkanda carık

dibine varırız”, “bülbülü
buluruz” deyip kırk yiğit
haykırır. Halkı biz yolcu
ederiz diye bekler. Abıl ve
Malik, Muktar hanın yanına
varır. İki oğlu varıp baksa
babalarının kulağı duymaz,
gözü görmez bir halde. Başı
süzülmekte, gözünün yaşı
damlamakta. Yataktan
başını kaldırır, ikinci eşi ona
destek olmakta. Büyük
karısı yanında durmakta.
Asan adlı oğlu da Muktar’ın
yanındadır. İki oğlu da
babasının yanına gelip:
“Baba! Biz senin aşık
olduğun kuşu arayalım”
derler. “Sen bize hayır duanı
ver” der iki oğul. Muktar
çok mutlu olur, “Ben sizi
böyle işi halledersiniz diye
diledim, hiçbir şeyi
acımadan göz ardı edip

bolup, kelip kongon cerde
otu öçöt. Sayragan uçurda
otu küyböy ele sayray beret
dedi da “coluñar bolsun!”
dep eki uuluna Muktar
batasın berdi. Eli çurkurap
eki balanı “Emi atanın
karızınan kutulduñar!” dep
kıykırıştı. Abıl, Malik
atasınan cana eldin batasın
alışıp attarın közdöy basıştı.
El eki balanı er eken deşip
ıraazı boluştı. Kiçi balası
Asan: “Men da Muktar
padişanın uulumun. Men da
koşo balamın, men dele
atanın kızmatın kılam” dep
Asan atın tokup, mıltığın
alıp, kılıçın baylanıp,
şaylanıp cönöy turgan
boldu. Munu ugup Muktar,
Asandı çakırtıp: “Balam,
sen bara albaysıñ. Ali sen
çaşsıñ” dedi ele. Asan: Men

dileğimi gerçekleştirin. Ben
size hayır duamı vereyim ve
kuşun nasıl olduğunu
anlatayım” der padişah
Muktar. “O kuş ne zaman
uçsa parlar, konduğu yerde
ise ışığı söner. Öttüğü vakit
ateşi yanmadan ötüverir”
der ve “Yolunuz açık olsun”
diye iki oğluna Muktar hayır
duasını verir. Halkı ağlayıp
iki çocuğa “Şimdi babanızın
hakkından kurtuldunuz”
diye haykırırlar. Abıl ve
Malik, babasının ve halkın
hayır duasını alıp atlarına
doğru yönelir. Halk iki
çocuk için yiğitmişler diye
iftihar ederler. Küçük
cocuğu Asan: “Ben de
padişah Muktar’ın oğluyum.
Ben de çocuğum, ben de
babamın hizmetini göreyim”
diye Asan atını eyerleyip,

da sizdin balañızsın, sizdin kızmattı kılamın, dedi. Muktar han: Balam, senden acırap kantip turamın dedi. Atası cana enesi boorloruna basıp: “Sen calgızsıñ” dedi enesi. Anda Asan enesine: “Sen eç ıylaba, uşu akelerimden kalğıça ölgönüm cakşı emespi, apake” dedi Asan. Turgan el da “Sen barba. Caşsıñ, alar bolso eköo teñ baatır, eköo teñ çoñ” deşti. Eli curtuna, ata enesine bolboy: “Men baramın, atamdın kızmatına caraymın” dep bolgon cok kiçinekey Asan baatır. Muktar padişay ıylay-sıktay kapa bolup, til oozsuz kaldı. Asan cönöymün dep cönömök boldu. Enesi booruna kısıp kuçaktap, ıylap çırkıradı. El de kelişti,

tüfeğini alıp, kılıcını kuşanıp ortaya çıkar. Bunu duyan Muktar, Asan’ı çağırıp: “Yavrum, sen gidemezsin. Sen daha küçüksün” der. Asan: “Ben de sizin oğlunuzum, sizin hizmetinizi göreyim” der. Muktar han: “Yavrum, senden ayrılıp nasıl yaşarım” der. Babası ve annesi bağırlarına basıp: “Sen biriciksin” der annesi. O zaman Asan annesine: “Sen hiç ağlama, şu ağabeylerimden geri kalacağıma ölsem yeğ değil mi, anne” der Asan. Bunları gören halk da “Sen gitme. Küçüksün, onların ikisi de yiğit, ikisi de büyük” der. Halkına milletine, anne babasını dinlemeden: “Ben giderim, babamın işini

balanın caş ekenine kapalanıştı. Asandın enesi talıp catıp kaldı. Asan attanam dep bolboy eşikke çıkıp, “Aylanayın çiragım, sen meni taştap ketesiñbi? Tim ele barbay koysoñ bolot ele” dedi. Asan enesine: “Ene, sen maga eç kapa bolbo, men da Muktarın balasımın, tigilerden kalsam bolbos. Men de mildetinen kutulayın” dep bolgonu yok. Asandın til albay turganın bilip enesi üygö eerçitip kirdi. Sandığının oozun açıp bir kiçine kılıç alıp çıktı. “Balam sen caş eleñ. Eli curttun, ata enenin tilin albay cerdin tübün kıdıram dep catasıñ. Men bul kılıçtı saga dep katıp cürdüm ele. Bir eneden calgız eleñ” dep enesi caşıp ketti. “Balam bul

göreyim” deyip razı olmaz küçük yiğit Asan. Padişah Muktar ağlayarak kaygılanıp konuşamaz olur. Asan gidiyorum diye yola koyulmak üzere. Annesi bağına basıp kucaklayıp, ağlayıp feryat eder. Halk da gelir ve çocuğun küçüklüğünden dert yanarlar. Asan’ın anası donakalır. Asan at bineyim deyip razı olmaz ve kapıya çıkıp “Kurban olayım yavrum, sen beni bırakıp gidiyor musun? Keşke gitmeseydin” der. Asan annesine: “Anne, sen beni hiç dert etme, ben de Muktar’ın oğluyum, onlardan geri kalamam. Ben de hakkından kurtulayım” deyip razı olacağı yok. Asan’ın söz

kılıçtı bir adamga körsötpöy
saga arnap katıp cürdüm ele.
Munun sırn saga aytıp
bereyin, bul kayıptan tüşkö
kılıç, munu eç kimge
körsötpö, Abıl, Malik bilse
ce körsö senden alıp koyot.
Munu ötü başına iş
tüşköndö paydalan. Üç gana
colu şiltegin balam” dep
enesi Asandın cılañaç etine
kılıçtı bekitip berdi. Asan
kılıçtı bekitip aldı. Enesi
Asanga “Kününün külü
coo” deyt “Seni eki agañ
cadaganda bir cerge taştap
koyot” dedi. Asan oyunda
kantip ele meni taştap
koyoşsun dep eç nerse
baykagan çok. Asandın
betinen cıttap, “kulunum,
senden ayrıldım” dep enesi
ıylap turup kaldı. Asan,
Abıl, Malikter tulparların

dinlemeyeceğini bilen
annesi onu eve götürür.
Sandığının ağzını açıp
küçük bir kılıç çıkarır.
“Yavrum sen küçüksün.
Halkının milletinin, anne
babanın sözünü dinlemeden
yerin dibine gideyim dersin.
Bu kılıcı sana veriyorum.
Bir annenin biricik
çocuğusun” diyerek
annesinin gözleri dolar.
“Yavrum, bu kılıcı hiç
kimseye gösterme, sana
zimmetledim. Bunun sırrını
sana söyleyeyim, bu gaipten
gelen kılıçtır, bunu kimseye
gösterme; Abıl ve Malik
görürse elinden alıverir.
Bunu başına bir iş
geldiğinde kullan. Sadece üç
kere salla yavrum” diye
annesi gürbüz etine gizleyip
kılıcı verir. Asan kılıcı

minişip attanıp kaldı.
Köpçülük el baldarga
bataşın berip turup kalıştı.
Kırk cigit kırk çaar at minip,
kırk atka ok darı, azık tülük
cüktöp Muktar padişanın üç
uulu kündün batışın közdöy
cönöp kaldı. Muktar töşöktö
catkan boydon kala berdi.
Eli curtu bulardın ketkenine
naarazı boldu. Kaydağı çok
nerseni izdetetdeşip öz ara
kep kılıştı.

gizler. Annesi Asan’a
“Düşmanın kim olduğu belli
değil” diyerek “Sen aciz
duruma düştüğünde iki
ağabeyin seni bırakıp kaçır”
der. Asan beni nasıl
bırakırlar diye düşünür ve
buna dikkat etmez. Annesi
Asan’ın yüzünden öpüp
“yavrum senden ayrıldım”
diyerek ağlar. Asan, Abıl ve
Malik atlarına binerler. Halk
çocuklara hayır dua ederler.
Kırk yiğit de kırk alaca ata
biner ve kırk ata silahlarını
yükleyip Muktar’ın üç oğlu
gün batımına doğru yola
koyulur. Muktar yatağından
kalkamaz bir haldedir. Halk
çocukların gitmesine razı
olmasa da nerede olduğu
belli olmayan şeyi ararlar
diye kendi aralarında
konuşurlar.

Adırı tolgon mal kaldı
Kazana tolgon zar kaldı.
Cetimişte çal kaldı
Adır tolgon mal kaldı
Esebin baarın kim alat
Artında kalgan kempir çal
Azabın tartıp kim bagat
dep Asandın enesi ıyladı.
Abıl on cigit menen aldına
tüştü. Malik on cigit menen
anın artınan tüştü. Asan
bolso oynop ortosunda
çapkılap cüröt. Tokoyluu
cerge tünöşüp, toolu cerden
çü ceşip, körüngöndön
suraşıp.
Tokson künu col cürdü
Too kıdırıp mol cürdü.
Közünö candar ilinbeyt.
Too tügönüp tüz boldu
Cürgöndörü küç boldu.
Közgö candar ilinbeyt
İzdegen kuş bilinbeyt.
Aştı neçen bel menen

Dağları kalpayan mal kaldı
Kazanları dolduran servet kaldı
Yetmişindeki ihtiyar kaldı
Dağları kaplayan mal kaldı
Hepsinin hesabını kim tutar
Ardında kalan ihtiyarların
Kahrını çekip de kim bakar
diye Asan'ın annesi ağlar.
Abıl on yiğitle birlikte öne
geçer. Malik on yiğitle
beraber onun arkasındadır.
Asan ise ortalarında oynayıp
yürür. Ormanlık bölgede
geceleyip, ormanlık yerden
yemiş yiyip, gördüklerine
soru sorup.
Doksan gün yürüdüler
Dağlarda dolanıp yürüdüler.
Gözlerine hiç canlı ilişmez.
Dağlar tükenip ova göründü
İlerlemeleri zor oldu.
Göze hiçbir canlı ilişmez
Aradıkları kuş görünmez.
Aştılar nice dağ sırtlarını

Agınduu dayra sel menen.
Surabaganı kalgan cok
Tirüü cürgön pendeden
Bulbul kuştu tapsak dep
Sanaası bar oyunda.
Oşentip andan çarçaganda
say boyu Sañsar degen
cerge cetiştı. Al cerde
türdüü çımçık, seynek, say
sagızgan, neçen türlüü
bulbuldar sayrap catat. Or
koyonu oynop catat,
cıldarı soylop catat.
Kulandarı kuturup,
kuzgundarı cutunup, bulagı
taşıp, küküğü tañşıp catat.
Kanattuu balıktar cerde
catat. Taş bakası çaraday,
cön bakası ayaktay,
keskeldirik tayaktay,
çegirtkesi baladay, ar bir
candar bar eken. Too kişi,
kiyik, töö kuş, cez tumşuk,
calgız ayaktar da bar eken.

Suyu bol nehir, ırmakları.
Sormadıkları kimse kalmadı
Canlılardan, insanoğlundan
Bülbül kuşu bulalım diye
Düşünürler kendilerince.
Yoruldukları sırada nehir
boyunda Sañsar adlı bir yere
gelirler. Orada türlü kuşlar
seynekler, saksağanlar ve
tүrlü bülbüller ötüp
durmakta. Tavşanları
oynamakta, yılanları
sürünmektedir. Eşekleri
kudurmuş, kuzgunları
avlanmış, pınarları taşmış ve
guguk kuşları ötüşmektedir.
Kanatlı balıkları yerde yatar.
Kaplumbağası çanak gibi,
kurbağası ayak gibi,
kertenkelesi değnek gibi,
çekirgesi çocuk gibi her bir
canlı türü bulunmakta.
Burada dağ adamı, geyik,
devekuşu, celmoğuz,

Bul cerde bir ay catıp
ayabay aralap karaştı. Birok
izdegen kuştı taba alışkanı
cok. Abıl, Malik, Asan
cigitteri menen oturuştı.
Abıl: “Menin ümütüm uşul
cerden ele” dedi da kapa
bolup ketti. Kırk cigit anday
emes baatır dep kayrat
kılıştı. Say boyu Sañsar
degen cerde bir carım ay
catıp izdeştı. Tabılğan cok.
Andan cönöp kırk kündö
Sayram degen cerge bardı.
Eki cagı too ortosu dariya
eken, kündün közü
körünböyt. Çıtırman
tokoydu aralap cürüp oturup
oşol Sayramdın başına çıktı.
Barsa beyiştıy sonun cer
eken. Ar bir sonundar cüröt
adamzat gana cok. Kuştar
menen gana kayıp çaşayt
eken. Mından da izdep

yalnız ayaklar da vardır.
Burada bir ay kalarak
dolaşırlar. Birinin de
aradıkları kuşu bulduğu yok.
Abıl, Malik ve Asan
yiğitleri ile otururlar. Abıl:
“Ben buradan ümitliydim”
deyip tasalanır. Kırk yiğit
“öyle değildir yığidım”
deyip nehir boyundaki
Sañsar denen bu yerde
yarım ay daha ararlar ama
bulamazlar. O zaman
ilerleyip kırk günde Sayram
denen yere varırlar. İki
tarafı dağ, ortası nehirdir.
Güneş bile görünmez.
Çalılık ormanı dolaşıp
Sayram’ın başına çıkarlar.
Görseler cennet gibi bir
yerdir. Her bir güzellik var,
bir tek insan yok. Kuşlar ile
bir de Kayberen yaşamakta.
Burada da arasalar

tapkan çok. Neçen kuştar
sayrayt, birok uçkanda carık
bolboyt. Atasının
aytkanınday emes. Andan
da cönödü. Üydön çıkıkanga
üç cıl boldu, ok darı
tügöndü, attar ırgayday,
özdörü torgoydoy bolup
kele beriştı. Cana bir ay col
cürüştü. Bir çoñ darıyanın
ceegine kelip toktoştı.
Dürbü salıp öyüz cagın
karasa sonun cerler
köründü. Oşol cakka çıgam
dep Abıl baatır kayrattanıp
tokoy kırktırıp kayıktar
casata baştadı. Otuz kayık
casattı. At tondoru menen
kayıkka tüşüştü. Muktardın
üç balası bir kayıkka tüştü
da baarı süzüp cönödü.
Dayranın ortosuna bargan
kezde katuu şamal bolup,
kırk cigit at tonu menen

bulunmaz. Nice kuşlar
ötmekte, uçtuklarında biri
de parlamaz. Babalarının
dediği gibi değildir.
Buradan da ayrılırlar. Evden
çıkalı üç yıl olmuş, teçhizat
tükenmiş atlar yorulmuş,
kendileri de turgay gibi
olmuştur. Bir ay daha
giderler. Büyük bir nehrin
kenarına gelirler. Öbür
tarafa baksalar güzel yerler
görünür. O tarafa çıkayım
diye yiğit Abıl gayret edip
ormanı kestirip kayık
yaptırmaya başlar. Otuz
kayık yaptırır. Eşyalarıyla
birlikte kayığa binerler.
Muktar'ın üç çocuğu aynı
kayığa biner ve yüzerek
ilerler. Nehrin ortasına
geldiklerinde fırtına çıkar,
kırk yiğit eşyalarıyla birlikte
kayıkları devrilerek suya

kayıgı oodarılıp suuga
çögüp ketti. Abıl, Malik,
Asandın at tonu menen
öyüzgö çıktı. Azıktar
tügöngön, talaada açka
kalıştı. Karaşa büt
aybanattar cüröt. Adam
degenden eç biröö cok.
Ayuu, maymıl, colbors c.y.
Sıyaktuular köp eken.
İzdegen kuşu tabılğan cok.
Colborstor kaçırıp, ayuular
aykırıp, maymıldar bakırıp,
cılandar ışkırıp, too kiyigi
bışkırıp, cez tumşugu
çıkırıp, kumurskalar
kubalap kaldı. Üçöö
tulparlardın külüktügünön
arañ kaçıp kutuldu. Oşentip
tegiz tegereginde kuştan eç
darek cok, bilinbeyt. Asan
bolso caş. Cürüp oturup bir
talaaga kelişti. Adam cok,
eç nerse körünböyt, kur

batar. Abıl, Malik ve Asan
eşyalarla öbür tarafa çıkar.
Erzakları tükenip kırdı aç
kalırlar. Baksalar tüm
hayvanlar var. İnsan
sınıfından kimse yok. Ayı,
maymun, kaplan vb. çoktur.
Aradıkları kuşu buldukları
da yok. Kaplanlar saldırıp,
ayılar böğürüp, maymunlar
bağırıp, yılanlar tıslayıp,
dağ geyikleri aksırıp,
celmoğuzu seslenip,
karıncalar kovalamaktadır.
Üçü de atlarının çevikliği
sayesinde kaçıp kurtulur.
Etraflarında kuştan hiçbir
haber yok. Asan ise küçük.
Yürüye otura bir dağlık alan
gelirler. İnsan yok, hiçbir
şey görünmez, ıssız çöl. Bir
zaman sonra kımıldayan bir
şey görünür ve ona doğru
giderler. Varsalar, ev gibi

talaa. Bir ubakta bir kıymıldagan nerse körünöt, oşogo karay cönöştü. Barsa, bir üydöy kara taş tegerenip catat. Aldarı ketip, caşı boşop, kursaktarı açıp, oşol taşın tübünö kelip catıp kalıştı. Eki cakta kuk etken kuzgun, kak etken karga, çık etken çımçık cok. Oşol cerde tünömök bolup kalıştı. Bir ubakta Abıl, Malik eköö keñeşip turup, Asandı taştap ketmek boluştu. Atam surasa öldü dep koyobuz deşti da attarın minip, atın koştop alıp Asan uktap catkanda cönöp kete berişti. Asan talaada kala berdi uktagan boydon. Erteñ menen turup karasa özü gana kalgan. Canındagı akeleri cok. Alardın ketketinin bilip, atasın esine

kocaman bir kara taş yuvarlanmakta. Güçleri kesilip, gevşeyip, karınları acıkıp o taşın dibine gelirler. Etrafında guk diyen kuzgun, gak diyen karga, çıt eden kuş yok. Orada gecelemeğe üzere kalırlar. Bir vakit sonra Abıl ve Malik kavilleşip Asan'ı bırakıp gitmek isterler. Babam sorarsa “öldü deriz” deyip atlarına binip, yanlarına yedek at alıp Asan uyurken yol çıkarlar. Asan kırdan uyuyakalır. Ertesi gün uyanıp baksa yalnız başınadır. Yanındaki ağabeyleri yok. Gittiklerini anlayıp, babası aklına gelir ve Asan ağlar vaziyette ne yapacağını bilmeden öylece kalakalır. Bineyim dese atı yok. Ne yapacağını tüşürüp

Asan ıylagan boydon emine
kılaarın bilbey turup kaldı.
Mineyin dese atı çok. Emne
kılaarın bilbey eki cagın
karasa bir koçuç talkandı
baştıkka salıp taşın túbündö
taştap ketişiptir. Eki cagında
eç nerse çok çöl, talaa. Asan
ıylap turup kudayga
munacat kılıp kıbılanı karay
cönöp ketti. Suuluu cerden
suu içip, toolu cerden
calbırak cep bara catat. Bir
neçe kün col cürdü. Bir
cerge barganda bir too
köründü. Oşo toonu közdöy
Asan bet alıp cönödü.
Toogo cakındap túbünö
bardı. Karasa bir toonun beti
tolgon ele kiyik. Kiyikti
körgöndö, Asan süyündü.
Emi can kalat eken go, dep
oylodu. Toogo bardı.
Kiyikter Asandı körüp

bilemeden iki tarafına baksa
kavutunu bir torbaya koyup
taşın dibine bırakıp gider.
Etrafında hiçbir şey yok;
çöl, bozkır. Asan ağlayıp
Tanrı'ya dua eder ve
kıbleye doğru yola çıkar.
Sulu yerden su içip, dağlık
yerden yaprak yiyip gider.
Birkaç gün yol yürür. Bir
yere vardığında bir dağ
görünür. O dağa doğru Asan
yola çıkar. Dağa yaklaşıp
dibine varır. Baksa bir dağın
yüzünü doldurmuş geyikler.
Geyiği görünce Asan
sevinir. “Şimdi canlı bir şey
gördüm” diye düşünür ve
dağa gider. Geyikler Asan'ı
görünce bağrışırlar. Gelip
Asan'ın etrafını sararlar.
Geyiklerin gözyaşı
damlayıp, dilleri yalandı.
Asan geçeyim dese

çurkap kelişti. Kelip Asandı
tegerektep karıştı.
Kiyikterdin közdörünön çaş
tamçıláp, tilderi calmañdap
turat. Asan basayın dese
bastırbay colunan tosup
cıldırbay koydu kiyikter.
Asandın amalı ketti.
Kiyikter Asandı arkasınan
türtüp toogo alıp ketti.
Kiyikter balcuuran, ışkın,
kımıstık, kozu kulak,
cörgömüş cana uşul
sıyaktuu çöptörü ceşet. Asan
da kiyikter menen cüröt.

Asan çıktı biyikke
Aralaştı kiyikke.
Kiyikter turat toptoşup
Kiyikterge koşulup
Asan turdu ottoşup.
Calbıraktı calmap cep
Kozu kulak kopşup cep
Kiyikterge berip cep.
Cörgömüştü culup cep

bırakmayıp yolunu kesip
kımıldatmazlar. Asan'ın aklı
karışır. Geyikler Asan'ı
itekleyerek dağa götürürler.
Geyikler balcuran, ışkın,
kımıstık, kuzu kulağı ve
bunun gibi otları yemekte.
Asan da geyiklerle birlikte
yaşamaya başlar.

Asan çıktı yükseğe
Dolaştı geyiklerle
Gelikler toplanıp durur
Geyiklere karışmış
Asan da otlayıp durur.
Yaprakları çiğneyerek yiyip
Kuzu kulağını gevip yiyip
Geyiklere verip yiyip.
Cörgömüşü koparıp yiyip

Kiyikterge urup cep.
Kiyiktin baarı cabılıp
Asandın kelet kaşına.
Neler kelet, ne ketpeyt.
Er cigittin başına
Eski dartı kozgolup,
Kayran Asan kantet al
Kiyikter menen dos bolup.
Kunduzu ketet toptoşup.
Kelet kiyik cabılıp,
Asan turat bir cerde,
Kiyikti tozup kamınıp.
Tegerektep Asandı da
Ketpey turat zarılıp.
Cayılıp ketet ottoşup,
Kayra kelet Asanga
Tegerektep toptoşup.
Basıp kelet bılk etse,
Baarı birdey okşoşup.
Keçinde çoquu kelişet
Ar kim birden çöp tiştep
Asanga kelip berişet.
Asan turup tolgonup
Bul kiyikter soo emes

Geyiklerle kakışıp yiyip.
Geyiklerin hepsi toplanıp
Asan'ın geldi başına.
Neler gelir, neler gelmez.
Er yiğidin başına
Eski tasası depreşip
Yiğit Asan ne yapsın
Geyikler ile dost olup.
Su samurları toplanıp gider
Geyikleri birikip gelir
Asan durur bir yerde
Geyikler yolu kesip.
Çevreleyip Asan'ı da
Gidemedən sızlanıp.
Yayılıp gider otlayıp
Geri gelir Asan'a
Çevreleyip toplanıp.
Geliverir kımıldasa
Hepsi birden aynı şekilde.
Akşamleyn toplanıp gelirler
Hangisi ot kopardıysa
Asan'a gelip verirler.
Hasan okşayıp durur
Bu geyikler sağ değil

Kişi eken dep oylonup.
Baştakıdan kiyikti
Cakın krd tolgonup.
Asan turup oylondu
Bir az künü turayın
Kiyikterdi sınayın
Kiyikterdi baykasa
Kzdrnn caş tglt
yr boldu Asanga
Bir tuuganday körünöt.
Oşentip caş Asan
Aralaştı kiyikke.
Araladı biyikte
Dagı turdu oylonup
Bular menen crgnd
Ayban bolup kalamın
yd kantip tabamın.
Asan turdu burkurap
Kznn caş dırkırıp
Munu krp urkurap
Süylöyün dese til bilbeyt
Ayban menen crgnd
Asan baatır tk sybyt.
Bir künü Asan oylonup

İnsanmış diye düşünür.
İlk baştaki geyiği
Yakın gördü okşayıp.
Asan düşünüp durdu
Biraz daha kalayım
Geyikleri sınayayım
Geyiklere dikkat etse
Gözlerinden yaş dökülür
At sürüsü oldu Asan’a
Kardeş gibi görünür.
O zaman küçük Asan
Karışıverdi geyiklere
ıkıverdi yükseklere
Ve durup düşündü
Bunlarla birlikte yaşarken
Hayvan gibi olurum
Evimi nasıl bulurum.
Asan ağlayıp durdu
Gözünden yaş damlayıp
Bunu görüp feryat edip
Konuşayım dese dil bilmez
Hayvanlarla yaşamayı
Yiğit Asan tüylü değildir.
Bir gün Asan düşünüp

Uktabay cattı oygonup.
Erteñ menen burkurap
Şamal boldu zırkırıp
Kiyiktin baarı maaraşıp
Üñkürgö kirdi çurkurap.
Asan çıgıp cönödü
Tumagin sayıp tayakka
Bir çoñ taşka cölödü
Kayran Asan oşentip
Kaçpaganda ölobü?
Toodon tüşüp er Asan
Colgo tüşüp cönödü.
Colgo tüştü zakımdap
Töbödön kün carkıldap.
Bürgödöy bolup tüyülüp
Kiyik kelip kalat dep
Can ayabay cügürüp.
Asan ketti kutulup
Enesine cetçüdöy
Kele catat kuturup.
Agasına taarınıp
Caratkanga calınıp
Car boorunda keme elem
Calgız elem eneden.

Uyuyamayıp uyanıp.
Ertesi gün ağlayıp
Fırtına çıktı şiddetle
Geyiklerin hepsi meleyip
Mağaraya girdi bağırışıp.
Asan çıkıp yöneldi
Kalpağını değneğe sarıp
Bir kayaya yaslayıp
Yiğit Asan o zaman
Kaçmayıp da öleyim mi?
Dağdan inip er Asan
Yola çıktı yönelip.
Yola çıktı koşarak
Tepesinde güneş ısıyarak
Pire gibi zıplayıp
Geyikler gelir diye
Kendine acımadan koşup.
Asan kurtulup gitti
Anasına kavuşacak gibi
Kudurmuş gibi gelir.
Ağabeylerine darılıp
Yaradana yalvarıp
Uçurumdaki gemi idim
Annemin biriciği idim.

Eldi kaçan tabamın.
Eneme kaçan baramın.
Calgız başım kañgırap
Kanday cerde kalamın.
Közünön caşı tögülüp
Kabırgası sögülüp
Kapalanıp kaygırıp
Kalıñ elden ayrılıp.
Cılañ ayak, cılañ baş
Közünön ağıp kanduu caş.
Kayda barıp ölot dep
Kagılayın altın baş
Kanday kündü köröt dep.
Enenin tilin albagın
Een kalat altın baş.
Taskara ceybi tarpımdı
Börü ceybi boorumdu
Katırdı kудay şorumdu.
Erkelerge elim çok
Kara kılaar belim çok.
Bir tuugandan ayrılıp
Calgız kaldım özüm soop.
Uyalaştın cogunan
Ulup bara catamın.

Ülkemi nasıl bulurum.
Anneme nasıl varırım.
Zavallı başım afallayıp
Nerelerde kalırım.
Gözünün yaşı dökülüp
Kemikleri sökülüp
Dertlenip, tasalanıp
Büyük milletten ayrılıp.
Yalın ayak, yalın baş
Gözünden akar kanlı yaş.
Nere gidip ölürüm diye
Kurban olayım ah başım
Hangi günleri görürüm diye.
Annenin sözünü dinlemeyen
Öksüz kalan zavallı baş.
Tazkara yer mi leşimi
Kurt yer mi ciğerimi
Tanrı felakete uğrattı.
Şımartacak halkım yok
Dayanacak belim yok.
Kardeşlerimden ayrılıp
Tek başıma kalıverdim.
Kardeşlerin yokluğuyla
Ağlayıp dururum.

Bir tuugandın cogunan
Kurup ketip catamın.
Astıman caagan kar boldu
Ata-enege cete albay.
Kayran başım kor boldu.
Aldeylegen ata-enem
Bir körörgö zar boldu.
Azaptuu kündö adaşıp
Attı mindim talaşıp
Erkelik cetti başıma
Enem kelip kalsaçı.
Uşu kezde kaşıma
Emne kaygı tiledim
Almaday kara başıma.
Kaygı tüştü başıma
Kayrılıp baraar bekemin
Ata-enemin kaşına.
Asmandan caagan kar beken
Adamzat pendede
Mendey şorduu bar beken.
Azapta kaldı altın baş
Artımda kalbay uyalaş.
Kayda barıp kor bolot
Kargaday bolgon kurgan baş

Kardeşlerin yokluğuyla
Kuruyup dururum.
Üstümden yağan kar oldu
Ana-babaya kavuşamadan
Zavallı başım kor oldu.
Ninni söyleyen anam babamı
Bir kez görmeye muhacım.
Kederli günde yolumu şaşırap
Ata bindim acele edip
Nazlanmaya ihtiyacım var
Annem çıkıverse ya.
Şu anda karşıma
Nasıl bir belaya uğradım
Elma gibi kara başımla.
Başım girdi belaya
Geri dönüp varmaz mıydım
Anne-babamın yanına.
Gökten yağan kar mıdır
İnsanoğlunun içinde
Benim gibi dertli var mıdır.
Kaygılandın zavallı başım
Ardımda kalmadan yuvam.
Nereye gitse kor olur
Karga gibi zavallı başım.

Karalaarga kara cok
Karalaşaar aga cok.
Kuday kıldı mendelik.
Kurgan can kaldı sendelip.
Amalı ketti teñselip
Kanday cerdi köröm dep
Kay cerge barıp ölöm dep
Bara catıp col menen
Akılı türdüü bölündü
Alda kayda carkırap
Altınduu beyit köründü.
Coldo turdu es alıp
Al beyitten sez alıp
Een talaa erme çöl
Kanday turgan al beyit dep.
Bir oylonup baykadı.
Kazatta ölgön şeyit dep.
Şeyit bolso koldo
Beyit bolso oñbodu.
Cazganın alla köröyün
Acal cetse ölöyün.
Tura bersem bolbostur
Colum menen cönöyün.
Keziktım altın beyitke

Bakıp durmaya gözüm yok
Bakıverecek kardeşim yok.
Allah verdi insanlığı
Bir canım kaldı çile çekip.
Gücü kesilip sallanıp
Nereleri göreyim diye
Nereye varıp öleyim diye
Gidiverip yollarda
Aklı çokça karıştı
Nerelerde yıldırayıp
Altın türbe göründü.
Yolda durdu dinlenip
O mezar taşına hislenip
Tenha bozkır, ıssız çölde
Nasıl durur türbe deyip.
Düşünüp inceledi
Savaşta ölen şehittir deyip.
Şehit olsa orduda
Türbesi olsa da başaramamış
Allah'ın yazdığını göreyim
Ecel gelirse öleyim.
Burada dikilmek olmaz
Yolum üzere gideyim.
Rastladım bu altın türbeye

Kalamınbı keyişte
Ce payda körüp beyitten
Çıgamınbı beyişke.
Bar tobokel barayın
Beyitten kabar alayın
Ak cazganın köröyün
Acal cetse ölöyün.
Alla taala kudaydın
Ne cazganın köröyün
Asan kelet zakımdap
Beyitke kaldı cakındap.
Beyitke kelip karasa
Bir da bolso kişi cok.
Kişi turgay izi cok.
Sırt cagınan sırdagan
İçine kümüş şıbagan
Buranasın keltirip
Bolot menen çırmagan.
Altından casap koydurgan
Betine kıyap oydurgan
Kılımgı bolbop koydurgan.
İçine kirdi carkıldayt
Ünü çıgıp şańkıldayt.
Bulbuldarı sayragan

Üzgün üzgün durayım mı
Ya fayda görüp türbeden
Cennete çıkayım mı.
Ne olur ne olmaz gideyim
Cennetten haber alayım
Hakk'ın yazdığını göreyim
Ecel gelirse öleyim.
Allah Teala'nın, Hüda'nın
Ne yazdığını göreyim
Asan gelip koşturup
Mezar taşına yaklaşıp
Gelip mezar taşına baksa
Bir kişi dahi bile yok
İnsan yatıyor belirtisi yok.
Arka tarafı boyanmış
İçi gümüşle sıvanmış
Direğini diktirip
Çelik ile yumulmuş.
Altından yapıp kalmış
Dışını sağlam yaptırmış
Dünyaya ait değilmiş gibi.
İçine girdi, yıldırayıp
Sesi çıkıp yankılanıp
Bülbülleri ötüşür

Dünüyö cemiş caynagan
Kırk kulaktuu kazanda
Dünüyö tamak kaynagan.
Kazanga Asan barganı
Açka cürgön kuu tumşuk
Alıp ceyin munu dep
Kazanga kolun salganı.
Kıykırık çıktı alıstan
Çoçup ketti canınan
Kayran Asan daanışman.
Azıp kelgen alıstan
Özü bala bolso da
Kayratı bar arstan.
Asan baatır olturdu
Akılın cıynap tolturdu
Añgıça kelet bir dabış
Zambirektey ünü bar
Töönükündöy cünü bar.
Uzundugu ustunday
Karalığı kuzkunday
Oşondoy bir can eken
Murdunun uçu muştumday
Betinde sarı tüğü bar
Beyli caman bilip al.

Dünya yemişle kaplanmış
Kırk kulaklı kazanda
Dünya yemek kaynamış.
Asan kazana vardığında
Aç olup, mutsuz olup
Alıp yiyeyim bunu diye
Elini kazana soktu.
Haykırıverdi uzaktan
Aklı çıktı başından
Bilge yiğit Asan'ın.
Azıp gelen uzaktan
Kendi çocuk gibi olsa da
Kuvveti aslan gibi.
Yiğit Asan oturdu
Aklını başına topladı
Karşidan gelen bir patırtı
Top patlaması gibi sesi var
Deveninki gibi yünü var.
Uzunluğu direk gibi
Karalığı kuzgun gibi
Öyle bir varlık imiş
Burnunun ucu yumruk gibi
Yüzünde sarı tüyleri var
Çok yaman biri, anlayıver.

Kazanday bolgon başı bar
Çılbrıday bolgon kaşı bar.
Süyrölgön uzun çaşı bar
Seksenge kelgen çaşı bar.
Özü mastan bilip al
Bülöödöy kara tili bar.
Musulman emes bilip al
Adamdı körsö cutungan.
Kayran Asan kiyikten
Arañ catıp kutulgan.
Emi kelip kempirge
Asan şorduu tutulgan.
Kempir kelip dep ayttı
Adamzattın balası.
Kaydan keldin dep ayttı.
Asan turdu caldırıp
Cez kempirdin Asanga
Kaarı keldi kaltırıp
Adam uulu keldiñbi?
Menin bugün çaş bala
Ceerimdi bildiñbi?
Acal aydap bul cerge
Abañ üçün keldiñbi?
Asan turat caldırıp

Kazan gibi başı var
Çılbrı gibi kaşı var
Yerde sürüklenen saçı var
Seksene gelmiş yaşı var.
Kocakarı işte, anlayıver.
Bileği gibi dili var
Müslüman değil, anlayıver
İnsanı görse yalanır
Yiğit Asan geyiklerden
Henüz kurtuluvermişti.
Şimdi gelip kocakarı
Asan talihsizliğe uğradı.
Kocakarı gelip şöyle dedi
İnsanoğlunun yavrusu
Nereden geldin diye söyledi
Asan öylece kaldı
Kocakarı Asan’a
Sinirlendi titreyip
İnsanoğlu geldin mi?
Benim bugün bir genci
Yiyeceğimi anladın mı?
Ecelinin peşinden buraya
Benim için mi geldin?
Asan öylece kaldı

Cez kempir turat baldırap.
Kılıp körgön işteri.
Cez kempirdin oozunda
Bir karıştan tişteri
Közü caman borodoy
Murdu caman orodoy
Kaçıp turat çaş bala
Cez kempirge coloboy
Kabagı biyik ünkürdöy
Beli büküp celmoguz
Kişini büt cegidey.
Beş kolunun salaası.
Beşiliktey körünöt.
Munu körüp Asandın
Sanaası türdü bölünöt.
Bu kempirdin sıyagı
Azireyildey körünöt.
Butu uzun iynede
Arsak-tersek tişi bar
Ar türdüü kılğan işi bar
Kolunda temir şişi bar
Eki cak çaçı uzargan
Eki közü kızargan.
Kempir turup, kep ayttı

Kocakarı mırıldanıp
Önceki yaptığı işleri.
Kocakarının ağzında
Bir karıştır dişleri
Gözleri koskocaman
Burun delikleri çukur gibi
Kaçıp durur genç çocuk
Kocakarıya yakalanmadan
Göz kapağı mağara gibi büyük
Belini büküp celmoğuz
Adamı bütün yiyecek gibi.
Elinin beş parmağı
Beş kanca gibi görünür.
Bunu görüp Asan'ın
Aklı başından çıktı.
Bu kocakarının suratı
Azrail gibi görünür.
Bacağı uzun iğne gibi
Eğri büğrü dişi var
Türlü türlü işi var
Elinde demir şişi var
Saçı iki yandan uzamış,
İki gözü de kızarmış.
Kocakarı durup şöyle dedi

Seni ceymin dep ayttı.
Bulbuldarı sayragan
Kazanda eti kaynagan.
Kempir turdu süylödü
Tamaktan başka bilbedi.
Kolundagı şış menen
Kazanda etke kirgeni.
Başın mülçüp kemirip
Ayabay toyup demigip.
Bir kazan etke toybodü
Kırk kulaktuu kazandan
Bir nerseni koybodü.
Bir kesim et taştabay.
Bir nemesin koybodü.
Karap turup çaş bala
Kara candan tünüldü.
Kancarın kolgo alganda
Kaltıradı çaş bala.
Kempir turdu kamınıp
Asan turdu calınıp
Aylanayın aneke
Öltürböğün meni dep.
Men bagayın seni dep.
Otuñ menen çıgayın

Seni yiyeyim diye söyledi
Bülbülleri ötüşür
Kazanda eti kaynar
Kocakarı söyleyip durdu
Yemekten başka şey demedi
Elindeki şışı
Kazandaki ete sapladı.
Başını sokup kemirip
Büsbütün doyup geçirip.
Bir kazan ete doymadı
Kırk kulaklı kazanda
Hiçbir şeyi bırakmadı.
Bir parça et bırakmadı
Hiçbirini bırakmadı.
Bakakaldı genç çocuk
Zavallı canından endişe etti.
Hañçerini eline alıp
Titreyiverdi genç çocuk.
Kocakarı tedbir alıp
Asan yalvarıp durdu
Kurban olayım anacığım
Öldürme beni diye
Ben bakayım sana diye
Ateşinle çıkayım

Külün menen kireyin.
Öltürbö ene, özümdü
Ukkun menin sözümdü
Men dagı bir bala elem
Bir balaça bar elem.
Eneden erke can elem.
Adaşıp cürüp kem boldum
Emi enem sen bolgonu.
Kızmatıñdı kılayın
Öl deseñ ene ölöyün.
Aytkanıña könöyün.
Ölümgö meni cumşasañ
Anıña da köröyün.
Kul boloyun özüñö
Kulak sal menin sözümö.
Anda kempir kep aytat
Ukpaymın senin sözüñdü
Şişkebek kılam özüñdü
Kemiremin töşüñdü
Çukuymun senin közüñdü
Seni bugün soybosom
Caş etiñe toybosom
Kempirdin çıktı zaarı
Betinen çıktı çaarı.

Külünle gireyim.
Öldürme ana, beni
İşit benim sözümü
Ben daha bir çocuğum
Bir yavru kadar ancayım.
Annemden çok nazlanmış
Yolumu şaşırıp bela buldum
Şimdi anam, böyle yapma.
Hizmetini göreyim
Öl dersen öleyim.
Dediğini yapayım.
Ölüme gönderirsen
Onu da yaparım.
Köle olayım sana
Dinle benim sözümü.
O zaman kocakarı şöyle der
Dinlemiyorum senin sözünü
Şişe geçireyim seni
Kemireyim döşünü
Oyayım senin gözünü
Seni bugün kesmezsem
Taze etinle doymazsam
Kocakarının çıktı niyeti
Halinden belli sırrı.

Bala karap kılçaktap
Kempirdin butun kuçaktap.
Kempirdin erdi kıbırıp
Birdeme dep şıbırıp
Kiyik bolgun dep turup
Balaga karap tükürdü.
Karasa Asan özünö
Çın ele kiyik boluptur.
Közü çaşka toluptur.
Kiyik kılıp caylaptır.
Moynunan taşka baylaptır.
Botodoy közü caynaptır.
Süylöyün dese tili çok
Baştagının biri çok.
İçi küyüp boldu çok,
Eki cagın karasa
Acıratar kişi çok.
Keñ dünüyö tar boldu
Til söylöböy oşentip
Kayran başı kor boldu.
Kempir tügöt cayladı
Kiyik kılıp Asandı
Moynunan cipke bayladı.
Cetelep alıp moynunan

Çocuk geriye bakıp
Kocakarının bacağına kavrayıp
Kocakarı dudağıyla yavaşça
Bir şeyler fısıldayıp
Geyik ol deyiverip
Çocuğa doğru tükürdü.
Baksa Asan kendine
Hakikaten geyik olmuştur.
Gözü yaşla dolmuştur.
Geyik olup değişmiştir.
Boynundan taş bağlamıştır.
Gözü deve gibi parlamıştır
Konuşayım dese dili yok
Önceki gibi değildir.
İçi yanıp kor oldu
Etrafına baksa
Söyleyecek kimse yok.
Geniş dünya dar oldu
Konuşamaz bir halde
Zavallı başı kor oldu.
Kahrolası kocakarı böyle
Geyik yapıp Asan'ı
Boynundan ipe bağladı.
Tutuverip boynundan

Cez kempir toogo aydadi.
Artınan çañı sozuldu
Kaçıp çıkkan köp kiyikke
Kayra barıp koşuldu.
Koşuldu barıp kiyikke
Kiyik boldu ottoştu
Çöp talaştı toptoştu
Asan baatır kaygırdı
Kişilikten ayrıldı.
Akılı turat özü çok.
Oylonso bolot içi çok.
Armanın bilir kişi çok.
Bir күnü Asan oylonup
Kiyikterdin içinde
Uktabay çıktı tolgonup
Keteyin dep oylonup.
Alla taala caratkan
Aytkanına köngönü,
Kiyikterden bölünüp
Asan kaçıp cönödü
Asan turdu col menen
Mañdayında şor menen
Colgo tüştü zakımdap
Tamandarı takıldap.

Kocakarı dağa sürüverdi.
Ardından toz dumana karıştı.
Kaçıp giden geyiklere
Geri gidip karıştı.
Karıştı gidip geyiklere
Geyik oldu otladı
Her türlü otu topladı.
Yiğit Asan tasalandı
İnsanlıktan ayrıldı.
Aklı var kendi yok
Düşünse içi kor.
Meramını anlatacak kimse yok
Bir Asan düşünüp
Geyiklerin içinde
Uyuyamayıp dört dönüp
Gideyim diye düşünüp.
Allah Teala yaradanın
Emirlerine amade
Geyiklerden ayrılıp
Asan kaçıp yola çıktı
Asan yola koyuldu
Başındaki bela ile
Yola düştü koşturup
Ayakları patırdayıp.

Kiyik bolup tüyülüp
Kutulganga süyünüp.
Calbıraktuu   p bolso
Burup ketip baratat.
Kara candı ayabay
Urup ketip baratat.
Karı kırday  a  bala
Ulup ketip baratat.
Kempir karmap alat dep
Kaçıp ketip baratat.
Toonu taştı aralap
 a ıp ketip baratat.
Kutulganga kempirden
Asan barata tüyülüp.
Kiyik bolsom meyil dep
Ayabay katuu süyünüp.
A uusu biyik bel menen
Adamzat cok cer menen.
Kapa bolup kee kezde
K z n n  a   uurup.
Ar kaysı taşka urunup
Kiyik bolgon kuulup.
Ak kayın t b  kar beken.
Tıybadım k zd n  a ımdı

Geyik olup zıplayıp
Kurtuldu una sevinip
Yapraklı ot olsa
Kopararak gitmekte.
Hiç canına acımadan
Koşarak uzaklaşmakta.
Kurt gibi küçük  ocuk
U uldayıp gitmekte.
Kocakarı yakalar diye
Ka ıverip gitmekte.
Dağları a tı dolanıp
Aceleyle gitmekte.
Kurtuldu una kocakarından
Asan gitmekte zıplayıp.
Geyik olsam iyi diye
Büsbütün hep sevinip.
Geçmesi zorlu bellerden
 nsan olmayan yerlerden.
Dertlenip ara sıra
Gözyaşları dökülüp.
Her türlü ta a  alınıp
Geyik olduğundan kovulup.
Hu  ağacının dibi kar mıdır.
Tutmadım gözyaşımı

Ala kaçtım özümdön
Alakanday başımdı.
Adam elem mal boldum
Akıldan ketip dal boldum.
Emi kutuldum dep kempirden
Toodon tüşüp cönödü.
Meltiregen tüs menen
Tüskö tüştü süyünüp
Ketip barat tüyülüp
Adırluu cerge toktodu
Al cerdin çöbün ottodu.
Kün tiygen cerge toktodu
Kızıl gül terip ottodu.
Ciptey bolup baykuşuñ
Carap ketip baratat.
Eki cagın eleñdep
Karap ketip baratat.
Közünön caşı burçaktap
Art cagın karap kılçaktap.
Körüngön talga sekirip
Dabiş çıksa bekinip,
Karaganga sekirip
Karaan körsö bekinip.
Tokoyluu cerdi aralap

Sakınmadım kendimden
Şu zavallı başımı.
İnsan idim hayvan oldum
Aklımı kaçırıp zayıfladım
Kurtuldum kocakarıdan diye
Dağdan inip yola çıktı.
Parıldayan rengiyle
Sevinçten rengarenk olup
Gidiverip zıplayıp
Tepeli yerde durakladı
Her yerinde otladı.
Gün gören yerde durakladı
Kızıl güllerden otladı.
İp gibi olup zavallı
Hoşuna gidip durmakta.
İki tarafına bakınıp
Bakıverip durmakta.
Gözyaşları damlayıp
Arka tarafına bakınıp
Gördüğü dala sıçrayıp
Patırtı olsa gizlenip
Baktığında sıçrayıp
Karaltı görse gizlenip
Ormanlı bölgeyi dolaşıp

Top kuurayga panalap.
Neçen küni col basıp
Tört cıl cürdü adaşıp
Tayagı ketti carılıp,
Basa albay kaldı zarılıp.
Aksay basıp temselep
Col boyunda çöp bolso
Üzüp kelet temtirep.
Bir cerge barıp toktodu
Ölüüçüdöy okşodu.
Ölümün dep oylonup
Top kuuraydın canına
Catıp kaldı tolgonup.
Kayran Asan kaygırıp
Ötkön düynö başınan
Kelbeyt eken kayrılıp.
Kiyik bolup bekinip
Öz canınan şekinip.
Zamanası kuurulup
Men uşintip catkanda
Karışkır kelip cebeybi?
Coldo catkan bul kiyik
Belen et eken debeybi?
Kara canı kıynaldı

Bütün kurayları ısırıp.
Nice günler yol gidip
Dört yıldır yolunu kaybedip
Dayanacak gücü kalmayıp
Yürüyemedi yorulup.
Her yanı kıl olup, yürüyemeyip
Yol üstünde ot olsa
Gidip koparıp.
Bir yere varıp durakladı
Ölmüş gibi oluverdi.
Ölüyorum diye düşünüp
Bütün kurayların yanına
Yatıverdi kıvrılıp.
Zavallı Asan dertlenip
Fani dünyada başına
Gelmeyen kalmamıştır.
Geyik olup gizlenip
Canından endişe edip
Rahatından mahrum olup
Ben böyle yatarken
Kurt yemez mi?
Yolda yatan bu geyik
Hazır yemek demez mi?
Zavallı canı azap çekti

Enesi tüşüp esine
Kapa bolup ıyladı.
Aldeylep bakkan apam dep
Közünün çaşı tögülüp
Düynö cügü körünüp.
Sanaası türdüü bölünüp.
Iylap başın kötörsö
Iraaktan şaar körünüp.
Şaardı körüp süyündü
Oşonu bettep cügürdü
Şaardı közdöy bet alıp
Cönödü Asan dañ salıp
Bürgödöy bolup tüyülüp
Eline kelip kalganday
Cönödü Asan süyünüp
Şaardın keldi çetine
Köçösü turat kişi çok
Kişi turmak izi çok.
Altın kümüş çaçılğan
Ar bir üydün eşigi
Añırayıp açılğan.
Kulak ugup köz körgön
Dünüyönün baarı bar.
Kaalgalar açılıp

Annesi gelip aklına
Dertlenip ağladı.
Ninniyle büyüten annem diye
Gözünün yaşı dökülüp
Dünya yükü gibi çile çekip
Aklı çok kez karışıp.
Ağlayıp başını kaldırsa
Uzaktan bir şehir görünüp.
Şehri görüp sevindi
Oraya doğru koşturdu
Şehre doğru yönelip
Yola çıktı Asan neşeyle
Pire gibi zıplayıp
Memleketine varmış gibi
Yola çıktı Asan sevinip
Şehrin gelip sınırına
Sokağında hiç insan yok.
İnsan değil izi bile yok.
Altın gümüşler saçılmış
Her bir evin kapısı
Ağzına kadar açılmış.
Kulağın duyup gözün gördüğü
Dünyadaki her şey var
İki taraflı kapılar açılıp

Zimürüt kahar, cakut taş
Düköndördö çaçılıp.
Baykuş Asan caldırıp
Alayın dese kolu çok
Süylöyün dese tili çok.
Bakçaları caynagan
Bağında bulbul sayragan
Cer-cemişi caynagan.
Caynagan kızıl almadan
Asan kirdi kemirip.
Kursagi toyup demigip.
Altından salgan saray bar
Saraydın içi dalay bar.
Bak daragi dağı bar
Bak içinde sayragan
Neçen sonun bulbuldar
Alma menen kurma bar.
Ancir menen meyiz bar.
Ar bir türlü cemiş bar.
Cemişteri caynagan
Bulagi taşıp kaynagan.
Asan turdu tañgalıp
Bir şaardın içinde
Calgız cürdü dañ salıp.

Zümrüt, cevher, yakutlar
Dükkanlarda saçılmış.
Zavallı Asan yıldırayıp
Alayım dese eli yok
Konuşayım dese dili yok.
Bahçeleri çok güzel
Bağında bülbül ötüşür
Çilekleri çok güzel.
Güzel kızıl elmalardan
Asan kemirmeye başladı.
Karnı doyup geçirip.
Altından yapılmış saray var
Sarayın içinde her şey var.
Bahçeliği bile var
Bağ içinde ötüşen
Niçe güzel bülbüller
Elma ile hurma var.
İncir ile üzüm var.
Her türlü yemiş var.
Yemişleri çok güzel
Pınarı taşıp kaynar.
Asan durdu hayran olup
Bir şehrin içinde
Tek başına kaldı neşeyle.

Şaardı calgız aralap
Bakta cüröt karalap.
Beyşembinin tünündö
Koñguroosu şaňk etti.
Karap tursa kaalganı
Bir adamzat perinin
Ayday cüzü carık etti.
Tiygen kündöy barkırap
Munu körüp Asandın
Sanaası kıyın bölündü.
Emi acalım cetti dep
Emi künüm büttü dep.
Tike boyu çımırday
Beti kızıl anarday.
Közü çolpon cıldızday.
Beyişten çıkkın kızday.
Mañdayı carık kayhar taş.
Kelişimdüü kara kaş.
Bulgunday bolgon uzun çaç.
Çaçı cibek burulgan
Çın beyişte tuulgan.
Pendedey minday bolbogon
Beti kündöy carıkrap
Dünüyödö oñbogon.

Şehri yalnız dolaşıp
Bağda bakınıp kaldı
Perşembe gecesinde
İçi huzurla doldu.
Bakıverse kapıya
Bir insan gibi perinin
Ay gibi yüzü parladı.
Doğan güneş gibi parlayıp
Bunu görüp Asan'ın
Aklı başından çıktı.
Şimdi ecelim geldi diye
Şimdi vadem doldu diye.
Tüm vücudu sağlam gibi
Yüzü kızıl nar gibi.
Gözü çoban yıldızı gibi
Cennetten çıkan huri gibi.
Alnı parlak cevher taşı
Endamlı kara kaşı
Bulgun gibi uzun saçlı.
Saçı ipek gibi burulmuş
Sanki cennette doğmuş.
İnsanda böylesi olmasa gerek
Yüzü güneş gibi parlayıp
Sanki bu dünyadan değil.

Peride mınday bolbogon
Kızdı körüp kaltırıp
Esi oop ketti alsırıp.
Muunu ketti kaltırıp.
Kız eşikke çıkkanda
Düköndin baarı açılıp
Dünüyö cemiş çaçılıp.
Bulbuldun baarı tañşıdı.
Bulaktın baarı taşıdı.
Muñduu pende çaşıdı.
Kaalgadan çıkkın kız
Kündöy bolup carkırıp
Kiyikti körüp canına
Basıp keldi barkırıp.
Baykuş kiyik kanetsin
Kız canına kelgende
Esi oop ketti alsırıp.
Baykuş Asan kanetsin
Süylöyün dese tili cok.
Baştagının biri cok.
Aytayın dese sözü cok
Murunku Asan özü cok.
İçi küyüp çok bolup
Kişilik keypi cok bolup.

Perilerde böylesi olmasa gerek
Kızı görüp titreyip
Gevşeyip aklı çıktı
Gücü kalmadı titreyip.
Kız kapıya çıkınca
Dükkanların hepsi açılıp
Dünya kadar yemiş saçılıp.
Bülbüllerin hepsi ötüştü
Pınarların hepsi taşı.
Dertli insanlar ağladı
Kapıdan çıkan kız
Güneş gibi parlayıp
Geyiği görüp yanına
Geliverdi bağırıp
Zavallı geyik ne yapsın
Kız yanına gelince
Gevşeyip aklı çıktı.
Zavallı Asan ne yapsın
Konuşayım dese dili yok.
Eskisinden eser yok.
Söyleyeyim dese sözü yok
Eski Asan'dan eser yok.
İçi yanıp kor olup
İnsanlığından eser yok.

Asan turdu alsırıp
Kız canına kelgende
Tura kaldı dagdırıp.
Kızdı karap caldırıp.
Kaydan kelgen kiyik dep
Kız canına barganı
Canına kelip cakındap.
Mañdayınan sıladı.
Irayımduu sonun kız
Kiyikke cakın barganı.
Moynunan barıp karmadı.
Turuptur kiyik temselep
Moynunan alıp cetelep
Asan barat erkelep.
Cetelep üygö kirgizip.
Kiyikti cüröt cetelep
Canında cüröt erkelep.
Emi kızdın cayın aytayın
Bayan kılıp kaytayın.
Bul kız düynögö atagı çıkkın
Boroon degen bir döönün kızı eken
Boroon kün batış menen
kün çığıştın ortosun surap
turgan eken. Boroondun

Asan gevşeyip kaldı
Kız yanına gelince
Donakaldı öylece.
Kıza bakıp yıldırayıp.
Nereden gelmiş bu deyip
Kız yanına varıverdi
Yanına geldi yaklaşıp
Alnını okşadı.
Merhametli güzel kız
Geyiğe yaklaştı.
Varıp boynundan kavradı
Geyik endişeli durur
Boynundan kavrayıp
Asan gelir nazlanıp.
Tutup eve götürüp.
Geyiği tutup yürütüp
Yanında yürür nazlanıp.
Şimdi kıزدan bahsedeyim
Beyan edip geri döneyim.
Bu kız dünyaya nam salmış
Boroon adında devin kızı imiş
Boroon gün batımı ile gün
doğumunun ortasında
hüküm sürmektedir.

perizattan tandap algan bir
suluu katını bar eken. Birok
eç balası cok eken. On cıl
ömür süröt ayalı menen biz
kızduu bolot. Kızının atın
Külbaaram koyot. Kızı
toguzga çıkkandan kiyin
enesi ölöt cetim kalat.
Boroon döö kızı ıylaganda
ermek kılsın dep Köykaptın
toosun aşıp caan kesken
Çoyun döö dosuna barat da
bir Murkuzaram degen
düynönün tilin bilgen bir
kuşu bar eken. Oşonu
suraganı Boroon döö Çoyun
döögö bardı. Sebebi eköo
can ayabas dos eken. Çoyun
döö üç kün keyip catıp
berdi. Murkuzaram bütün
dünyö tilin bilgen, dünyö
cüzündö mınday kuş beyişte
da cok eken. Oşo kuştu
Boroon döö üyünö alıp

Boroon'un perilerin içinden
seçip evlendiği güzel bir eşi
vardır. Bir süre hiç çocuğu
olmaz. On yıl ömür sürüp
eşinden bir kızı olur.
Kızının adını Külbaaram
koyar. Kızı 9 yaşına
geldikten sonra annesi ölür,
yetim kalır. Boroon dev,
kızı ağlayınca meşgul olsun
diye Köykaptın dağını aşıp
yağmur kesen Çoyun dev
adlı dostuna gidip
Murkuzaram adında bütün
dilleri bilen bir kuş vardır.
Onu istemek için Boroon
dev, Çoyun deve varır.
Çünkü ikisi can dostudur.
Çoyun dev üç gün sonra
verir. Murkuzaram
dünyanın bütün dillerini
bilen, dünyada değil
cennette de eşi benzeri
olmayan bir kuştur. Bu kuşu

keldi. Külbaaram enesinin
ölgönün unutup
Murkuzaramdı kolunan
tüşürböy oynop cürdü.
Murkuzaramdı tün içinde
üygö koyso carık bolup
turat. Emi Boroon döödön
söz baştaylık. Bir katın aldı.
Al Boroon katını balaga
karşı boldu. Öç boldu.
Boroon döö üydö cok bolso
ele balanı ura baştadı.
Külbaaramdı butunan
baylap başın ıldıy karatıp
urup sabay berdi. Munu kız
atasına ayttı. Murkuzaram
da ayttı. Boroon döö munu
aytsa bolboy ogo beter
balanı caman kıldı. Boroon
döö ayalın neçen sapar urdu,
aga dele bolgonu cok. Ayalı
sıykırçı adam eken. Kişini
dubalap eşek kılat. Boroon
döönü da korkutat. Boroon

Boroon dev evine getirir.
Külbaaram annesinin
öldüğünü unutup
Murkuzaram'ı elinden
düşürmeden oynar.
Murkuzaram'ı gece evde
bıraksa ışık saçar. Şimdi
Boroon devden bahsedelim.
Bir kadın alır. O kadın
çocuğa düşman olur, kin
besler. Boroon dev evde
yokken çocuğu dövmeye
başlar. Külbaaram'ı
bağlayıp baş aşağı
sallandırır. Kız bunu
babasına anlatır.
Murkuzaram da anlatır.
Bunu söylese de Boroon dev
bunu söylese de olmaz,
eşine çok kızar. Karısını
nice sefer gönderse de
olacağı yok. Karısı ermiş
birisidir. İnsanı üfleyip
eşeğe çevirir. Boroon devi

döö neçen korkutsa
korkpoyt. Öltürsö kayra
kelip kalat. Boroon döo
cadap kızın bölök koymok
boldu. Kırk döo aldırıp
keldi. Kızına bir cakşı saray
saldırıp. Sırtın temir
kıldırđı. Üstünö bolotton
captırdı. Biyiktigin toodoy
kıldırđı. İçin altından
casattı. Bulaktar ıgarttı.
Bak darak tiktirdi. Ancir,
kurma, almalardı aldırıp
kelip tiktirdi. İçine
Murkuzaramdı koydurdu.
Ar türdüü bulbuldar kelip
Murkuzaramdın canınan
ketpey turup cerlep kalıştı.
Saray beyiştay sonun bolup
büttü. Eşigi ceti kabat bolup
bolotton casattı. Anı eç kişi
aça albayt. Kız özü gana
açat. Sebebi: eşigin duba
menen bata kıldırıp koygon

de kaç sefer kokutsa da o
korkmaz. Öldürse geri
dirilir. Boroon dev çaresiz
kızını ayırmaya razı olur.
Kırk dev getirir. Kızına
güzel bir saray yaptırır.
Dışını demirle kaplatır.
Üstünü çelikten yaptırır.
Büyüklüğü dağ gibi olur.
İçini altından yaptırır.
Pınarlar ıkartır. Bahçeye
ağaçlar diktirir. İncir,
hurma, elma ağaçları
getirtip diktirir. İçine
Murkuzaram'ı koydurur.
Türlü bülbüller gelip
Murkuzaram'ın yanında
kalır. Saray cennet gibi
güzel bir yer olur. Kapısı
yedi kat olup çelikten
yaptırılır. Kimsenin açması
mümkün değildir. Sadece
kızı açabilir. Çünkü kapıyı
dua ile yaptırmıştır. Sarayın

eken. Saraydın içi kızıl gül.
Bulbulu sayrap içine kirgen
kişi çıkkıs bolup eñ kooz
bolup büttü. Boroon döö
Külbaaramdı oşo sarayga
koydurdu. Kızdan başka
çımçık da kirbeyt. Kirgen
kişi kayra kelbeyt. Saraydın
içine kayhardan çırak
koydurdu. Kündüzgüdön
carık boldu. Sarayga arnap
döölörgö toy berdirdi.
Neçen kün toy boldu. Toy
etken soñ Boroon döö
Külbaaramdın üstünö kirip
saraydı körüp caktırdı.
Boroon döö kızına sır aytıp
olturdu. Balam Naykın
degen cerde bir dosum bar
ele, al özü alp karakuş.
Oşonu taanıp al balam dedi,
Boroon. Al başıña iş
tüşkөndө işke carap beret
dedi. Külbaaram makul dep

içi kızıl gül. Bülbül öterken
içeri giren kişi çıkamaz olup
hoşuna gider. Boroon dev,
Külbaaram'ı bu saraya
yerleştirir. Kızdan başka kuş
bile giremez. Giren kişi
dışarı çıkamaz. Sarayın
içine cevherden meşale
koydurur. Gündüzden daha
aydınlık olur. Saraya devleri
misafirliğe çağırıp onlara
toy verir. Nice gün toy olur.
Toydan sonra Boroon dev,
Külbaaram'ın yanına varıp
sarayı onaylamış olur.
Boroon dev, kızına sır verir.
“Yavrum, Naykın denen
yerde bir dostum var, o
alpkarakuştur. Onu tanı
yavrum” der Boroon.
“Başına bir iş geldiğinde o
işine yarar” der. Külbaaram
“Tamam” der. “Bir şey
daha” der dev. “Seni annen

ugup oturdu. Cana bir söz
balam dedi. Seni eneñ
öltürgönü cüröt balam dedi.
Öz közüm barda saga
uşunday belek casattım
dedi, Boroon döö. Balam
senin eneñ ölgön. Bul
eneñdin közünö emi
körünbö. Saga cana bir
aytaar sözüm. Seni adam
balasınan Asan degen bir
cigit kelet, seni oşol alat.
Men perinin bilgiçterinen
surap bildim, dep Boroon
döö kızına ayttı. Saga arnap
bir belek saldırdım. Emi
közümdün türüüsündö
özümö bir belek saldırayın
dedi. Altından beyit saldırıp
töböşünö kımbat baaluu
taşlardan ornotturdu.
Kıyammat bolgonço tursun
dep döölördün küçü menen
adamdın akılı cetpey

öldürmeyi amaçlıyor,
yavrum” der. “Gözüm
görürken sana bu sarayı
yaptırdım” der Boroon dev.
“Yavrum, senin annen öldü.
Bu annenin gözüne hiç
görünme. Sana diyecek bir
sözüm daha var. Sana
insanoğlundan Asan adında
bir yiğit gelecek, seni o
alacak. Ben bilge perilerden
öğrendim” diye Boroon dev,
kızına böyle anlatır. “Sana
özel bir hediye yaptırdım.
Şimdi sağlığında kendime
de bir hediye yaptırayım”
der. Altından bir mezar taşı
yaptırayım der. Altından
mezar taşı yaptırıp tepesine
kıymetli taşlar koydurur.
Kıyamete kadar kalsın diye
devlerin gücü ile insanların
aklı eremeyecek şekilde
yaptırır. Türbe çok

turganday kılıp casattı:
Beyit sonun kooz bolup
bütköngö çoñ toy berip
düynö cüzündögü döölördü
büt çakırdı. Kırk kün turup
körün kazdırıp, tereñ
oydurup cakut taştan içine
koydurup, kepinin bıçtırıp,
kalkına kabar berdirip,
(kalkı kabar berip) kalkı büt
keldi. Eli curtu menen
ıraazılık alıştı. Külbaaramdı
tapşırap, el menen koştışıp,
Boroon döö öldü. El curtu
kayttı. Boroondun katını
beyitinin içine kirip alat.
Külbaaramdı öltüröm dep
kastarın tigip sarayına barat.
Saray açılbayt. Külbaaramdı
eşikke çıgara albay amalı
ketti. Kargap şilep,
burkanşarkan tüştü. Betin
tıtıp, çaçın culup,
Külbaaramdı kargap, seni

güzel olup bittiğinde büyük
bir toy verip yeryüzündeki
tüm devleri çağırır. Kırk
gün boyunca mezarını
kazdırıp, derin yaptırıp içine
yakut koydurup, kefenini
kestirip halkına haber verir
ve halkı da gelir. Halkı,
milleti ile helalleşir.
Külbaaram'ı onlara emanet
edip halkıyla vedalaşır ve
Boroon dev ölür. Halkı,
milleti evlerine geri döner.
Boroon'un karısı mezarının
içine girer. Külbaaram'ı
öldüreyim diye planlar
yapıp sarayına varır. Saray
açılmaz. Külbaaram'ı
kapıya çıkarana kadar
yapmadığı kalmaz. Sövüp
sayıp, bağırıp çağırır.
Yüzünü turnaklayıp, saçını
yolup, Külbaaram'a ilenip,
seni yemezsem yutmazsam

cebesem cutpasam dep,
ökürüp, bakırıp, cer, suunu
buzup, ceti künü kargap, alı
cetpey üyünö kayttı. Boroon
döönün katını Boroon
döönün körünö kirip aç
albay beyittin başına çıgıp
siyip, ökürüp, bakırıp
dolulugun karmattı. Beyittin
içine kemege kazdırıp ot
caktırdı, şayı ketti.
Külbaaramdın colun
tozdurup kişi ötkörböy, oşo
cerden ötkön adamdı
dubalap eşek, it, kiyik kılıp
ciberet. Boroon döönün
beyitin meken kılıp katın
cata berdi. Barga kişi soo
kelbey oşol col barsa-kelbes
atalıp ketti. Köp kişini kiyik
kıldı da çekesinen soyup cey
berdi. Külbaaramdı oşol
cerde tozup turup, eç kişini
colotpoy karıtıp öltürgüsü

deyip, yaygara koparıp,
bağırıp, doğduğuna pişman
edip, yedi gün ilenip gücü
kalmayıp evine döner.
Karısı, Boroon devin
mezarına giremeyip mezar
taşının başına çıkar ve
işeyip, yaygara koparıp,
bağırarak hainliğini gösterir.
Mezarının içine ocak
kazdırıp ateş yaktırır, gücü
kesilir. Külbaaram'ın
yolunu kestirip insanları
geçirmez, oradan geçen
adamı üfleyip eşek, köpek
ve geyik yapar. Kadın,
Boroon devin mezarını
mesken bilip orada
yaşamaya başlar. Giden kişi
sağ gelmez, gitse
aldanıverir. Çok kişiyi geyik
yapıp, kesip yiyiverir.
Külbaaram'ı oraya hapsedip
hiç kimseyi oraya

kelgen. Asandı da bilüüçü.
Asandı atayı kiyik kılıp
soyup cemek ele. Mastan bir
künü toogo çıgıp Asandı
karmap soyup cemek üçün
bardı. Karasa eç cerden
körünböyt. Oşol cerden
dolulanıp betin tıtıp, Asan
ketken cakka izin kuup
cönödü. Birok eki kündön
kiyin izinen adaştı. Asan
kaçkan boydon
Külbaarımın sarayına kiyik
boydon bargan. Anı
Külbaaram körüp sarayına
cetelep kirip ar bir sonun
cemişterden berip
mañdayında karap olturat.
Munun adam ekenin bildi.
Mastan enesi kılğan ekenin
da bilip, kiyikti toyguzup
turup, okuy baştı. Asan
kiyik boyunça turat.
Külbaaram ceti künü okudu.

göndermeyerek kocayıp
ölmesini bekler. Asan'ı da
bilmektedir. Asan'ı da geyik
yapıp yemek istemektedir.
Kocakarı (karısı) dağa çıkıp
Asan'ı yakalayıp kesip
yemek için gider. Baksa hiç
görünmemekte. Kinlenip,
yüzünü yırtıp oradan
Asan'ın gittiği tarafa doğru
izini sürer. Asan kaçarak
Külbaaram'ın sarayına
geyik kılığında gelir.
Külbaaram onu görüp,
sarayına götürüp bütün
güzel yemişlerden verip
karşısına oturur. Bunun
insan olduğunu anlar.
Kocakarı anasının yaptığını
da anlayıp geyiği doyurup
okumaya başlar. Asan geyik
kılığındadır. Külbaaram
yedi gün okur. Yedinci gün
Asan'ın başı insan başı olur.

Cetinçi künü Asandın başı
adam sürötünö kirdi. Kız
ayabay okup catıp toguz
kündö toluk adam sürötünö
kirgizdi. Asan kiyikten
adamga aylandı. Kız
korgoşun bolup erip ketti.
Asan adam bolup süylöy
başladı. Kız Asandın
süylögönün ugup esine
kayra kirdi. Külbaaram
ordunan turup Asan menen
körüştü. Emi söz kızdı
başlatı. Kız Asandan sen
kaydan keldiñ? Bul cerge
adam balası kelçü emes ele.
Kelgen kişi kayra tirüü
ketçü emes, bul cer döö
perinin ceri emespi dedi.
Asan turup, ee kız bala, men
emese saga tuş kelgenimdi
aytıp bereyin dedi. Buyruk
menen saga colugup
turamın. Men elimden

Kız okumaya devam eder ve
dokuz gün dolduğunda
insan suretine girer. Asan
geyiklikten insan kılığına
döner. Kız kurşun gibi
eriyip gider. Asan insan
olup konuşmaya başlar. Kız,
Asan'ın konuşmasını işitip
hoşuna gider. Külbaaram
sarayında durup Asan ile
görüşür. Şimdi kızdı
bahsedelim. Kız Asan'dan
“Sen nereden geldin?
Buraya insanoğlu gelemes.
Gelen kişi geriye dönemez.
Burası devlerin, perilerin
mekanı değıl mi? der. Asan
“E kız çocuğı, ben sana
nasıl rastladığıımı
anlatıvereyim” der.
“Kaderimle sana
rastlamışım. Ben ülkemden
çıkıp yolumu kaybedeli beş
yıl oldu. Gelip bir türbeye

adaşkanga beş cıl boldu. Adaşıp kele catıp bir sonun beyitke keziktim, al cerden bir mastan kempirge uçuradım. Al meni kiyik kıldı. Akırı sizge coluktum. Siz rayım etim meni adam katarına koştunuz. Sizge keziktirgen allanın özünö ıraazı bolomun dedi Asan. Kız Asandan: kaday sebepten beş cıl cürdünüz? Dedi. Men anı aytsam kıynalaarsız dedi kızga. Kız cok, men eç kıynalbaymın, men senin maga kezikkeniñe kubanıp turamın dedi. Asan bul kaday? Men bir musapır bolsom, siz beyiştin şam çıragı bolsoñuz kadayça tañgaldıñız? Meyil menin körgön küñümdü surasıñız aytıp bereyin dep, Asan

rastladım, orada bir kocakarı gördüm. O beni geyik yaptı. Sonra sana rastladım. Sen merhamet edip beni insan suretine döndürdün. Seni karşıma çıkaran Allah’a kurban olayım” der Asan. Kız, Asan’a “Niçin beş yıl yürüdün” der. “Ben bunu söylersem üzülürsün” der kıza. Kız “yok hiç üzülmem, bana rastlamana sevindim” der. Asan “Bu nasıl olur? Ben yersiz yurtsuz biriyim, sen cennetin meşalesisin. Nasıl sevindin? Başımdan geçenleri sorarsan anlatayım” deyip, Asan kıza bakıp “sıkılmadan dinle” deyip sözüne devam eder. “Ben insanoğlunun Muktar adındaki padişahının oğluyum. Babam bir gün sarayında eğlenirken güzel

kızga karap, siz erikpey
tıñşap turuñuz dep sözün
ulanıttı Asan. Men
adamzattın padişası Muktar
degendin balası elem. Atam
bir künü sarayında
seyildikte cürsö bir sonun
bulbul kelip konup
sayraptır. Oşo kuştun tiline
atam aşık boluptur. Büt
eline car salıp oşonu taap
bergile dedi. Muktardan üç
uulu bar elek. Eñ uluubuz
Abıl, ortonçu akem Malik,
eñ kiçüüsü men elem.
Menin atım Asan. Biz oşo
kuştı tabuu üçün üç uulu
cönögönbüz. Men akelerden
adaştım. Kele catıp bir
toodo köp kiyikke
coluktum. Al kiyikter
menen bir ay toodo boldum.
Alar meni toogo türtüp
çıgarıp ketken. Andan kaçıp

bir bülbül gelip konarak
ötmeye başlamış. O kuşun
ötüşüne babam aşık
olmuştur. Bütüm halkına
haber salıp onu bana getirin
dedi. Muktar'ın üç oğlu
vardır. En büyüğümüz Abıl,
ortanca ağabeyim Malik ve
en küçüğümüz ben. Benim
adım Asan. Biz o kuşu
bulmak için üç kişi yola
çıktık. Ben ağabeylerimi
kaybettim. Yürüyüp bir grup
geyiğe rastladım. O
geyiklerle ben bir ay dağda
kaldım. Onlar beni dağa
çıkarttı. O zaman kaçıp bir
mezar taşına gelip, bir
kocakarıya rastladım. O
kocakarı beni öldürmek
istedi. Ben canıma kıyma
dedim. Beni geyik yaptı.
Ben de kaçarak geyiklere
karıştım. Bir zaman sonra

bevitke kelip mastan
kempirge coluktum. Al
kempir meni öltürmök
boldu. Men can sooga
dedim. Meni kiyik kıldı.
Men bayagı kaçıp ketken
kiyikterge koşuldum. Andan
bölünüp kete berip akırı uşul
saraydın sırtına kelip sizdi
körüp, akırı siz taraptan
adam bolup oturamın dedi
Asan mırza. Atıñ kim? Dağı
bir aytçı dep kız suradı.
Menim atım Asan dedi. Kız
ordunan tura kalıp Asandı
oozunan süyüp kuçaktap,
booruna bastı da
mañdayınan sıladı. Kız meni
sen bilesiñbi? Dedi. Asan:
Cok dedi. Emese menin
atım Külbaaram. Men
Boroon döönün kızı elem.
Men seni kütkönümö ceti cıl
bolgon. Menin atam ölöördö

onlardan ayrılarak sonunda
bu sarayın önüne gelip, seni
gördüm ve senin sayende
insan oldum” der yiğit
Asan. “Adın ne?” diye sorar
bir daha kız. “Benim adım
Asan” der. Kız yerinden
kalkıp Asan’ı ağzından
öpüp kucaklayıp bağrına
basarak alnını sıvazlar. Kız
“Sen beni biliyor musun”
der. Asan “Hayır” der.
“Benim adım Külbaaram.
Ben Boroon devin kızıyım.
Ben seni yedi yıl bekledim.
Babam ölürken bana,
yavrum ömürlük yoldaşın
insanoğludur. Adı Asan’dır.
Onu bekle. O senin kocan
olacak diye kitabına
yazmıştır.” Kitabını getirip
baksa Asan’ın kendisidir.
Asan şaşırır. “Kız ben senin,
sen de benim ömürlük

maga: “Balam ömürlük coldosuñ adam balası bolot. Atı Asan. Oşonu kütüp cürö ber. Oşo saga küyöö bolot dep kitebine cazıp ketket. Kitebin alıp kelip karasa Asan özü eken. Asandın akılı ayran kaldı. Kız men senin, sen menin ömürlük kurbumsuñ dedi. Men da saga bolgon okuyanı bereyin dep kız sözün baştadı. “Men Boroon degen döönün kızı elem. Bir eneden calgız boldum enem öldü. Cetim boldum. Coldogu altın beyit atamdıkı. Andagı mastan menin ögöy enem. Al maga kas boldu. Atam özü közü barında uşul saraydı saldırıp meni uşunda koygon. Antpese mastan meni öltürmökçü boluçu. Atam

eşimsin” der Asan. “Ben de sana hikayemi anlatayım” deyip söze başlar. “Ben Boroon adlı devin kızıyım. Annemin tek çocuğuyum, annem öldü. Yetim kaldım. Gördüğün altın mezar taşı babamın. Gördüğün kocakarı benim üvey annem. O bana düşman oldu. Babam sağlığında bu sarayı yaptırıp beni içine yerleştirdi. Bunun üzerine kocakarı beni öldürmek istedi. Babam bana sen yalnız kalmayacaksın. Senin yoldaşın bir insanoğlu. O gelir, seni bulur. Adı Asan’dır” diyerek kız sözünü bitirerek “Ben seni yedi yıldır bekliyorum” der. Asan kabul eder. Asan’ın içi bir hoş olur. Külbaaram, “Asan’ı sınıayayım. Sadece

maga sen calgız bolboysuñ.
Senin coldoşuñ adamzat.
Oşol kelip seni tabat. Atı
Asan degen” dep kız süylöp
toktoldu da men seni ceti
cıldan beri kütüp catkamın
dedi. Asan ıraazı boldu.
İçinen köñülünö toldu.
Külbaaram Asandı sınayın.
Uşu boydon tiysem bolbos
emi. Oylop turup, at
küçtüübü ce töö küçtüübü?
Dedi. Asan at küçtüü dedi.
Kız sebebi aytçı dedi.
Sebebi: töödö dabış çok,
attın dabışın kündük cerden
uguuga bolot. Oşol üçün at
küçtüü dedi Asan. Kız
Asandın daanışmandığın
bilip kaldı. Asan
Külbaaramdı alıp kırk kün
turdu. Asan bir künü men
siz menen akırettik coldoş
boldum. Sizge karalap köp

dış görünüşüne bakarak
evlensem olmaz” diye
düşünerek “at mı güçlüdür,
deve mi güçlüdür” diye
sorar. Asan “at güçlüdür”
der. Kız “sebebini söyle”
der. “Çünkü devenin ayak
sesi yok, atın ayak sesi uzak
yerlerden duyulur. Bu
yüzden at güçlüdür” der
Asan. Kız, Asan’ın
bilgeliğini anlayıverir. Asan,
Külbaaram ile kırk gün
kalır. Asan bir gün “Seninle
ahiretlik yoldaş oldum.
Seninle çok kaldım. Bana
izin verir misin? Benim
yapacak işlerim vardı,
Babamın işini halledeyim”
der. Asan’dan “Hangi iş”
diye sorar kız. “Yürü, saraya
girelim” diyerek Asan’ı
saraya götürür. “Benim işim
şu, Murkuzaram adlı kuşu

turup kaldım. Siz maga uruksat etiñiz? Menin moynumda köp cumuş bar ele, atamdın cumuşun atkarayın dedi. Asandan al emne cumuş ele dedi kız. Cür emese sarayga kireli dep Asan Külbaaramdı sarayga eerçitip kirdi. Menin cumuşum uşu, Murkuzaram degen kuştu izdep çıkkamın, al kuşka atam aşık bolup ölük menen tiriktin ortosunda catat. Oşonu tapmayınca men bul cerde tura albaymın ö dep, Asan caşıp ketti. Külbaaram bunu körüp turup, kapası ötö kıyın eken. Munu kantsem dep oyloodu. Kız men kantem dedi? Asan atamdın eñseğenin taap oşondon batasın ıraazıçılığın albay tınbaymın. Oşondon

aramaya çıktım. O kuşa babam aşık olup ölüm kalım savaşı vermekte. Onu bulmayınca burada kalamam ki” diye Asan gözyaşı döker. Külbaaram bunu görüp derdin büyükmüş der. Bunu nasıl halletsem diye düşünür. Kız ben ne yapabilirim der. Asan “Babamın istediğini buluver, yoksa duasını, rızasını almadan rahat edemem. Onu halledip sonra gelirim” der. Kız “Sen o kuşu nereden bulacaksın” der Asan’a. “Ömrümün sonuna kadar ararım, bütün dünyayı ararım. On altı yıl arayayım, on iki yaşında çıktım yola” der Asan. “Kuşun nerede olduğunu bilmiyor musun” der Külbaaram. Asan “Hayır,

kiyin kelem dedi. Kız sen al kuştı kaydan tabasıñ dedi Asanga. Ömürümdün teñi bütküçö izdeymin, cerdin teñin izdep büttüm. On altı cıl izdeyim, on ekimde çıktım ele dedi, Asan. Kuştun kayda ekenin bilbeysiñbi? Dedi Külbaaram. Asan çok bilbeymin dedi. Emese kuştun daynın men aytayın dedi Külbaaram. Men seni bir neçe cıl küttüm. Kız başım menen. Emi kırk kün boldu taştap ketseñ menin aylam kaday bolot dedi. Men seni menen bir cürömün, çoĝuu bolom seni menen dedi Külbaaram Asanga. Asan ayttı menin cürgön, körgönümdü kırk kün aytıp tüğötö albadım. Menin körgönümdü sen

bilmiyorum” der. “O zaman kuşun haberini ben vereyim” der Külbaaram. “Ben seni birkaç yıl takip ettim kız başımla. Şimdi kırk gün oldu, beni bırakıp gidersen halim nasıl olur” der. “Ben seninle bir yaşamak, seninle evlenmek istiyorum” der Külbaaram Asan’a. Asan “Gördüklerimi, başımdan geçenleri kırk gün boyunca anlata anlata bitiremedim. Benim yaşadıklarımı sen işitip öğrendin, seninle ancak ahirette görüşürüz” der Asan. O zaman Külbaaram “Eğer kuşun nerede olduğunu söylersem benim sözümü dinler misin” der Asan’a. Asan “Evet” der. “Kuş bana aitti, adı Murkuzaram’dır. Onu

ugup bildiñ, seni menen
akırette körüşöümün dedi
Asan. Anda Külbaaram
turup, eger men kuştun
daynın aytsam, sen menin
tilimdi alasıñbı? Dedi
Asanga. Asan makul dedi.
Kuş meniki ele, atı
Murkuzaram bolçu. Anı
İranbaktığı perinin
padişasının kızı Aynıcamal
tartıp ketken. Menden alıp
ketkenine tokson kün boldu.
Murkuzaramdan acırap
aylam ketip turganda siz
coluktuñuz. Asan “Aga
kantip cetüügö bolot?” dedi.
“Anın akılın men tabamın.”
Kantip tabasıñ aylasın?”
Dedi Asan. Külbaaram
Asanga “Menin saga arnap
cürgön bir kup boolu
buyumum bar, oşonu menen
barasıñ” dedi. (*aytuuçu*

İranbak’taki peri padişahı-
nın kızı Aynıcamal
götürmüştür. Benden alıp
gideli doksan gün oldu.
Murkuzaram’dan ayrılıp çok
üzüldüm ve sana rastladım.”
Asan “Oraya nasıl gidilir?”
der. “Onun çaresini ben
bulurum” der kız. “Nasıl
bulabilirsin” der Asan.
Külbaaram, Asan’a “Benim
sana özel bir şeyim var,
onunla varırsın” der. (*dağın
ismi anlatıcı tarafından
söylenmemiştir*) “adlı bir
dağ var, onun öte tarafında
koca bir çınar var. O çınarın
yapraklı bir budağından
gölgesi vardır. O çınarın
başında Alp karakuşun iki
yavrusu var. Onları her yıl
ejderha yutar. O iki yavruyu
ejderhadan koruman
gerekir. Murkuzaram’ı

tarabınan al toonun atı atalgan emes) degen bir too bar, oşonun arı cagında bir çınar terek bar. Al terektin bir calbıraktuu butagınan kölökösü cerdin cüzün alat. Oşol terektin başında alp kara kuştun eki balası bar. Oşonu cılda acıdaar sorup ketet. Oşol eki balasın aman saktap kaluu kerek. Oşondo gana Murkuzaramdı tabuuga ayla bolor. Ansız ayla cok” dedi Külbaaram. Anı tabuu üçün Asan sen köp kıyınçılıktarga uçuraysın dedi. Asan meyil, men atam üçün candı da ayabaymın dedi. Men elimdin cüzün, taap barbasam tirüü kantip köröyün dedi, Külbaaram ayım, dedi Asan. Külbaaram emese makul dep, sandığınan bir cügörüdöy

bulabilmenin tek yolu budur. Bunu yapmadan imkanı yok bulamazsın” der Külbaaram. “Onları bulabilmek için Asan, sen çok sıkıntı çekeceksin” der. Asan dünden razı “Ben babam için her şeyi göze almışım” der. “Bulup geri dönmezsem, ben halkımın yüzüne nasıl bakarım” der. “Külbaaram hanım” der Asan. Külbaaram “Öyleyse tamam” deyip sandığından mısır gibi küçük bir şey getirir ve bunu “Ağzına koy” diyerek Asan’a verir. Asan bunu ağzına koyar ve dünyadaki tüm kuşların dilini öğreniverir. Asan ondan razı olup Külbaaram’ın yüzünden öper. “Çok teşekkür ederim” der Asan. Taşı ağzına alıp,

kiçine nerse alıp çıktı da
unu oozuña salçu dep
Asanga berdi. Asan alıp
oozuna salıp ciberip düynö
kuştun tilin bilip kaldı. Asan
andan ıraazı bolup
Külbaaramdın betinen
süydü. Abdan ıraazımın
dedi Asan. Taştı oozuna
salıp, Külbaaram menen
koştoşup alıp kırk kündö
kelmek bolup ubada kılıp
ketti. Külbaaram ıylagan
boydon calgız turup kaldı.
Asan bir neçe kün turup bir
toonun başına çıktı. Düynö
cüzü alakanday bolup
köründü. Narı cagın karasa
toonun tübü zındanday
bolup köründü. Oşondon
ıldıy cönödü. Bir neçe
kündö cerge tüştü. Barıp bir
terektin tübünö catıp kaldı.
Ertesi turup karasa alp kara

Külbaaram ile vedalaşıp
kırk günde geleceğim diye
söz verip gider. Külbaaram
ağlar vaziyette tek başına
kalır. Asan birkaç gün sonra
bir dağın başına çıkar.
Yeryüzü avuç içi kadar
görünüverir. Dikkatlice
baksa dağın dibi zindan gibi
görünmekte. O zaman
aşağıya doğru yönelir.
Birkaç gün sonra yere iner.
Varıp bir çınarın dibinde
yatıp kalır. Ertesi gün kalkıp
baksa Alp karakuşun
yavruları görünmekte.
Külbaaram'ın anlattığı çınar
ağacı bu olmalı. Asan
bakıverse iki pehlivan gibi
yavruları “Şu uyurken
kanını emelim” diye kendi
aralarında konuşmaktadırlar.
Onların konuşmasını Asan
ağzındaki taşın kerameti

kuştun baldarı körünöt.
Bayagı terek uşu eken. Asan
karap tursa eki balapan
tetigi adam balası eken, oşol
uktaganda sorolu dep öz ara
süylöşüp turat. Alardın
aytkanın Asan oozundagı
taştın keremeti menen bildi.
Ortodon üç kün öttü. Asan
balapandarga körünböy
terektin başına tün içinde
çıgıp ketken. Bir künü tokoy
kulap, taştar urap, cer
añtarılıp, terekter
omkorulup, boroon-çapkın
bolup, kün kürküröp,
möndür tögülüp, too cañırıp,
cer düñgüröp, kulandar
oynop, cılandar soylop,
pilder bışkırıp, cılandar
ışkırıp, tilinin zaarı, kapırdın
kaarı kuyrugunda kutu,
boorunda tokson butu var,
alkımı kulaç acıdaar

sayesinde anlayabilmiştir.
Aradan üç gün geçer. Asan,
yavrulara görünmeden
çınarın başına gecenin bir
yarısında çıkıvermiştir. Bir
gün orman sallanıp, taşlar
çarpılıp, yer tersine dönüp,
çınarlar alt üst olup, fırtına
kasırğa çıkıp, hava gürleyip,
dolu yağıp, dağlar
yankılanıp, yerler gümdür-
deyip, eşekler oynayıp,
yılanlar sürünüp, filler
aksırıp, yılanlar tıslayıp
zehri dilinde, kafirin kahrı
kuyruğunda kuvveti,
bağrında doksan bacağı
olan, gırtlacağı bir kulaçlık
ejderha ormanı tahrip edip
iki yavruyu ağlatıp yutmak
için gelmekte. Alp
karakuşun iki yavrusu bunu
görüp feryat edip,
kanatlarını çırpıp, dillerini

tokoydu kıyratıp, eki
balapandı ıylatıp, sorgonu
kele catat. Alp kara kuştun
eki balası munu körüp
çırkırıp, kanattarı tırpırıp,
tilderin salañdatıp, közdörün
alañdatıp, aylası ketti.
Acıdaar terektin түbünö
soylop kirdi. Kuyruğu
tiygen terek kuladı, türlü
terek suladı. Eki balapan
çırkırıp, közünün caşı
dırkırıp turat. Asan baatır
munu körüp turat. Kılıçın
aldı kodayga calındı,
dayardanıp şay bolup kılıçın
koluna karmap ańdıp turdu.
Acıdaar başın kötörüp,
çınardın başın közdöy
cönödü. Kuyruğu cerde
turat, emi uyaga ceter kezde,
balapandardı soroordo,
Asan baatır acıdaardı
moyundan narı tartıp

sallandırıp, gözlerini
kocaman açıp akılları
başlarından çıkar. Ejderha
çınarın dibine sürünür.
Kuyruğu değince çınar
yıkılır, çınar yere yatar. İki
yavru feryat edip gözlerinin
yaşı damlar. Yiğit Asan
bunu görür. Kılıcını alır,
Tanrı'ya yalvarır ve
hazırlanıp gücünü toplayıp
kılıcı elinde kavrayarak
bekler. Ejderha başını
kaldırıp, çınarın başına
doğru yönelir. Kuyruğu
yerededir, yuvaya gireceği,
yavruları yutacağı sırada
yiğit Asan ejderhayı
boynundan kılıcıyla vurur.
Ejderhanın başı yuvarlanıp
yere düşer. Ejderhayı üçe
bölüverir. Asan sevinir. İki
yavru insanoğluna çok
sevinip kanatlarını çırpıp

ciberdi. Acıdaardın başı ırgıp cerge tüştü. Acıdaardı üçkö bölüp saldı. Asan özü kubanıp kaldı. Eki balapan adamzatka abdan kubanıp kanattarın sermep Asanga cügünüştü. Al eki balapan Asandı kelse biz kanatka kalkalasak bolot ele. Kokus enebiz kelse, mayıp kılbasın deşip catat. Asan anı bilip tilin dale tüşünüp catat. Alardın zıyan kılbasın bilip alarga keldi. Eköo Asandı koyundarına kattı. Añgıça şamal bolup, terekter omkorulup, taldar tomkorulup, kelip alp kara kuş terekke kondu. Çınar terek iyilip barıp kayra tüzöldü. Karasa, baldarı aman, közünün caşı agıp cerdegi acıdaardın ölüp catkanın kördü. Emne

Asan'a diz çöker. İki yavru biz Asan'ı kanatlarımızla saralım der. Annemiz şimdi gelse, bizi hatalı bilmesin derler. Asan bunu anlayıp kavrar. Onlara zarar vermesin diye onların yanına gelir. İkisi Asan'ı bağırlarına basar. O sırada rüzgar esip, çınarlar alt üst olup, dallar sökülüp, gelip Alp karakuş çınara konar. Çınar eğilip tekrar düzelir. Baksa yavruları sağdır. Gözünün yaşı dökülüp yerdeki ejderhanın ölüsünü görür. Ne olduğunu çocuklarından sorar. Bu ejderhayı bir insan oğlu kılıç saplayıp öldürdü der yavrular. Annesi “O nerede” der. O kişi ejderhayı öldürdükten sonra gitti derler. “Hayır, insanoğlunun

bolgonun baldarınan suradı. Bul acıdaardı bir adam balası kılıç menen çaap öltürdü dedi balapandar. Enesi: “Al kayda?” dedi. Al kişi acıdaardı öltürgöndön kiyin ketip kaldı dedi. Cok adam balasının cıtı kelip turat, anı maga körsötkülö dedi. Cılda tuusam, cılda cogolot. Silerdi aman kılıp kalgan pendenin tilegine cetkirem dedi. Baldarı körsötkön cok, enesi: “Kana körsötkülö, bolboso silerdi ceymin” dedi. Baldarı korkup ketiştı. Mına deşip Asandı körsötüştü. Alp kara kuş Asandı cutup ciberdi. Eki balası kekirtegin tırmalap eger anı cutsaň biz ölobüz, deşip ciberdi. Kokus birdeme bolup ketpesin dep Asandı alp kara kuş kayra

kokusu gelmekte, onu bana gösterin” der Alp karakuş. Her yıl doğursam her yıl yok olur. Sizleri koruyup gözeten insanın dileğini gerçekleştireyim der. Yavrularının gösterdiği yok, annesi “Hadi gösterin, yoksa sizi yerim” der. Yavruları korkar. Burada deyip Asan’ı gösterirler. Alp karakuş Asan’ı yutuverir. İki yavrusu gırtlığını tırmalayıp “Eğer onu yutarsan biz ölürüz” derler. Bir şey olup gitmesin diye Asan’ı Alp karakuş geri kusar. Asan sağ salim düşer. İki yavru seviniverir. Alp karakuş “Birazcık beklerseniz iyi olur, şimdi insanı yeniden doğmuş gibi yaparım” der. Benim kocam yer altında, o orada ben burada

kustu. Asan aman-esen tüştü. Eki bala süyünüp ketti. Alp kara kuş “Kiçine koyo tursañar eñ sonun bolot ele. Anda adamdı cañı tuulganday kılrat elem” dedi. Menin küyööm cer aldında, eköübüz eki cakta cüröbüz, bir cerge batpaybız dedi kuş. Men cılda tuusam, uşu acıdaar cep ketüüçü. Men cer aldına tüşkönümö toguz kün boldu. Meni erim çağırtnan, men oşogo bardım. Bugün da baldarım ölüü bolso özüm da ölot elem. Birok sen kutkarıpsıñ dedi kuş Asanda kulduk kıldı. Siz kaydan dep Asanga suradı. Asan: Men sizdi beş cıldan beri izdedim, bugün bul cerge kelsem acıdaar kele çatıptır. Anı öltürdüm emi sizge

yaşamaktayız, aynı yere sığmayız” der Alp karakuş. “Ben her yıl doğursam, şu ejderha yiyiverirdi. Benim yer altına indiğim dokuz gün oldu. Beni kocam çağırması, ben oraya gittim. Bugün de çocuklarımı ölü bulsam kendim de ölürdüm. Demin sen kurtarmışsın” diyerek kuş Asan’a itaat eder. Sen nereden geldin diye Asan’a sorar. Asan “Ben seni beş yıldır arıyordum, bugün buraya gelsem ejderha gelmektedir. Onu öldürdüm, şimdi size rastladım” der. Nasıl zor iş diye kuşa sorar. Asan “Çok zor iş” der. Kuş “Sana beni kim anlattı, sen dilimizi nasıl anlayabiliyorsun?” diye Asan’dan sorar. Asan “Seni bana Külbaaram

kezigip olturam dedi. Kanday kıyın iş? Dep kuş suradı. Asan: Ötö kıyın iş dedi. Kuş saga meni kim ayttı cana sen uşu tilin kantip bildiñ? Dep Asandan suradı. Asan: Seni maga Külbaaram ayttı dedi. Anı kaydan taanıysıñ da, kaydan taptıñ? Dedi. Asan baarın ayttı. Al kız kanday turat catat? Dedi. Al ötö kapa, sebebi Murkuzaram kuşun Aynıcamal alıp ketiptir, oşogo kapa eken dedi. Kuş kız senin emneñ bolot dep Asandan suradı. Asan al menin ömürlük coldoşum bolot dedi. Kuş kulduk urup al kız menin dosumdun kızı bolot dedi. Emese senin işiñe carayın dedi kuş. Asan menin bir işim bar, berseñ aytam, berbeseñ aytpaymın

anlattı” der. “Onu nereden tanıyorsun, nereden buldun” der. Asan hepsini anlatır. “O kızın hali nasıl?” der. “O çok dertli, Murkuzaram adlı kuşunu Aynıcamal götürmüştür. O yüzden dertli” der. Kuş “Kız senin neyin olur” diye Asan’dan sorar. Asan “O benim ömürlük yoldaşım olur” der. Kuş itaat edip “O kız benim dostumun kızı olur” der. “Öyleyse senin işini göreyim” der kuş. Asan “Benim bir işim var, izin verirsen anlatayım, izin vermezsen anlatmayayım” der. Kuş “İzin veriyorum anlat” der. “O zaman bana o Murkuzaram kuşunu buluver” der Asan. Kuş “O gökyüzündeki İranbak adlı periler şehrinde, oraya

dedi. Kuş ayt men berem anı
dedi. Emese maga oşo
Murkuzaram kuştı taap ber
dedi Asan. Kuş ooy al
asmanda İranbak degen
perinin şaarında, aga eç kim
bara albayt dedi. Baldarı
togolunup ölöbüz dedi. Kuş
çoçup ketip emese makul
dedi Asanga. Men ubadamdı
atkarayın, aga seni cetkirem,
birok şaarga özüñ bar, dep
kuş azık dayardadı. Üç
kündö maral, bugu, kulca,
eçki, tekeden seksendi aldı.
Asan eköo kırk kündük azık
kamdadı. Seksenden kırkın
baldarına taştadı. Kırk
kündö kelmek bolup, baldarı
menen koştosup, Asandı eki
kanattın ortosuno mingizip,
kırk bugunu moynuna ilip
cönödü. Asanga ayttı: Kele
oozdu açkanda birden

kimse varamaz” der.
Yavruları çırpınıp ölürüz
der. Kuş endişelenip tamam
der Asan’a. “Ben sözümü
yerine getireyim, ona seni
ulaştırayım, ama şehre
kendin git” diyerek kuş
yolluk hazırlar. Üç günde
maral, bugu, dağ koçu, keçi
ve tekeden seksenini alır.
Asan’la ikisi için kırk
günlük yolluk hazırlar.
Sekseninden kırkını
yavrularına bırakır. Kırk
günde gelirim deyip,
yavruları ile vedalaşıp,
Asan’ı iki kanadının
ortasına bindirip, kırk geyiği
boynuna koyup yola çıkar.
Asan’a “Ağzımı açtığımda
birinden ver” der. “Şimdi
inşallah perilerin uyuduğu
vakitte varınız, yoksa seni de
beni de öldürürler” deyip

bergin dedi. Emi eptep perilerdin uktap catkanında barsak eken, antpese seni da meni da öltüröt dep, uçup cönöştü. Bir neçe kün col cürdü, ar künü bugu cep kele catat. Cer iynenin uçunday kaldı. Otuz kün boldu, oşo künü bir bugunu Asan tüşürüp ciberdi. Kuş kele dep oozun açtı, eç nerse cok, Asan aylası ketip ekitbaltırdan eki ayaktay kesip berdi. Çolpongo cetip kondu, Asan tüştü. Kuş karasa ele eki baltır eti cok. Asandan emne boldu dep surasa, sizge berdim bir bugu tüştü ele, kokus cetpeybiz dedim, dedi Asan. Kuş kusup iyip, eki etti orduna koyup bir darı taap baylap ayıktırdı da “Sen bar, periler, döölör uktap catkan

uçuverir. Birkaç gün yol gider, her gün geyik yiyiverir. Yeryüzü iğnenin ucu gibi görünür. Otuz gün geçer, bir gün bir geyiği Asan düşürüverir. Kuş ağzını açar fakat hiçbir şey yok. Asan çaresiz baldırlarından iki ayak gibi et kesip verir. Çoban yıldızına varıp konarlar. Asan iner. Kuş baksa iki baldır eti yok. Asan’a ne oldu diye sorsa “Sana verdim, bir geyik düştü, yoksa gidemeyiz diye düşündüm” der Asan. Kuş kusuverip iki eti de yerine koyup bir ilaç bağlayıp iyileştirir ve “Sen git, periler, devler uyumakta, seni sinek kadar bile görmez, bunun için izle, bul” der. Murkuzaram,

eken, seni çımınça da
körböyt, oşon üçün izde,
tap” dedi. Murkuzaram
Aynıcamaldın üstündö, seni
bilet, sen uçraş, anan kiyin
sen anın tili menen bol, dep
kuş üç kün çek kılıp Asandı
cönötüp turup kaldı. Asan
perinin şaarın üç kün
araladı. Casalgası eñ sonun
altın, kauhar cakuttan
salıngan, çoñ, topo cok
eken. Aynıcamal menen
Murkuzaramdı tappay
çarçadı. Döölör uktap catat.
Bir neçe kelip, çarçap esi
oop cıgılıp ketti. Asan
degen bir ün çıgat. Tıñşasa
eç kim cok. Ayla ketip,
amal tügönüp tursa bir
kiçine üy turat. Asan anda
kaydan bolsun emi kantip
ketem, elge-curtka,
Külbaaramga uyat boldum,

Aynıcamal’ın üstünde, seni
tanır, ondan sonra onun
dilinden anla deyip kuş üç
günlük mühlet verip Asan’ı
gönderir. Asan perinin
şehrini üç gün arar.
Malzemesi en güzel altın,
cevher, yakut olan büyük
toprak yoktur. Aynıcamal
ile Murkuzaram’ı bula-
madan yorulur. Devler hala
uyumakta. Bir vakit gelip
yorulup gücü kalmaz. Asan
diye bir ses çıkar. Dinlese
hiç kimse yok. Çaresiz,
kuvveti kesilmiş halde
bakarken küçük bir ev
görür. Asan o zaman nasıl
olur şimdi nasıl gideyim,
halkıma milletime, Kül-
baaram’a rezil oldum, üç
gün geçmeden şimdi
gideyim diye ağlar.
Gidiverip bir göreyim diye o

üç künden keçikpeymin,
emi keteyin dep ıyladı.
Ketip bara catıp, bir
köröyün dep bayagı kiçine
üygö kirse Aynıcamal oşo
cerde uktap catat. Tört
cagında tört döö bar.
Murkuzaram kapasta eken.
Asan körö koyup süyünüp
ketti. Çurkap bardı salam
ayttı. Murkuzaram Asan
baatır kaydan dedi. Asan
ıylap ciberdi. Başınan öptü.
Men seni izdep cürgönümö
on cıl boldu. Seni emi arañ
körüp olturamın. Saga
Külbaaram ciberdi dedi
Asan. Murkuzaram Kül-
baaram kaday? Dedi. Asan
al cakşı dedi. Asan kuştı
çeçeyin dedi ele kuş: Meni
çeçpe uruksatsız, men
döölördü oygotomun, dedi.
Asan çoçup ketip men

küçük eve girse Aynıcamal
orada uyumakta. Dört
tarafında dört dev var.
Murkuzaram kafestedir.
Asan görünce çok sevinir.
Gidip selam verir.
Murkuzaram “Yiğit Asan
nereden geldin” der. Asan
ağlayıverir. Başından öper.
“Ben seni aramaya çıkalı on
yıl oldu. Seni şimdi
görüverdim. Sana beni
Külbaaram gönderdi” der
Asan. Murkuzaram “Kül-
baaram nasıl?” der. Asan “O
iyi” der. Asan kuşu çözeyim
der, kuş “Beni izinsiz
çözme, ben devleri
uyutuyorum” der. Asan
çekinip “Ben Külbaaram’ın
anlatmasına göre geldim”
der. Kuş “Sen onu aldın mı”
der. Asan “Evet” diye cevap
verir. “Öyleyse, bana

Külbaaramdın aytuusu
boyunça keldim ele dedi.
Kuş sen anı aldıñ bele?
Dedi. Asan: Ooba, dep coop
berdi. Emese sen maga
kelseñ, perinin bir şartı bar,
oşonu casa, anan keteli,
antpesek caman bolot dedi.
Asan: Kanday şart dedi. Sen
Aynıcamaldın betinen süyüp
kolundagı bir şakek bar,
oşonu çıkarıp al dedi. Asan
barıp Aynıcamaldın betinen
ööp, kolundagı şakegin
çığarıp alıp, kat cazıp başına
koydu. Murkuzaram emi
makul boldu. Asan kuştı
çeçip kötörüp coluna tüştü.
Kelse kara kuş emi Asan
kelbeyt dep uçkanı catkan
eken. Asan menen
Murkuzaramdı körö koyup
süyündü. Tilekteri ordunan
çığıp Murkuzaramdı Asan

geldiysen perinin bir şartı
var, onu yap, sonra gidelim,
yoksa fena olur” der. Asan
“Nasıl bir şart” der.
“Aynıcamal’ın elinde bir
yüzük var, onu çıkarıp al”
der. Asan varıp
Aynıcamal’ın yanağından
öpüp, elindeki halkayı
çıkartırıp, mektup yazıp
başucuna koyar. Murku-
zaram şimdi razı olur. Asan
kuşu çözüp yola koyulur.
Gelse karakuş Asan
gelemez deyip uçmaya
başlamıştır. Asan ile
Murkuzaram’ı görüverip
sevinir. Umutları yeşerip,
Murkuzaram’ı Asan
kaldırıp, ikisini de karakuş
kaldırıp üçü yeryüzüne
doğru yönelir. Kırk günde
gittikleri yolu on günde
alırlar. Kara kuşun yuvasına

kötörüp, eköönü kara kuş
kötörüp üçöö cerdi közdöy
cönödü. Asmanga kırk
kündö cetken cerge on
kündö cetti. Kara kuştun
uyasına eki kün kondu. Eki
bala ötü süyünüp Asandı
dos kılıştı. Asan cönömök
boldu. Kara kuş Asandı cöö
ketirbey mingizip cönödü.
Külbaaram ötü kapa bolup
bugün erteñ kelbese uu
içmek bolup eşikke çıkkın,
karasa toonun başında Kara
kuş kele catat. Körö koyup
süyünüp ketti. Kara kuştun
epkininen şamal, boroon
çapkın bolup terek sınıp, taş
uçup, kün borkülüp kelip
kuş kondu. Moynunan Asan
tüştü. Murkuzaram Kül-
baaramdı körüp kıykırıp
ciberdi. Asan Külbaaramdar
kuçaktaşıp körüşüştü. Aman

iki günde konarlar. İki yavru
çok sevinip Asan'ı dost
bellerler. Asan yola çıkmak
ister. Kara kuş Asan'ı
tehlikeye atmadan bindirip
yola çıkarır. Külbaaram çok
dertlenip bugün yarın
gelmezse zehir içirim deyip
kapıya çıkar, baksa dağın
başından Karakuş gelmekte.
Görünce çok sevinir.
Karakuşun kanatlarından
çıkan rüzgar, fırtına çınarları
koparıp, taşları uçurup,
göğü gürüldetip kuş gelip
konar. Asan boynundan
iner. Murkuzaram, Kül-
baaram'ı görüp haykırır.
Asan ve Külbaaram
kucaklaşıp görüşür. Sağ
salim görüşüp, sıkıntıları
dağılır. Kuş “Şimdi ben
gideyim, Külbaaram'ı
Boroon dostum

esen körüşüp, kapaları
taraştı. Kuş: “Emi men
keteyin, Külbaaramdı
Boroon dosum maga
tapşırdı ele, Asan taptı
coldoşun. Maga ıraazı
bolgula işine caradım, eki
balamı alıp kalgan saga
ırakmak Asan” dedi kuş
Asan menen dos boldu. Eki
tal cünün berip kerek bolso
men kelem dep, koştışup
cönödü. Asandar kapası
cazılıp catıp kaldı.
Külbaaram Asandan perinin
şaarı kanday eken? Dedi.
Senin sarayınday ele, birok
bir ceri suuk emes, ısık
emes, çañ cana toposu cok
eken dedi. Aynıcamaldı
kördüñdü? Dedi. Kördüm,
cönököy ele körünöt dedi.
Ötö suluu beken? Dedi.
Bilbeym, sen aytçı kanday

banas teslim etti, Asan
yoldaşını buldu. Benden razı
ol ki işine yaradım, iki
yavrumu koruyan sana
teşekkür ederim Asan” der
kuş. Asan ile dost olur. İki
tane tüyünü verip
“Gerekirse ben gelirim”
deyip vedalaşıp yola çıkar.
Asangilin sıkıntıları dağılıp
öylece kalırlar. Külbaaram,
Asan’dan “Perinin şehri
nasıldı?” der. “Senin sarayın
gibiydi, hiçbir yeri soğuk da
değil sıcak da değil, tozu
toprağı da yoktu” der.
Aynıcamal’ı gördün mü der.
“Gördüm, sade görünüyordu
der. “Çok güzel değil
miydi?” der. “Bilmiyorum
sen anlat, nasıldı” diye
Asan tekrar sorar.
Külbaaram “Kocaman ve
ağır görünür, devleri ile

eken? Dep Asan kayra
suradı. Külbaaram:
Bulkuygan, sulkuygan ele
neme körünöt döölörü
menen kelip menin
Murkuzaram kuşumdu alıp
ketken dedi. Anı Asan
kördü dep kuş süylöp iydi.
Al emes Asan Aynıcamaldı
ayal kıldı dedi. Külbaaram
Asanga öto ıraazı bolup,
oşonu ıras kılıpsıñ, meni
közünö ilbey koydu ele.
Emi maga tokol boluptur.
Seni men altı cıl küttüm ele
sen menin namısımdı alı
beripsiñ dedi Külbaaram.
Asandın aldında oynop,
cılantay soylop turdu.
Kelbeti tolgon ay, çıkkan
kündöy bolup turuшту. Asan
sarayda kırk kün es aldı.
Asandın atası bir künü
tüşünö kirip, ee, balam, men

birlikte gelip benim
Murkuzaram kuşumu
götürdü” der. Onu Asan
gördü diye kuş söyleyiverir.
O değil Asan, Aynıcamal’ı
karısı yaptı der. Külbaaram,
Asan’a çok teşekkür edip
namusun bellemiştir, beni
gözümde bile sakındı, der.
Şimdi benim kumam
olmuştur. Seni ben altı yıl
bekledim, sen benim kocam
olmuşsun der Külbaaram.
Asan’ın önünde oynayıp,
yılan gibi sürünür. Sureti
dolunay, yeni doğmuş güneş
gibidir. Asan sarayda kırk
gün dinlenir. Asan’ın babası
bir gün rüyasına girip “Ah
yavrum, ben ölmek
üzereyim. Kendi elinle
gökyüzüne çıkıp görme-
diğini gördün” der. Şimdi
ben ülkemi bulayım

ölgönü catam öz koluñ
menen asmanga çıgıp,
körböğöndü körüp boldu.
Emi men el tabayın dep,
Külbaaramga ayttı. Al
meyliñ dedi. Üçöö keñeşip
ketüünün maselesin kıldı.
Asan kantip cöö cetebiz
dedi. Külbaaram sen kökkö
çıgıp kelip ele cürögüñ
kalgan okşoyt go dep
tamaşa kıldı. Asan anda:
Cok men köngön kişi men
senin aylañdı tappay
catamın dedi. Ketişte col
kıyın kantip ötöbüz dedi
bulbul. Asan men kelgen col
menen kaytalık dedi.
Murkuzaram: Cok anda
bolboyt, mastan bizdi
z’şndıkka uçuratat go dedi.
Emese kantebiz? Dedi.
Murkuzaram aylasın men
tabam dedi. Al mastandın

diye Külbaaram’a söyler. O
da haklısın der. Üçü
görüşüp gitme meselesini
konuşurlar. Asan “Yürü-
yerek nasıl gideriz” der.
Külbaaram “Sen göğe çıkıp
geldin, işini hallettin” diye
söyler. Asan o zaman “Evet
ben hallettim ama senin işini
de halledelim” der. Yolda
zorluklar bizi bekliyor, nasıl
geçeceğiz diye söylenir
bülbul. Asan benim
geldiğim yoldan gidelim
der. Murkuzaram “Hayır
öyle olmaz, kocakarı bize
felaket getirir” der. “O halde
nasıl gideceğiz” der.
Murkuzaram çaresini
bulayım der. O kocakarının
sırrını ben bilirim. Onun
canı yedi sığircık kuşudur,
onu öldürebilsek yol açılır
der. Ben o kocakarıyla bir

sırın men bilem. Anın canı
ceti çıyırçık, oşonu öltürsök
col açılât dedi. Men al
mastan menen bir top coldoş
bolgomun, maga sırın
aytkan. Anın canı dayranın
ortosunda çoñ terektin
tübündö eken dedi. Asan
elin izdep üçöö cönödü. Bir
top kün col bastı. Bir cerge
kelse, çoñ dayranın
ortosunda bir terek turat.
Üçöö turup: Bayağı cer uşul
dedi. Murkuzaram da uşul
eken dedi. Oşo cerde
tokoygo turuştu. Asan kayak
casap kılıçın baylanıp,
baltasın alıp oşonu közdöy
süzüp cönödü. Külbaaram
karap turat. Asan cetip
kılıçın baylap terekti kıya
baştağı. Terek cıgıldı.
Tübünön bir koydoy temir
sandık çıktı. Kayıkka salıp

süre beraber kaldım, sırrını
bana söylemişti, der. Onun
canı nehrin ortasındaki koca
çınarın dibindedir, der. Asan
ülkesini bulmak için üçü
yola çıkar. Birkaç gün
giderler. Bir yere gelseler
nehrin ortasında bir çınar
vardır. O yer burası olmalı
derler. Murkuzaram da evet,
der. Orada ağaçlar da vardır.
Asan kayak yapıp, kılıcını
balayıp, baltasını alıp çınara
doğru yüzer. Külbaaram
bakakalır. Asan varıp
kılıcına davranıp çınarı
kesmeye başlar. Çınar
yıkılır. Dibinde kocaman
demir bir sandık çıkar.
Kayığa koyup Asan sandığı
sahile getirir. Yedi kulpu
vardır, hiçbir yeri kesilmez,
açamazlar. Balta vurur, kılıç
saplar ve sandık üçe

anı Asan ceekke alıp
keldi.Ceti kulpu bar, eç ceri
sınbayt, aç a albay ayla ketti.
Balta sındı. Asan kılıcı
menen çaptı ele, üç bölündü
sandık içinde bir kiçine
sandık bar eken,oşonu açsa
ceti kuçkaç cüröt. Asan
butunan karmap turat. Ötö
kooz kulpunat. Külbaaram:
“Öltür emi” dedi. Biröönü
öltürsö başkası çırkırıp
ciberdi. Mına dep beşöönün
başın culup aldı. Asan
biröön beline baylap aldı.
Tokoygo kelip es alıp tursa,
masthan keke catat. Ünü too
carat, kargayt, şileyt Asandı.
Kelip ele Asan menen
karmaşa turgan boldu. Asan
bir kolun ırğita çaptı. Bir
kolu menen ele Asanın
şayın ketirdi. Cıkmak boldu.
Külbaaram körüp çurkap

bölünür. Açarlar ama
içinden küçük bir sandık
daha çıkar. Onu da açsalar
yedi kuş vardır. Asan
yakalar, hepsi rengarenk
olur. Külbaaram “Öldür
şimdi” der. Birini öldürse
diğeri feryat eder. İşte deyip
beşinin başını koparır. Asan
birini de beline bağlar.
Ormana gelip dinlense
kocakarı geliverir. Sesi
dağları yarar, ilenir, Asan’ı
yerinden oynatır. Gelip
Asan’la boğuşmaya başlar.
Bir eliyle Asan’ın kuvvetini
keser. Yıkmağ üzeredir.
Külbaaram görüp feryat
etse, Külbaaram’a yönelir.
Külbaaram kaçıverir,
kocakarı yetişemez. Asan
son kuşun başını koparır ve
kocakarı yuvarlanıp düşer.
Kocakarı kırk metre olup

kelse, Külbaaramga bet aldı
mastan, Külbaaram kaça
berdi, mastan cetpey kaldı.
Asan bir kuçkaçtın başın
culup aldı, mastan kulap
tüştü. Mastan kırk metr
bolup suuga kaçıp cönödü.
Kurbular tilegine cetti. Emi
colgo tüştü. Boroon döönün
beyitine barıp toktodu.
Kuran okudu. Barsa mastan
kılbagandın baarın kılğan.
Baarı ele kişinin başı
Atasının sarayın, kaznasın
Asanga Külbaaram körsöttü.
Eñ akırı mastendin kitebin
taptı da, saraydı sıykır colu
menen arstan, colborsko
kaytartıp üç kurbu col tarttı.
Bir neçe kün col cürdü. Bir
too köründü. Asan oşo
toonu körüp ıylap ciberdi.
Bardık kepti ayttı.
Külbaaram Asandın betinen

suya kaçar. Çocukların
dileği gerçekleşir ve şimdi
yola koyulurlar. Boroon
devin mezar taşına varıp
Kuran okurlar. Baksalar
kocakarı yapmadığını
bırakmamış. Babasının
sarayını, hazinesini Asan'a
Külbaaram gösterir. En
sonunda kocakarının
kitabını bulur ve sarayı
büyüyle arslan ve kaplana
çevirip üç çocuk yola çıkar.
Birkaç gün yürürler. Bir dağ
görünür. Asan o dağı görüp
ağlayıverir. Pek çok şey
söyler. Külbaaram, Asan'ın
yanağından öpüp alnını
sıvazlar. Dağa gelseler bir
sürü geyik etrafını sarar.
Hiçbiri yoldan çekilmez.
Gözlerinden yaş dökülür.
Bunlar benim arka-
daşlarımdı der Asan.

süyüp, mañdayınan sıladı.
Toogo kelse tolgon kiyik
Asandı tegerektedi. Eç biri
coldon çıkpayt. Közdörünön
caş agat. Uşular menin
coldoştorum ele dedi Asan.
Emese men munu candırıp
kişi kılam dep Külbaaram
okuuga kirdi. Baarın
candırdı. Baarı kişi bolup
süyünüşüp, Asandardı cerge
suuga tiygizbey sıylaştı.
Asan alardı tarattı. Alar
ketpey kayra keldi. Silerdi
cetkirebiz deyt. Asandar
ıraazı bolup kete bergile
dedi. Bataların berip
çurkurap çuuldap köp el
taradı. Kurbular coluna
tüştü. Bir күнү Asan
adaşkan taşka kelip kondu.
Asan baarın aytıp berip, emi
oşolordu izdeyin dedi.
Külbaaram tim ele koy, saga

Öyleyse ben bunları geri
çevirip insan yapayım
diyerek Külbaaram oku-
maya başlar. Hepsini geri
çevirir. Hepsi insan olup
sevinip, hepsine çok
teşekkür ederler. Asan
onları dağıtır. Onlar
gitmeyip geri gelirler.
Sizleri götürelim derler.
Asan ve yanındakiler
teşekkür edip gidin derler.
Hayır dualarını verip
ağlayıp, uğuldayıp herkes
dağılır. Çocuklar tekrar yola
çıkır. Bir gün Asan yolunu
şaşırdığı kayaya gelip durur.
Asan her şeyi anlatıp, şimdi
şunları takip edeyim der.
Külbaaram boşver, sana
gelmezse, sen de boşver der.
Asan atalarımın ruh için
takip edeyim der.
Külbaaram'ı ve kuşunu

küybösö, sen dele tim ele koy dedi. Asan arbak üçün izdeymin dep Külbaaramdı kuşu menen koşo oşol cerde kaltırıp colgo tüştü. Bir şaarga kelse aşposto eki agası turat. Kiyim cok, butu kolu kesilgen, beti başı köö, karap tursa aşpos menen uruşup nan talaşp catat. Asan barıp: “Siler kaydan cürösünör, dese ukpay ele nandin kebin kılat. Dagı aytsa cana coop cok. Aşposton bu kim? Dep surasa musaapır ulup cürgön adamdar” dedi. Mende işteyt, akısınan ceyt dedi. Asan: “Uşul eköön maga ber” dedi. Aşpos: Cok bular maga 50 dilde karız, maga mür ötküçö iştep beret dedi. Asan eger men tölösöm munu maga ber dedi. Aşpos:

oradan kaldırıp yola çıkar. Bir şehre gelse bir dükkanda iki ağabeyi durmaktadır. Giysileri yok, eli kolu kesikler içinde, başı siyahlar içinde. Baksa aşçı ile ekmek için kavga etmekte. Asan varıp “Siz neredensiniz” dese duymayıp ekmeği almaya çalışmaktalar. Yine sorsa, yine cevap yok. Aşçıdan bunlar kim? Diye sorsa aşçı “Yersiz yurtsuz adamlar” der. “Bende çalışıyorlar, karınları doyuyor” der. Asan “Şu ikisini bana ver” der. Aşçı “Hayır, bunlar bana elli altın borçlu, borçları bitene dek çalışacaklar” der. Asan “Eğer borcu ben ödersem bana bunları ver” der. Aşçı tamam, istersen der. İkisi bakıp Asan’dan utanır ve

“Meyliñ, siz munu kılász dedi. Eköön karap turup Asandın zeeni keyidi, ıylap iydi. Aşpos tañ kaldı, eköön cetelep keldi. Asan: “Siler meni taanıysıñarbı?” dedi. Desek çokdeşet. Men Asanmın dedi ele eköö teñ ıylap cıgılıp kaldı. Körsö cedep turmuştan buzulgan eken, eköö teñ 50 dilde berip eköön boşotup Asan kiygizip, içirip, monçogo saldı ele adam bolup kalıştı. Oşo şaardın hanı Asandı ugup sonun adam eken köröm dep keliptir. Kelip Asandan atıñ kim dedi han. Asan coop berdi. Kaydan keldiñ? Men musaapır 5 cıldan beri tentip cürömün dedi da Asan el cerimdi bilbeymin dedi. Han açuusu kelip Asandı karap turat,

ağlarlar. Aşçı ikisini tutup getirir. Asan “Siz beni tanıdınız mı” der. Hayır derler. Ben Asan’ım der demez ikisi de ağlayıverir. Baksa ikisi de insanlıktan çıkmıştır. İkisi için 50 altın verip ikisini de azat ettirip Asan bunları giydirip, yedirip içirip, hamama götürüp insan kılığına sokar. O şehrin hanı Asan’ı işitip, iyi insanmış deyip göreyim der. Gelip Asan’a adın ne diye sorar. Asan cevap verir. Nereden geldin? Ben yersiz yurtsuz beş yıldır gurbetteyim der ve Asan yerimi yurdumu kaybettim der. Han acıyıp Asana bakar, Asan’ın yanı başında aslan, iki elinde iki çocuk, iki tarafında iki kurt ve ardında yılan görünür.

birok Asandın başı ayagında
şer, eki kolunda eki bala, eki
cagında eki karışkır, artında
cılan köründü. Han esi cıgıp
ketti soo emes ekenin bildi
da kurun moynuna salıp, siz
menikinde konokto boluñuz
dedi. Asan çok menin üy-
bülöm talaada, birok men
ketüüm kerek ele dedi. Han
bolboy Asandı üyünö alıp
keldi, Konoktop sonun
sıyladı. Asan başınan ayak
baarın ayttı. Adaşkanın
kiyik bolgonun, Kül-
baaramdı tapkanın, acıdaar
öltürgönün, uçkanın, Mur-
kuzaramdı alğanın,
kempirdi öltürgönün ayttı.
Han ötö çoçup canı çıgıp
olturdu. Kalmaktın hanı
Şimeyke uktabay baarın
ugup oturup tañ atırdı.
Asandan kaçan çıkkanın,

Hanın aklı başından çıkar,
tekin olmadığını anlar ve
beline kuşak bağlayıp “Siz
benim misafirim olun” der.
Asan “Hayır, benim evim de
ailem de uzakta, hemen
gitmem gerek” der. Han razı
olmayıp Asan’ı evine
getirir. Konaklatıp rahat
ettirir. Asan baştan sona her
şeyi anlatır. Kaybolduğunu,
geyik kılığına girdiğini,
Külbaaram’ı bulduğunu,
ejderhayı öldürdüğünü,
uçtuğunu, Murkuzaram’ı
aldığını, kocakarıyı öldür-
düğünü anlatır. Han çok
tedirgin olup canı çıkacak
gibi olur. Kalmuk hanı
Şimeyke gözüne uyku
girmeksizin hepsini işitip
şafağa kadar dinler. Asan’ın
ne zaman evden çıktığını,
perinin şehrinin nerede

perinin şaarın suradı. 12
çaşımda çıktım ele, perinin
şaarı eñ sonun, suuk cok,
ısık cok, bir sonun, çañ topo
cok. Şaar kimbata cakut,
kauhar, zimurut, berikten
casalğan eñ ele sonun eken,
dedi Asan. Han bul eköo
kim? Dedi. Asan namıs kılıp
bular menin coldoştorum
ele, meni izdep çıgıp uşul
cerge keliptir dedi.
Şimeykan bizdin şaar coldo
adaşkan, toskon, kaçkan-
darga el bolup alat bizge
dedi. Oşentip Abıl, Malik
keptin baarın tüşündü.
Şimeykan Asan menen dos
bolup dünüyö berip bir
sonun at mingizdi. Eköönö
eki at mingizdi. Asan
cönödü. Kalmaktar çoğulup
hanga: Musapırğa Tuuçunak
attı mingizdiñiz,

olduğunu sorar. “On iki
yaşımda çıkmıştım, perinin
şehri çok güzel, soğuk değil,
sıcak değil, öyle güzel ki toz
toprak yok. Şehir kıymetli
yakut, cevher, zümrütten
yapılmış; çok güzeldi” der
Asan. Han “Bu ikisi kim?”
der. Asan utanıp “Bunlar
benim yoldaşlarımdı, beni
aramaya buraya gelmişler”
der. Şimeykan “Bizim
şehrimiz yolunu şaşıranlara,
kaybolanlara, kaçaklara
mesken olur” der. O zaman
Abıl ve Malik sözlerin
hepsini düşünür. Şimeykan,
Asan ile dost olup hediyeler
verip güzel bir ata bindirir.
İkisini de iki ata bindirir.
Asan yola çıkar. Kalmuklar
toplanıp hana “Yersiz
yurtsuz adama Tuuçunak
atını verdin, o neyin olur”

al emneñiz dedi. Anda
Şimeykan eline:
Kalmak eli kakteyin
Kadııımdı bilbeysiñ
Kacıldabay cürböysüñ.
Attanıp ketken kişinin
Ne ekenin bilbeysiñ.
Musapır eki coldoşu
Adaşıptır kolunan.
Attanıp ketken kişinin
Ar nerse kelet kolunan.
Karap tursam oşonu
Eki bala ketpedi.
Oynop turat colunan
Bir ak cılan soymoñdop
Çıgıp turat moynunan.
Eki bala cılañaç
Tüykönü cok koynunan.
Kara çaar kabılan
Ketkeni cok canınan.
Kabılanın kaştanıp
Kök cal colbors karışkır.
Ayagında cazdanıp.
Köründün menin özümö

diye sorar. O zaman
Şimeykan halkına:
Kalmuk halkı ne yapayım
Kadrimi bilmiyorsunuz
Düşünüp durmuyorsunuz
Ata binip giden kişinin
Kim olduğunu bilmiyorsunuz.
Yersiz yurtsuz iki adam
Kaybolmuştur ülkesinden.
Ata binip giden kişinin
Her şey gelir elinden.
Bakıp dursam şuna
İki çocuk gitmedi.
Oynayıverip yolunda
Bir ak yılan kıvrılıp
Çıkıverir boynundan.
İki çocuk yalın ayak
Çözüleceği yok koynundan.
Kara alaca kaplanın
Gittiği yok yanından.
Kaplanın yanı başında
Gök yeleli bozkurt.
Ayak ucunda durmakta.
Anlayıverin beni,

Kulak sal menin sözümö
Kaarlansa kılganday
Kaynap catkan köp eldi.
Karışkırdı kırıganday
Karmaşaar karuun çok.
Alışaar alıñ çok
Korkup özüm canımdan
Tuuçunak attı mingizdim.
dep sırnı ayttı. Eli andan
korkup meyil dep kaytıştı.
Asan eki akesi menen cürüp
olturdu. Asandın kele
catkanın körüp Külbaaram
tosup çıktı. Asan eki akesine
ayttı. Külbaaram cönündö.
Kelse çöptön üy casap
tamak-aş dayar eken. Kelip
körüştü. Külbaaram
cügündü. Munu körüp
eköönün içteri tartındı. Oşo
cerden çoгуu cönöp kaldı.
Mingeni at, tapkanı kuş,
sanaa tınç. Bir çölgö bardı.
Suu çok. Karasa bir kamış

İşitin bu sözlerimi
Kızmış gibi yaptı
Toplanıp duran bütün halkı.
Kurdu yenebilecek
Güreşecek kuvvetiniz yok.
Avlayacak haliniz yok.
Endişe edip canımdan
Tuuçunak atına bindirdim.
diyerek sırnını anlatır. Halkı
o zaman korkup tamam
deyip geri döner. Asan iki
ağabeyi ile yürür. Asan'ın
geldiğini gören Külbaaram
karşlarına çıkar. Asan iki
ağabeyine Külbaaram'ı
anlatır. Gelse, ottan ev
yapmış, yemek hazır. Gelip
görüşürler. Külbaaram diz
çöker. Bunu görüp ikisinin
içi acır. Oradan toplanıp
yola çıkarlar. Bindikleri at,
buldukları su, düşündükleri
yok. Bir çöle varırlar. Su
yok. Baksalar sazlık

körünöt, oşogo barsa bulak
bar eken. Toktoştı. Asan
tüşmök boldı. Tüştü kuduk
tereñ eken. Arkandı Abıl
karmap turat. Malik eköönö
Asandın ünü arañ ugulat,
Bir uçurda arkandı kesip
ciberiştı. Asan oşo bulakta
kaldı. Külbaaramdı ugup
sogup, eki attı minip, kuştı
alıp eki agası ketti.
Külbaaram oşo cerde ıylay
sıktay kaldı. Asan bulakka
tüşsö, tübü carık eken. Bir
sakalduu kişi olturat. Salam
ayttı, alık aldı. -İ balam, sen
kaydan? Dedi. Asan: “Men
bir musapır” dedi. Aksakal:
cer tübünö kaydan keldiñ?
Dedi. Kundaydın buyrugun
kanday kılábız aba dedi.
Aksakal: -Candı mınça
emne kıynaysıñ? Dedi. -
Kantip bildiñiz? Dedi.

görünür, oraya varsalar bir
pınar vardır. Beklerler. Asan
içine girmek ister. Girdiği
kuyu derindir. Urganı Abıl
tutmakta. Malik ve Abıla
Asan’ın sesi duyulmakta.
Bir vakitte urganı kesip
giderler. Asan o pınarın
dibinde kalır. Külbaaram’ı
ayakta uyutup, iki ata binip,
kuştı alıp iki ağabeyi gider.
Külbaaram orada ağlayıp
kalır. Asan pınara inse, dibi
aydınlık imiş. Sakallı birisi
oturmakta. Selam verir,
selam alır: “Yavrum
nereden geliyorsun” der.
Asan “Ben bir yersiz
yurtsuzum” der. Aksakal
“Yerin altına nereden
geldin” der. “Allah’ın
emrini nasıl yapmayız,
baba” der. Aksakal “Canına
niye böyle kıyarsın” der.

Kıynalganımdı. -Ar belgi bar eken, dedi Asan. -Kanday belgi? Dedi. -Celmoguzdun, kayıptın, kara kuştun, perinin cıtı turat, oşolordon bildim dedi Aksakal. -Senin kılğan cakşılığını camandıkka çıgat dedi. -Men cer üstündöğü suunun eesimin dedi. Cayıñız kayda? Dedi Asan. Cayım kim, suumdu akarat kılbası, oşonun üyündömün balam dedi. Kariya baştan ayak bolgon kepti aytıp berdi. Asan aksakaldın bütün kuçaktadı, kariya Asandın mañdayınan sıladı. Balam, tokto sabır et, emi bir asta bir dosuñan kabar kelet dedi. Külbaaram uktap tursa kalsa iyninen bir kanat çıgat. Ala koyup karap tursa, Alp kara

“Nasıl anladın” der kıydığını”. “Belli her halinden” . “Nasıl belli” der. “Celmoğuzun, Kayberenin, karakuşun, perinin kokusu üzerinde, bunlardan anladım” der Aksakal. “Senin yaptığın iyilik ayyuka çıktı” der. Ben su iyesiyim” der. “Meskenin neresi” der Asan. “Meskenim, suyuma hakaret etmeyen herkesin evindeyim yavrum” der. İhtiyara baştan sona her şeyi anlatır. Asan Aksakal’ı kucaklar, ihtiyar Asan’ın alnını sıvazlar. “Yavrum, bekle, sabret, bir vakit sonra bir dostundan haber gelir” der. Külbaaram baksa omzundan bir kanat görünür. Ona dikkatlice baksa Alp karakuştur. Baksa rüzgar, fırtına; taşları

kuştugu eken. Karasa şamal, boroon, taştar urap, terekter sulap kuş keldi. Kuş Külbaaramdan “emi Asan kayda?” dedi. Asan mında dep bulaktı körsöttü. Kanatın saldı. Aksakal: Asan balam, mına emi cönö dep batasin berdi. Asan sırtka çıktı. Karasa Külbaaram ıylap turat. Aytkan tildi albaysıñ, izdebey ele koy dese bolboy, eki akeñ seni bulakta öldü dep, meni urup, çaçımdı culup, eki attı minip, kuştı alıp ketti. Kuş da kapa boldı. Kuş: -Emi men keteyin, meni bugün cer aldına küyööm çakırdı, men oşogo baram, koş dep eki tal kanatın berip, kuş uçup ketti. Külbaaram menen Asan aksakaldan

uçurup, çınarları yıkıp kuş gelir. Kuş Külbaaram’a Asan nerede? diye sorar. Asan burada” deyip pınarı gösterir. Kanadını pınarın içine uzatır. Aksakal “Asan yavum, şimdi git” deyip hayır duasını verir. Asan yukarı çıkar. Baksa Külbaaram ağlamaktadır. “Sözümü dinlemiyorsun, arama boşver desem olmuyor, iki ağabeyin seni pınarda öldü diye bana vurup, saçımı yolup, iki ata binip, kuşu alıp gitti.” Kuş da dertlenip “Şimdi ben gideyim, beni bugün yer altındaki kocam çağırdı, ben oraya gideyim” diye vedalaşıp iki dal tüyünü verip kuş uçuverir. Külbaaram ile Asan, Aksakal’dan hayır dua alıp,

batasın alıp, kol karmaşıp
kele berdi. Abıl, Malik
bolso eki attı minip, kuştı
alıp kele berdi. Asan öldü
deşti. Kırk kündö eldin
çetine keldi. El işenbey
işenip ayran tañ boldı.
Cetkeni körüp, cetpegeni
artınan çaap kele catat. El ar
cerden tosot. Muktarga
kabar keldi, süyünçünü mol
berdi. Muktar altın takka
olturdu. Közü açıldı, köñül
cay boldı. Irçıdan ırçı,
çoorçudan çoorçu tartıp kele
catat. Eki uulu baatır ataldı.
Asandın enesi çıgıp, karasa
körünböyt. Eki uulu keldi,
attan tüşüp salam berdi.
Atasına kuştı berdi. Asandı
surasa, al bidin tildi albay
özünçö ketken. 40 cigit
menen dep koydu. Asandın
enesi esten ketti, esi oop

el ele yola çıkar. Abıl ve
Malik ise iki atına binip,
kuşu getiriverir. Asan öldü
derler. Kırk günde
ülkelerinin sınırına gelirler.
Halk inanır inanmaz hayran
kalır. Rastlayan görüp,
rastlamayan ardından
koşturup gelir. Halk her
taraftan karşılarına çıkar.
Muktar’a haber gelir,
sevinmesi uzun sürer.
Muktar altın tahtına oturur.
Gözü açılır, gönlü ferahlar.
Ircıdan ırcı, kavalcıdan
kavalcı seçilenler gelir. İki
oğlu “Yiğit” adını alır.
Annesi çıkıp baksa Asan
görünmez.İki oğlu attan inip
selam verir.Babalarına kuşu
teslim ederler. Asan’ı
sorsalar “O bizim sözümüzü
dinlemedi, kendi başına 40
yiğitle gitti” derler. Asan’ın

cıgıldı.

IRÇILAR:

Abıl, Malik baatırım
Adamdan artık akılıñ.
On eki cıl cürgönsüñ.
Oynop dooron sürgönsüñ
Alp kara kuş mingensiñ
Asmanda uçup cürgönsüñ
Kuştun tilin bilgensiñ
Beliñdi baylap cürgönsüñ
Perinin tilin bilgensiñ
Cılıkıdan tulpar mingensiñ
Ay cıldızdın içinde
Aralap uçup cürgösüñ.
Kanattuu tilin bilgensiñ
Kayberen tilin bilgensiñ
Kanattuu bulbul kuş karmap
Kayra eliñe kelgensiñ.
Aşık bolgon bulbuldu
Eköön alıp kelgensiñ.
Amanat kuşuñ kaytarıp
Atañarga bergensiñ.
Irçıları ırdaşıp
Abıl, Malik cırğaşıp

annesi kendinden geçer.

IRCILAR:

Abıl, Malik yiğitlerim
İnsandan üstünmüş aklınız.
On iki yıl gurbettesiniz.
Eğlenip devran sürmüşsünüz
Alp karakuşa binmişsiniz
Gökyüzünde uçmuşsunuz
Kuş dilini öğrenmişsiniz
Bel bağlayıp yürümüşsünüz
Peri dilini öğrenmişsiniz
Sürüsünden at binmişsiniz
Ay ve yıldızların arasında
Dolaşıp uçuvermişsiniz.
Kuş dilini öğrenmişsiniz
Kayberen dilini öğrenmişsiniz
Bülbül kuşunu yakalayıp
Geri ülkenize getirmişsiniz.
Aşık olduğu bülbülü
İkiniz alıp gelmişsiniz.
Emanet kuşu getirip
Babanıza vermişsiniz.
Ircıları şarkı söyleyip
Abıl ve Malik gururlanıp

İrcının sözün ep kılıp
Abıl menen Malikti
Ar uruu el kep kılıp.
Adamdan artık tuulgan
Aalamga atıñ ugulgan.
Armanı barbı kişinin
Uşunday uulu tuulgan.
Abıl menen Malikke
Sadagasın çaptırıp
Surnayın tarttırıp
At kunanın çaptırıp
Muktar handın baldarı
Abıl, Malik keliptir
Aga kудay beriptir
Atın ugup alıstan
Neçen kandar keliptir.
Kelip catat kandarı
Eerçip kelgen baldarı
Cana keldi palbanı
Han attarın alışıp
Kalıñ kilem salışıp
Muktar handın üstünö
Ataktuusu barışıp.
Abıl menen Malikti

İrcının sözünü beğenip
Abıl ile Malik'i
Her kabile söz söyleyip.
İnsandan üstün doğan
Alemde adı duyulan
Misali var mı insanın
Böyle bir oğlu olan.
Abıl ile Malik'e
Kurban kestirip
Zurna çaldırıp
At, tay yarıştıp
Muktar hanın çocukları
Abıl ile Malik gelmiştir.
Onlara Allah nasip etmiştir
Adını duyup uzaktan
Nice hanlar gelmiştir.
Gelivermiş hanları
Peş peşe gelen çocukları
Ve dahi geldi pehlivanları
Han atlarını alıp
Güzel kilimler serip
Muktar hanın üstüne
İleri gelenler varıp.
Abıl ile Malik'i

Çakırtışıp alışıp.
Eki baatır kelişip
Körgönün i bilgenin
Elge aytıp berişip.
Emi Abıl sözdü baştadı.
On eki cıl cürgönün
Bilgeninçe aytkanın.
Kandar turup suradı
Kança cerge bardıñ dep
Atañ aytkan bulbul kuş
Kaysı cerden aldıñ dep.
Abıl baatır kep ayttı
Alıstan kelgen handar dep
Aralaş kelgen baldar dep
Abıl aytkan sözünö
Baarı kulak salısat.
Abıl baatır kep ayttı.
Neçen cılı kızıdır
Aşuusu biyik cer kördüm.
Kişi kiyik men kördüm.
Suudan kördüm cayandı
Kumdan kördüm çayandı.
Aytıp ölöm anıktı
Cerden kördüm balıktı.

Çağırtıverip
İki yiğit gelip
Görüp bildiklerini
Halka anlatıverip.
Şimdi Abıl söze başlar.
On iki yıl yürüdüğünü
Bildigi kadarıyla anlatır.
Hanlar durup sordu
Nerelere vardın diye
Babanın dediği bülbülü
Nerelerden aldın diye.
Yiğit Abıl şöyle der
Uzaktan gelen hanlar deyip
Dolanıp gelen çocuklar deyip
Abıl'ın söylediklerine
Hepsi kulak verdi.
Yiğit Abıl şöyle dedi
Nice yıllar dolaşıp
Aşması çetin yerler gördüm.
İnsan, geyiği ben gördüm.
Suda gördüm canavarları
Karada gördüm akrebi.
Söyleyivereyim her şeyi
Yerde gördüm balıkları.

Kumdan kördüm kulandı
Altı kulaç cılandı.
Kayıptan kördüm kiyikti
Dalay aştım biyikti.
Calgız ayak cılañ baş
Ukmuştuu can men kördüm.
Kişi kiyik ep kördüm.
Suudan kördüm cayandı
Kumdan kördüm çayandı.
Aytıp ölöm anıktı
Cerden kördüm balıktı.
Kumdan kördüm kulandı
Altı kulaç cılandı.
Kayıptan kördüm kiyikti
Dalay aştım biyikti.
Calgız ayak cılañ baş
Ukmuştuu can men kördüm.
Kişi kiyik ep kördüm.
Kulak ugup körböğön
Ukmuştuuunu men kördüm.
Körböğön cerim kalbadı.
Uşul aytkan kebidin
Birööndö cök calganı.
Emi aytıp ötöyün

Karada gördüm eşeği
Altı kulaç yılanı.
Gaipten gördüm geyiği
Çokça aştım yüksekleri.
Yalın ayak, yalın baş
Garip varlıkları ben gördüm
İnsan geyik çok gördüm.
Suda gördüm canavarı
Karada gördüm akrebi.
Söyleyivereyim her şeyi
Yerde gördüm balıkları.
Karada gördüm eşeği
Altı kulaç yılanı.
Gaipten gördüm geyiği
Çokça aştım yüksekleri.
Yalın ayak, yalın baş
Türlü yaratıkları gördüm
İnsan geyik çok gördüm.
Kulak duyup göz görmediği
İlginçlikleri ben gördüm.
Görmediğim yer kalmadı
Bu söylediklerimin
Birinde yoktur yalan.
Şimdi anlatıvereyim

Bulbul kuştı alğanım
Dalay cerdi kırıdıp
Cer aldına barganım.
Ugup turgan tuugandar
Cer aldına men bardım
Çınar terek köründü
Al terekti körgöndö
Moyunga aldım ömürdü.
Çıksam anın başına
Üydöy bolgon kapkara.
Eki бүркүт köründü
Al бүркүттү körgöndö
Sanaam caman bölündü
Moyunga aldım ölümdü.
Oşentip bir top kün oşo
cerde ele turdum. Bir künü
bir acıdaar balapandardı
soygonu kele catat. Men anı
çaap saldım. Acıdaar öldü.
Eki balapan süyündü. Ertesi
bir çoñ бүркүт keldi da eki
balapanın amandığına
süyünüp kaldı. Menin sonun
kördü. Men oşo kara kuştun

Bүlbүl kuşu aldığımı
Çokça yeri dolaşıp
Yer altına vardığımı.
Dinleyip duran insanlar
Yer altına ben vardım
Koca çınar göründü
O çınarı görünce
Canımı hiçe saydım.
Çıksam onun başına
Ev gibi kapkara
İki karakuş göründü
O kuşları görünce
Aklım karışiverdi
Canımı hiçe saydım.
O zaman birkaç gün orada
bekledim. Bir gün bir
ejderha yavrular yemek için
gelmekte. Ben ona kılıç
vurdum. Ejderha öldü. İki
yavru sevindi. Ertesi gün
büyük karakuş geldi ve iki
yavrusunun canlı olmasına
sevindi. Benim iyiliğimi
gördü. Ben o karakuşun

moynuna mindim da
asmandan İranbakta
Murkuzaram taptım dedi eki
baatır. Handar ötü tañ kaldı,
ıraazı boldu. Ertesi
Murkuzaramdı köröbüz
deşip alar tegerekteşti.
Handar da bardı. Kuş ötü
sonun kanatın açsa
carkırayt, birok süylögönü
cok. Handar Abıldı kuştı
süylötçü deşti. Kuş
süylögönü cok. Abıl bul
çarçap kaldı, çooçurkap da
kaldı dep coop berdi. El
Abıl, Malikti tegerektep, el
canınan üzölböyt. Muktar
eki uulun çakırıp Asan
kayda dedi. Eki uulu al
bizden bölünüp kırk cigit
menen ketken deşti. Anı
ugup Asanın enesi esi oop
ketti. Muktardın közü
körböy kayra

boynuna bindim ve
gökyüzünden İranbak'taki
Murkuzaramı buldum, der
iki yiğit. Hanlar çok hayran
kalır, teşekkür eder. Ertesi
gün Murkuzaram'ı görürüz
deyip toplanır. Hanlar da
varır. Kuş güzel kanadını
açsa ıfık saçar ama biraz
olsun ötmöz. Hanlar, Abıl'a
kuşu konuştursana derler
ama kuş ötmöz. Abıl "Bu
yoruldu, dermanı kalmadı"
diye cevap verir. Halk Abıl
ve Malik'i çevreleyip
yanından ayrılmaz. Muktar
iki oğlunu çağırıp Asan
nerede diye sorar. İki oğlu,
o bizden ayrılıp kırk yiğitle
birlikte gitti, derler. Bunu
duyup Asan'ın annesinin
aklı çıkar. Muktar'ın gözü
görmez ve eskisi gibi hasta
olur. Asan'ın annesi de

murunkusunday bolup kaldı. Asandın enesi da ordunan turbay kaldı. Murkuzaram da sayrabay koydu. Aradan eki ay öttü. Abıl, Malik aman esen kelgendigine arnap, çoñ toy bermek boldu. Dalay handar kelişti. Anı eerçip balbandar kelişti. Muktardın batır baldarı bir sonun kuş alıp keliptir deşip oşolordu kulak ugup köz körgöndördün baarı keldi. Ukkandan bir can üydö kalgan cok. Abıl, Malik üy kötörüp konok aldı, adam cer suuga batkan cok. Oyun tamaşa bolup catat, er eñiş, küröş, sayış, kök börü, cambı atış, at kunan çabış, cana sonun oyundar bolup catat. Eki uuldu andan martabasın kötörüp cerge, suuga tiygizbey maktap

yerinden kalkamaz olur. Murkuzaram da ötmez. Aradan iki ay geçer. Abıl ve Malik sağ salım geldikleri için büyük bir toy vermek ister. Çok sayıda hanlar gelir. Onların ardından pehlivanlar gelir. Muktar'ın yiğit çocukları güzel bir kuş getirmiştir diye kulağın duyduğu, gözün gördüğü herkes gelir. Duyup da gelmeyen bir kişi bile yok. Abıl ve Malik oba kurup misafir kabul eder; insanlar yeryüzüne sığmaz olur. Oyun, eğlence olur, er eñiş, güreş, mızrak, kökbörü, cambı atış, at yarışı ve türlü güzel oyunlar düzenlenir. İki oğlu nüfuzunu artırıp, çokça övülmeye başlar. Büyük yiğit imiş derler, çünkü kuşa binip göğe uçan

catat. Ötö baatır eken deşet,
sebebi kuş minip asmanga
çıkkın kişi murun bolgon
emes ele. Ar bir sonun
tamaşa boldu. Eñ akırı at
çabılat oşondon kiyin siler
menin üstümdö bolgula dep
aksakaldarına Abıl ayttı. El
makul dep, attı çubatuuga
saldı. At aydaldı. Kalmaktan
kelgen Tuuçunak çıktı.
Abıldın daracası ogo beter
kötörüldü. El oşonu ele
körüp sonurkap catat. Toydu
tarattı. Emi ele car çakırtıp
Asandı uguzabız dep catat.
Karıyalardı çoğultup Abıl
ayttı. Asan darıyaga çögüp
ketti. Kırk cigit koşo öldü.
Kayıgı oodarılıp dep elge
ayttı. Asanga ötö keyişti.
Oşol uçurda ölöörün bilbey
bir kişi tebeteyin koluna alıp
kele catat. Kırkıraarga

biri daha hiç olmamıştır.
Her bir güzel eğlence
düzenlenir. En sonunda at
koşturulur ve ondan sonra
“Sizler benim yanımda
olun” diye Abıl aksa-
kallarına söyler. Halk
tamam deyip at koşurmaya
devam eder. Atlar sürölür.
Kalmuk’tan gelen Tuuçunak
çıkır. Abıl’ın mertebesi o
zaman indirilir. Halk bunu
görünce şaşırıp kalır. Toyu
dağıtır. şimdi hemen
çağırtıp Asan’ı anlattırırız
derler. İhtiyarları toplanıp
Abıl anlatır. “Asan nehrin
dibine batıverdi. Kırk yiğit
de onunla birlikte öldü.
Kayıgı ters döndü” diye
halkına anlatır. Asan’a çok
üzölürler. O sırada öldüğünü
bilmeyen bir kişi kalpağını
eli almış gelmekte. karuusu,

a deerge alı cok. El emne boldu dep karap kalıştı. Bayağı kişi kelip süyünçü Asan kele catat dedi. Abıl ayrañ kalıp, kaysı Asan eken al dedi. Kişi: sizdin iziñiz eken dep ciberdi. Asan al kişiden: Kanday belgisi bar eken dep suradı. Belgisi men coldo kelatsam eki kişi olturat, meni eköö çakırdı. Barsam biri ayal, biri erkek eken. Alar menden bul kimdin ayılı dep suradı. Men bularga bul Muktarın eli dedim. Muktar emne kılıp catat dep suradı. Men alarga Muktar eki uulu kelip bir aydan beri toy bolup catat, eñ sonun tamaşalar boldu. Alar emnege toy berip catat dedi. Men cer cüzün kıdırıp bir sonun kuş alıp keliptir,

Haykırmaya, a demeye hali yok. Halk ne oldu diye bakakalır. O kişi gelip “Sevinin Asan geliyor” der. Abıl şaşırıp “Nasıl geliyor Asan” der. Adam “Sizin izinizden” deyiverir. Geldiğini ne biliyorsun diye sorar. Adam “Ben yolda gelirken iki kişi oturmakta. İki benı çağırdı. Varsam biri kadın biri erkek. Onlar benden bu kimin obası diye sordu. Ben bunlara bu Muktar’ın ülkesi dedim. Muktar ne yapmakta diye sordular. Ben onlara Muktar’ın iki oğlu geldi, iki aydır toy veriyor, en güzel eğlenceler düzenlendi dedim. Onlar niye toy veriyor dedi. Ben yeryüzünü dolaşıp güzel bir kuşu getirmişler, on iki yıl sonra

on eki cıl cürüp, aman esen
keldi. Oşogo toy berip catat
dedim ele. Musaapır maga
dagı emneler bolup catat
dedi. Toy bugün tarayt.
Muktardın kiçi uulu Asan
kırk cigit menen suuga
çögüp ölüptür oşonu
uguzabız dep catat dedim.
Musaapır emese tim ele
uguzpay koysun Asan
menmin, ölgönüm çın ele
birok, Allanın amırı menen
tirildim. Asan menmin Abıl,
Malikke ayt süyünçü dedi.
Men oşondon turup çaptım.
Alar tetigi ıldıy cakta kele
catat. Attı min desem
bolboyt. Canında bir peridey
bolgon suluu can bar eken
dedi süyünçügö kelgen kişi.
Asan dagı men suuga eki
karakçı tarabınan salındım
ele. Suu түbünön

sağ salım geldiler dedim. O
yüzden toy veriyor dedim.
Meskensiz adam bana başka
neler oldu dedi. Toy bugün
bitiyor. Muktar'ın küçük
oğlu Asan kırk yiğitle
birlikte suda boğulmuş,
bunu duyduk dedim. Adam
öyleyse doğrusunu işit,
Asan benim. Öldüğüm
doğrudur ama Allah'ın
izniyle dirildim. Asan
benim. Abıl ve Malik'e
söyle, sevinsin dedi. O
zaman ben koştum. Onlar
işte aşağıdan geliyorlar. Ata
bin desem razı olmadı.
Yanında peri gibi güzel
birisi var” der sevinerek
gelen kişi. “Asan da ben
suya iki harami tarafından
atıldım. Su dibinde
Süleyman'ı bulup yedi gün
geçti. O bana yedi gün baktı

Sulaymandı taap oşondo
ceti kün boldum. Oşol meni
ceti künü bagıp cattı dep
ayttı. Andan kiyin Alp kara
kuş ketip tartıp aldı dedi.
Turgan eldin baarı cöö atçan
çaap çurkap Asandı közdöy
cönödü. Oşonun urmatına
toy berip catat. Abıl,
Maliktin toyuna kuralğanına
bir ay boldu. Kulak ugup,
köz körgön attın butu cetken
cerden kişi kalganı cok cana
Abıl baatırdın Tuuçunak
degen atı çıktı dedim.
Musaapır ayttı toy tarkadıbı
dep men ayttım toydu bugün
tarkatabız dep catışat. Abıl,
Maliktin Asan degen bir
calgız inisi bar ele, oşol
Abıl, Maliktin ini bugün ata
enesine uguzabız dep kep
kılıp catışat dep men ayttım
Siz kim degen kişisiz

diye söyledi. Ondan sonra
Alp karakuş gelip beni
çıkardı” der. İnsanların
hepsi yaya-atlı bir şekilde
gelen Asana doğru yönelir.
Onun hürmetine toy
vermektedir. Abıl ve
Malik’in toyu kurulalı bir ay
olmuştur. Kulağın duyup
gözün gördüğü atın ayağı
yetişen yerden insanın eksik
kaldığı yok. Abıl’ın
Tuuçunak adlı atı çıktı
dedim. Evsiz adam toy
dağıldı mı, toyu bugün
dağıtıyoruz dedim. Abıl ve
Malik’in Asan adlı bir
kardeşi vardır, O Abıl ve
Malik’in kardeşini bugün
anne babasına bildiririz diye
ben söyledim. Siz kimsiniz
dedim. O zaman evsiz “Ben
evladınızım” dedi. O
anlattıklarınızın kardeşi Asan

dedim, anda musapır ayttı:
Emese tuğanıñmın dedi.
Oşol uguzabız degen inisi
Asan menmin dedi. Meni
eki karakçı öltürüp,
kuduktun tübünö taştap ketti
ele ceti kündön kiyin
tiriliptirmin. Katınımdı urup
kiymin tartıp alıp ketiptir,
dep musapır ayttı. Capar
dağı kıyındın biri ele, men
köpkö süylöştüm dep Capar
ayttı. Meni kuduktun tübünö
taştagenda, kuduktun
tübündö suunun başındagı
eesi menmin dep aksakal
kişi ceti künü bağıp cattı
dep ayttı. Asan degen
Abıldın inisi menmin, sen
barıp Abılga aytıp koy dedi.
Asan Caparga. Capar kelip
ayttı. Oşondo turgan eldin
baarısı, attuu, cöölü debey,
karı caşı debey topołoñ

benim dedi. Beni iki haydut
öldürüp, kuyunun dibine
bırakıp gitti. Yedi günden
sonra dirildim. Karımı
tartaklayıp, giysilerini çalıp
gitmişlerdi, diye evsiz adam
anlattı. Capar da becerikli
biridir. “Ben çok konuştum”
diye Capar anlatır. “Beni
kuyunun dibinde su iyesi
benim diyen aksakal bir kişi
yedi gün baktı” diye söyler.
Abıl’ın Asan adlı kardeşi
benim, sen gidip Abıl’a
söyle” der Asan, Capar’a.
Capar gelip söyler. O zaman
insanların hepsi atlı yaya
demeden, genci yaşlısı
demeden, toplanıverir. Bu
gürültü patırtı Asan’ın anne
babasına haber olarak gider.
Babası Muktar hana “Asan
geldi” diye haber gider ve
Muktar’ın aklı başından

boluşup kaldı. Bul ızı uu Asandın ene, atasına kabar berdi. Atası Muktar hanga Asan keldi dep, Muktar han esi oop catıp kaldı, enesi Kencekenin dağı esi oop tilden kaldı. Abıl, Malik Asandın cüzün kantip köröbüz dep kaçıp ketti. Abıl, Malik cogoldu. Emiki sözdü Asandan ukkula! Asan Muktar handın üstünö kelip tüştü. Muktar han Asandı kuçaktap tamagınan cıttadı, Muktar handın közü kadimkidey bolup açıldı. Enesi Kenceke dağı kadimkidey tirilip, Asandı booruna basıp, kuçaktap solkuldap turdu. Munu körgön karı, caşı debey, kız kelin koydoy urkuraşıp, cer düñgüröp, itter ulup, Kencenin kolunan Asandı

ıkar, annesi Kenceke'nin de aklı çıkıp konuşamaz olur. Abıl ve Malik, Asan'ın yüzüne nasıl bakarız deyip kaçıverir. Abıl ve Malik ortadan kaybolur. şimdiki sözü Asan'dan verelim. Asan, Muktar hanın önüne geliverir. Muktar han, Asanı kucaklayıp boynundan koklar, Muktar hanın gözü önceki gibi açılıverir. Annesi Kenceke de eskisi gibi ayağa kalkıp Asan'ı bağrına basıp kucaklayıverir. Bunu gören genci yaşlısı, kızı gelini feryat edip, yer gümdürdeyip, köpekler uluyup Kenceke'nin elinden Asanı ayıramazlar. İhtiyarlar gelip Asan'ı Kenceke'nin kuçağından ayırırlar. O zaman

acıratıp alalbay koydu. Karıyalar kelip Kencekenin kuçagınan Asandı acıratıp alıştı. Oşondo Kencekenin emçeginen akkan sütü boor bolup, uyup kalgan eken. Kenceke köptön kiyin es alıp, adam sürötünö keldi. Asan baatır ayttı: “Apa men aman keldim” dep Kencekenin başın kötördü. Kencekenin önünö kan cügürüp, eki caktı karap turdu. Kencekenin teñtuş kempirleri kelip emi-domu kılıştı. Kenceke es alıp kudayga şügür kılıp olturdu. Muktar han dağı adam sürötünö keldi. Muktar han on eki cılı töşöktön turbay kalgan eken, töşöktön turup belin kurçanıp, el menen körüşüp kadimkisindey boldu. Kelgen eldin baarısı

Kenceke’nin göğsünden akan sütü ciğer gibi olup pıhtılaştır. Kenceke iyice dinlenip insan suretine girer. Yiğit Asan şöyle der: “Anne ben sağ salım geldim” deyip Kenceke’nin başını kaldırır. Kenceke’nin önüne han gelip iki tarafa bakınır. Kencekenin yaşıt koca karıları gelip etrafında dururlar. Kenceke dinlenip, Tanrı’ya şükredip oturur. Muktar han da insan suretine girer. Muktar han on iki yıl ölüm döşeğinden kalkamadan beline kuşak kuşanıp, halkı ile görüşüp eskisi gibi sağlıklı ve mutlu olur. Gelen halkın hepsi Asan’a bakar. Şimdiki söz ise Külbaaram’dan olsun! Külbaaram yüzüne örtü örtüp diğər evde oturmuş.

Asandı karap turuştu. Emiki söz bolso Külbaaramdan bolsun. Külbaaram betine parda salıp bölök üydö oturgan eken. Asan ayttı enesine: -Apa, keliniñdi kördüñbü? Dep. -Cok, kagılayın balam, kelin kayda ele? Dedi enesi. Kenceke eşikke çıktı. Eldin baarı eerçip Kencekenin artınan koşo çıktı. Kenceke kelindin barın bilbey kalgan eken, esi oogon kurgup Kencekenin artınan neçen kelin, neçen kızdar koşo barıştı. Barsa Külbaaram betinde pardası menen olturgan eken. Kenceke kirip barıp pardasın açıp betinen öptü. Kencekege Külbaaram kulduk kıldı. Külbaaramdın suluulugu uşunday ele. Pardasın

Asan, annesine “Anne, gelinini gördün mü” der. “Hayır, kurban olayım yavrum, gelin nerede” der annesi. Kenceke kapıya çıkar. İnsanların hepsi Kenceke’nin peşinden koşarak çıkar. Kenceke gelinin varlığından habersiz imiş, aklını başına toplayıp Kenceke’nin ardından nice gelinler, nice kızlar da varır. Varsalar Külbaaram yüzünde örtürüyle oturmaktadır. Kenceke yanına varıp örtüsünü açar ve yanağından öper. Kenceke’ye Külbaaram saygı gösterir. Külbaaram’ın güzelliğı şöyledir: Örtüsünü çıkardıklarında halk çok hayran kalır. Milletin yüzüne nuru güneş gibi, aklığı ay gibi görünür.

alganda el uşunçalık ayran
kaldı. Eldin közünö nuru
kündöy, aktığı ayday
köründü. Mına sonundu emi
ukkula: Külbaram menen
Asandin sonundugunan
çoğulgan eldin biri da
üylörünö ketkeni çok.
Kencekege Külbaaram
sadaga çaptırıp, kiyimin
taratıp, Külbaaramdı
köröbüz dep eldin baarisı,
birinin üstünö biri tüşüp,
çuru-çuu bolup catat. Neçen
kişiler tebelenip catat, üstü-
üstünö el bolboy kamalışıp
cattı. Ölgönünö karabay,
Kenceke eşikke çıgıp
balbandardı çakırıp, altmış
balban kelip, eldi arañ
eşikke sürüp çıktı. Munu
Muktarhan ugup köñülü
tolup, közü açılıp, özü
kubattanıp, cıyırma beştegi

Böyle bir güzelliği dinleyin
şimdi: Külbaaram ile
Asan'ın güzelliği için
toplanan halkın hiçbiri
evlerine gitmez. Kenceke'ye
Külbaaram kurban kestirtip,
kıyafetlerini dağıtıp,
Külbaaram'ı görürüz diye
insanların hepsi birbirinin
üstüne düşerek gürültü
yapmaktadır. Nice kişiler
ayak altında kalmakta, üst
üste durmaktadırlar.
Ölenlere aldırmadan,
Kenceke kapıya çıkıp,
pehlivanları çağırı ve altmış
pehlivanı gelip milleti dış
kapıya doğru kovalar. Bunu
Muktar han duyup,
gururlanıp, sevinip yirmi
beş yaşında gibi olur.
Muktar han “Ben yavrum
Asan'ın nişanlısını göreyim
diye feryat edip ağlar. Bunu

kubatına keldi. Muktar han:
-Men, karaldım Asandın
koluktusun körömün dep
burkurap ıylap turdu. Munu
Asan ugup Külbaaramga
bardı. Murkuzaramdı Abıl
alıp kelgenine tokson kün
boluptur, oşondon beri biri
da sayrabayt deyt, oşonu
barıp ataña sayratıp bergin
dedi Külbaaramga.
Külbaaram ayttı: -Men
atamdın üstünö kantip kirem
dedi. Bul sözdü Muktar han
ukkan eken, kудaydan
uşunday tilekke ceter
bekemin dep tiledim ele
balam, mında kelip menin
batamdı alsın dep Muktar
han bolboy koydu, cana
men senin karaanıñdı
köröyün dep Muktar han
ıylap ciberdi. Muktar han
Murkuzaramdı bulbul

Asan duyup Külbaaram’a
varır. Murkuzaram’ı Abıl’ın
getirmesi doksan gün
olmuştur, o günden bu yana
herkes “ötmüyor” deyip,
“bunu götür baban için
ötmesini sağla” der
Külbaaram’a. Külbaaram
şöyle der: “Ben babamın
yanına nasıl varayım” der.
Bu sözü Muktar han işitir,
Allah’tan böyle bir
mertebeye erişmeyi diledim
yavrum deyip Muktar han
razı olmaz ve ben senin
gölgeni dahi olsa göreyim
diye Muktar han ağlar.
Muktar han Murkuzaram’ın
bülbul olduğunu
bilmemektedir. Abıl ve
Malik getirdi diye
düşünmektedir. Asan’ın
getirdiğini de bilmemekte.
Şimdi yaptıklarını bir

ekenin bile elek. Abıl, Malik
alıp keldi dep cürgön eken.
Asandın alıp kelgenin eç
kim bile elek. Emi
tamaşasın uksañızdar
Asandın. Asan eşikte turgan
adamdarga özünün körgön
okuyaların baştan ayak aytıp
olturdu. Munu ukkan el
ayran kaldı. Muktar han
ordosunda olturat,
aksakaldarı menen,
Külbaaramdın canında kelin
kızdın baarısı cana
kempirlerdin baarısı üylörün
unutup kalıştı. Erkek-katın
debey Külbaaramdı karap
turuşat. Candın baarı
Muktar han cana Kenceke
kelinimdi alıp kelsin,
batamdı beremin dep,
Kenceke makul dep
kelinin kolunan cetelep
üydön eşikke çıktı. Eşikte

duysanız Asan'ın! Asan
kapıda bekleyen insanlara
kendi başından geçen
olayları baştan sonra
anlatıverir. Bunu duyan
insanlar hayran kalır.
Muktar han makamında
oturmakta, aksakalları ile,
Külbaaram'ın yanında gelin
ve kızların hepsi ve
kocakarıların tümü evlerini
unutmuş bir vaziyettedirler.
Erkek kadın demeden
Külbaaram'ı izlemektedir.
İnsanların hepsi Muktar han
ve Kenceke gelinimi alıp
gelsin, hayır duamı vereyim
deyip, Kenceke tamam
deyip, gelinin elinden
tutup evden dışarı çıkar.
Kapıda duran insanların
hepsi izlemektedir. Kapıdan
çıkıp Külbaaram
gelmektedir. Kaynanası ve

turgan eldin baarısı karap
turuşat. Eşikten Külbaaram
basıp kelet, kaynenesi cana
miñdey katın kaşında,
Külbaaram eşiktin astına
kelip, kulduk kıldı, anda
Muktar mında kirsın dep
ıylap ciberet. Muktar,
Kenceke balam kirip ata-
eneñdin batasın algın deşti.
Makul dep Külbaaram
handın ordosuna basıp keldi.
Astına altı kempir kirdi,
anın arkasınan altı kelin
cügünüp keldi. Karıyalar
karap turat, Külbaaram
kirdi. Külbaaramdı körüp,
Murkuzaram talpınıp sayrap
ciberdi. Miñ türlüü sonun til
menen oturgan eldin baarısı
ayran tañ kalıştı, ertesi oop
kalıştı. Murkuzaramdın
sayraganı adamdın boylorun
eritip ciberdi. Oturgan eldin

bin kadar kadın
karşısındadır. Külbaaram
kapının önüne gelip saygı
gösterir, o zaman Muktar
şuraya girsın diyerek
ağlamaya başlar. Muktar ve
Kenceke “Yavrum, anne
babanın hayır duasını al”
derler. Tamam deyip
Külbaaram hanın sarayına
gelir. Önünden altı kocakarı
girer, onun arkasından altı
gelin diz çöker. İhtiyarlar
izlemekte olup Külbaaram
da saraya girer. Külbaaram’ı
görüp Murkuzaram çırpınıp
ötüverir. Bin türlü güzel
ahenkle ötüp, insanların
hepsi hayran kalır, ertesi
güne dek öylece kalırlar.
Murkuzaram’ın ötüşü
insanları kendine aşık eder.
Oturan insanların hiçbirinin
azıcık dahi olsa dermanı

baarisının bir dagı darmanı
kalgan cok. Muktar handın
eki beti kıpkızıl bolup, a
deerge alı kalbay, ee deerge
esi kalbay turgan eldin
baarisının esi oop kalıştı.
Birin biri karaşıp süylöörgö
darmanı cok. Butu kolun
tarta alışpay ele oturup
kalıştı. Murkuzaram koy eti
bışım sayradı. Külbaaram
barıp Murkuzaramdı
mañdayınan sılap koluna
alıp olturdu. Külbaaramdın
koynuna kirip catıp aldı ele
oturgan eldin baarı bul
kanday kep boldu dep tañ
kalıştı. Muktarhan ıylap
turup Külbaaramga batasın
berdi. Oturgan el Muktar
handın akıldeş kişileri cana
uvazirleri eken. Kelindin
keremetin körüşti. Muktar
han Asanga ayttı: -Balam

kalmaz. Muktar hanın iki
yüzü de kıpkızıl olur. “A”
demeye dermanı kalmaz,
ah” demeye hali kalmadan
duran insanların hepsinin
aklı başından çıkar gider.
Birbirlerine bakıp
konuşmaya dahi hiç
dermanları yoktur.
Birbirleriyle çekişmeden
öylece oturup kalırlar.
Murkuzaram bir süre öter.
Külbaaram varıp
Murkuzaram’ın alnını
sıvazlayıp eline alır.
Murkuzaram, Külbaaram’ın
koynuna girip yatıverir,
bunları gören insanların
hepsi bu nasıl olur diye
şaşıır. Muktar han
ağlayıverip Külbaaram’a
hayır duasını verir.
Etrafindaki insanlar Muktar
hanın akıl verenleri ve

bul kaday keremet boldu dep. Asan ayttı, Abıl, Malik kelip körüp tursun dep, anan aytayın dedi Asan. Asan kelgenden beri ele Abıl, Malik çok bolup ketti, kayda ketkenin bilbedik deşti, oturgan eldin baarısı. Eki caktan karasa Abıl, Malik çok. Abıl, Malik kaçıp cogolgon eken, keremet Asanda eken dep oturgan elder bilip kalıştı. Murkuzaramdın kelgenine tokson kün boldu, oşondon beri bir da sayraganı çok. El kelindi körgöndö sayrap, mañdayınan sılaganda basılıp kaldı cana kelindin koynuna barıp catıp aldı deşip Asandan oturgan el köp surap kalıştı. Asan ayttı: -Uşu oturgan karıyalar dedi, Atam uşul kuşka aşık bolup

vezirleridir. Gelinin nasıl kerametli olduğunu görürler. Muktar han Asan’a şöyle der: “Yavrum, bu nasıl bir keramet” der. Asan şöyle der: “Abıl ile Malik gelip görüversin, onlara da anlatayım” der. “Asan geleli beri Abıl ve Malik ortadan kaybolmuştur. Nereye gittiklerini bilmiyoruz” der izleyen insanların hepsi. Her tarafa baksalar Abıl ve Malik yok. Abıl ve Malik kaçıp ortadan kaybolmuşlar, keramet Asan’daymış deyip izleyen insanlar anlayıverir. Murkuzaram geleli doksan gün olur, o zamandan beri bir kere olsun ötmez. O, gelini görünce ötüp, alnından sıvazlanınca susuverdi ve gelinin koynuna varıp yatıverdi

bizdi taap kel dep kırk kişi
koşup bergen ele, dünüyö
cüzün kıdırıp tappay
koyduk, bir cerge barsak bir
dariya köründü. Oşondon
kayık menen ötöbüz dep
kırk kişi kayık menen çögüp
ketip Muktardın üç balası
kaldık, üçöbüz bir neçe
kün bolgondo bir cerge
kelip cattık. Oşondo meni
uktatıp koyup, Abıl, Malik
kaçıp ketip kaldı. Mende
kayda baraarımdı bilbey
turup, neçen cerden, neçen
azapka, acalga uçuradım.
Acaldın cogunan temselep
cürüp, uşul kelindin üyün
taptım, kundaydın
buyrugunda eç köp çok
eken, bul kız Boroon denen
döönün kızı eken, oşondon
barıp uşunu taptım. Uşunun
sebebi menen

deyip izleyen insanlar
Asan’dan sorar. Asan şöyle
der: “Ey oturan ihtiyarlar”
der. “Babam şu kuşa aşık
olup bize bulup gelin deyip
kırk kişi gittik. Yeryüzünü
dolaşıp bulamadık. Bir yere
gelsek bir nehir göründü. O
zaman kayıkla geçeriz dedik
ama kırk kişi kayıkla
beraber batıverdi. Muktar’ın
oğulları olarak üç kişi
kaldık. Üçümüz birkaç gün
boyunca bir yerde kaldık. O
zaman beni uyutup Abıl ile
Malik kaçırverdi. Ben de
nereye gideceğimi
bilemeden kalıp, nice
yerlerde nice sıkıntılara,
zorluklara uğradım. Kelleyi
koltuğā alıp yürüyüp, bu
gelinin evini buldum,
Allah’ın emrettiğinden
başkası olmaz, bu kız

Murkuzaramdı taptım,
uşintip neçen balaketten
kutulup Murkuzaramdı alıp
kele catsam bayagı men
adaşkan cerge keldik.
Oşondo menin oyuma Abıl,
Malik tüşüp, bir tuugandın
işi caman eken Külbaaramdı
talaaga taştap koyup, Abıl,
Malikti izdep kırk kündük
cerge bardım, barsam bir
nabayçığa ot cagıp oturuşat.
Meni taanıbayt kiyimi cok,
cılcalañaç, cılañ baş,
cıñaylak, köynök iştanı cok,
biri ot cagıp, biri otun alıp
kara tamak üçün uşintip
tentip kalıptır, izdep cürüp
arañ taptım. Kalmaktın hanı
şimeykan degen han eken,
şimeykan meni kondurup
ketirbey, konok kılıp urmat
kılıp, Tuuçunak degen atın
mingizip, Abılga bir at

Boroon adlı devin kızıymış,
öylece varıp bunu buldum.
Bunun sayesinde
Murkuzaram'ı buldum, bu
şekilde nice felaketten
kurtulup Murkuzaram'ı
getirirken yolumu
kaybettiğim yere geldik. O
zaman aklıma Abıl ve Malik
gelip, öz kardeşin yaptıkları
fena olurmuş, Külbaaram'ı
ıssız bir yerde bırakıp, Abıl
ve Malik'i aramak için kırk
gün yürüdüm ve bir yere
vardım. Varsam bir fırında
ateş yakıp otururlar. Beni
tanımayıp kıyafetleri yok,
biri ateş yakıp biri odun
getirip bir tas yemek için
böyle bir hale gelmişlerdir.
Arayıp güç bela buldum.
Kalmuk hanı şimeykan beni
bırakmayıp misafir edip
izzet-i ikramda bulundu.

mingizip, uşintip ızat kılıp
Abıl, Malikti alıp keldim.
Bir kuduk köründü, men
soyul alıp çıgayın dep
kudukka tüştüm, kудuktun
tübü kırk kulaç eken,
kудuktun түbүнө barganda
meni baylagan arkandı
kırkıp ciberip, kудuktun
tübүнө түşürüp taştadı.
Külbaaramdı alıp barıp bir
cerde ayabay sabap бүtkön
boyun talkalap özün çala
can kılıp, kiymin sıyrıp alıp,
attardı minip Murkuzaramdı
alıp Abıl, Malik kete
beriptir. Külbaaram menin
alp kara kuş degen bir
dosum bar ele, oşonu
çakırıp, oşo dosum kelip
men kудuktan tartıp alıp
çıktı. Kудuktan çıksam
Külbaaram ıylap turat. Men
ayttım Abıl, Malik kayda

Tuuçunak denen atına
bindirip, Abıl'a da bir at
verip, böyle iyilik yaptı. Ben
de Abıl ve Malik'i alıp
geldim. Bir kuyu göründü.
Kuyuya düştüm. Kuyunun
dibi kırk kulaçmış, kuyunun
dibine varınca beni tutan
urganı kesiverip
ağabeylerim beni kuyunun
dibinde bıraktılar.
Külbaaram'ı götürüp bir
yerde acımadan dövüp, her
yerini tartaklayıp yarı ölü
yarı diri hale getirip,
giysilerini alıp, atlara binip
Murkuzaram'ı alıp Abıl ve
Malik gitmiştir. Külbaaram,
benim Alpkarakuş denen
dostum vardı, onu çağırıp,
dostum gelip beni kuyudan
çekip çıkardı. Kuyudan
çıksam Külbaaram
ağlamakta. Ben Abıl ve

dep, Külbaaram meni karap
ıylap ciberdi. Tuugandarñ
meni urup-tepkilep talaaga
taştap, attardı minip
Murkuzaramdı alıp ketti
dep. Calgız talaada kalıptır.
Oşonu menen Külbaaram
ekööbüz ceteleşip
musapırlık kılıp, ar
körüngön ayıldan tilemçilik
kılıp saktap keldik, dep
Asan ayttı. Oturgan
karıyalar birin biri karaşıp
tañ kalıp turuştu. Abıl,
Malik maga uşunday korduk
kılıp ketiptir dep oturgan
elge, Asan özünün sözü
aytıp öttü. Asan oturgan
elge menin sözümdü
cakşılap ugup oturgula dep,
Asan sözün baştadı.
Murkuzaramdın sayrabay
koygonun bildiñerbi. Bizden
başka kişiğe sayrabayt dedi

Malik nerede diye sordum,
Külbaaram bana bakıp
ağladı. Kardeşlerin beni
dövüp tartaklayıp, bozkırın
ortasında bırakıp, atlarına
binip, Murkuzaram'ı alıp
gitti dedi. Bozkırda yalnız
başına kalmış. O zaman
Külbaaram ile ikimiz
beraber evsiz kalıp, her
gördüğümüz obadan
dilencilik yapıp geldik” der
Asan. Oturan ihtiyarlar
birbirine bakıp şaşırır. Abıl
ile Malik bana böyle
kötülük yapmışlardır der.
Asan sözlerini böyle bitirir.
Asan oturan insanlara
sözlerimi iyice anlayın
deyip Asan söze yine başlar:
Murkuzaram'ın ötmeme-
sinin sebebini anladınız mı?
Bizden başka kimseye
ötüvermez der Asan. Asan.

Murkuzaram başında
Külbaaramdın kuşu boluçu.
Andan perinin padişasının
kızı Aynıcamal degen
Külbaaramdın kolunan
döölörü menen kelip tartıp
alıp ketken. Aynıcamaldan
men alıp kelsem, menden
Abıl, Malik tartıp alıptır.
Bizdi körgöndö süyünüp
ketip Murkuzaram sayrap
cibergenı uşul dep Asan
elge ayttı. Eldin baarı
Asandıkı eken deşip tura
kalıştı. Abıl, Melikten suralı
dese Abıl, Malik kaçıp cok.
İzdep tappay kalıştı.
Köpçülük elder Abıldın
betine tükürüp, candın baarı
Abıldı caman körüp cerge
tükürdü. El-curttun barısı
çuuldaşıp caş-karı, katın-
bala debey Abıl, Malikti
caman körüp kaldı. Muktar

“Murkuzaram, en baştan
beri Külbaaram’ın kuşu idi.
O zaman peri padişahının
kızı Aynıcamal adlı biri
Külbaaram’ın elinden
devleri ile gelip alıp
gitmiştir. Aynıcamal’dan
ben alıp gelsem, benden de
Abıl ile Malik almıştır. Bizi
görünce sevinen
Murkuzaram’ın ötmesi
bundandır” diyerek Asan
millele anlatır. İnsanlar
Asan’ınki doğruymuş
derler. Abıl ile Malik’ten
soralım deseler onlar
ortalıktan kaybolmuşlar.
Arayıp bulamazlar. Bütün
halk Abıl’ın yüzüne
tükürüp, insanların hepsi
Abıl’ı kötü belleyip yere
tükürür. Halkın milletin
hepsi uğuldayıp genç-yaşlı,
kadın-erkek demeden Abıl

munu bilip eki balasına
naarazı bolup Asandın
mañdayınan sıladı. Muktar
han Asanga ayttı: -Balam,
bul Külbaaramdı kantip taap
aldıñ? Dep Muktar han
Asandan sobal suradı. Asan
atasına ayttı: -Menin körgön
işterimdi cana kıyınçılık
azaptarımdı surasañız,
özünüñ kapa bolup ketesiz
dedi. Asandın atası Muktar
han: -Balam, men sen üçün
eki dünyödö ıraazımın,
menin aytkanımdı taap
kelgeniñe men a düynödö,
bu düynödö ıraazımın. Sen
menin akımdan kutulduñ
dedi. Asan Muktar hanga
ayttı: -Meni Abıl, Malik
talaaga taştap ketkende
tentip cürüp, Külbaaramdın
sarayın taptım. Tapkan
sebebidimdi aytıp ötüyün

ve Malik'i kötü bellerler.
Muktar bunu anlayıp iki
evladından razı olmaz.
Asan'ın sırtını sıvazlar.
Muktar han Asan'a şöyle
der: "Yavrum, Külbaaram'ı
nasıl buldun? deyip Muktar
han, Asan'a soru sorar.
Asan babasına "Benim
yaptığım işleri ve çektiğim
acıları sorarsan çok acı
çekersin" der. Asan'ın
babası Muktar han:
"Yavrum ben senden iki
dünyada da razıyım,
dediğimi bulup geldiğin için
hem bu dünyada hem öbür
dünyada senden razıyım der.
Sen benim hakkımdan
kurtuldun" der. Asan,
Muktar hana "Beni Abıl ile
Malik bozkırda
bıraktıklarında başıboş
gezip Külbaaram'ın sarayını

dedi. Asan. Emi Asanın
sözün ukkula. Oturgan
köpçülük! Neçen kün
adaşıp, bir beyit kördüm.
Beyitke barsam bir mastan
kempir oturuştur. Közü
köpkök, tişi bir karış, çaçı
cerge tiyet, murdu
muştumtay, betinde tügü
bar, meni körgöndö süyünüp
tura kaldı. Bugün bir çaş
balanın etin ceyin dep
turdum ele, seni kудay
aydap cetkirdi dep
moynumdan cez kempir
baylap koydu. Karasam
kazanında et kaynap catkan
eken. Baykasam oşonun
baarı kişinin eti eken. Munu
körüp menin esim cıgıp
ketti. Meni karatıp koyup,
kazandagı etke kirdi. Men
karap oturdum, kırk
kulaktuu kazan eken, oşonu

buldum. Bulma sebebimi
söyleyeyim” der Asan.
Şimdi Asan’ın sözlerini
işitin. “Oturan kalabalık!
Nice gün kaybolmuş bir
vaziyette bir mezar taşı
gördüm. Mezar taşına
varsam bir kocakarı
oturmakta. Gözü gömgök,
dişi bir karış, saçı yere
değer, burnu yumruk gibi,
yüzünde tüyleri var, beni
görünce seviniverdi. Bugün
küçük bir çocuğun etini
yiyeyim diye bekledim, Seni
bana Allah gönderdi deyip
kocakarı beni bağladı.
Baksam kazanında et
kaynamakta. Dikkatle
baksam bir insan eti. Bunu
görüp aklım başımdan çıktı.
İki de bir bana bakınıp
kazandaki eti yemeye
başladı. Ben bakakaldım,

menen cık toltura et eken.
Oşonun baarisın özü calgız
cedi. Karasam takır ele büt
kişinin başı eken. Baarisın
cep bütüp, söögünön beri
kemirip, eki cagin karanıp,
tilin calmañdatıp, meni
karap oozun kıbratıp cerden
topurak alıp, meni karay
çaçtı ele, men kiyik bolup
kaldım. Akıl esim kişi, birok
özüm kiyik bolup kaldım.
Bir ubakta moynumdan
cetelep alıp, Bir toonun
başına alıp çıktı. Barsam
caynagan kiyik, bul
kiyikterdi men başta körüp,
bir neçe күнү birge
cürgömün. Oşol kiyikterge
meni alıp barıp koşup
koydu. Men kiyik bolup
cürö berdim, kırk күнгө
çeyin. Bir күнү men
kiyikterden kaçıp çıktım,

kırk kulaklı bir kazandı.
Onunla beraber kazan
ağzına kadar doldu. Etin
hepsini yalnız başına
yiyiverdi. Baksam çıplak bir
insanın başı idi. Hepsini
yiyip bitirip, kemiklerini
bile kemirip, iki tarafına
bakınıp, diliyle yalanıp,
bana doğru ağzını kıpırdatıp
yerden toprak alıp bana
doğru toprağı saçtı ve ben
geyik oluverdim. Aklım
insan aklı, ama vücudum
geyik vücudu oluverdi. Bir
vakit sonra boynumdan
tutup, bir dağın başına
götürdü. Baksam her taraf
geyik. Bu geyiklerle ilk
başta birkaç gün geçiririm
diye düşündüm. O
geyiklerin arasına beni alıp
götürdü. Ben geyiklerle
yaşamaya başladım kırk gün

neçen cerden camandık
körüp, meni karışkır cana
başka aybandardın baarısı
meni kubalaşıp ceştin
araketin kıldı. Amalım
ketip, aylam tügönüp,
buttarım taşırkap, bir
koyondon başkanın baarısı
maga duşman boldu.
Basarga darmanım cok
bolup, ıylay bir karagaydın
tübündö catsam, bir
karargan şaar közümö
köründü, başımdı kötörüp
karap tursam, al şaar menin
közümö eñ ele sonun
köründü. Men oşol şaardı
karay cönödüm. Cakındap
barsam kiçinekey ele şaar
eken. Bir çoñ saray turat.
Anda başka kıbır etken can
cok. Cer cüzündögü cer
cemiştin baarısı turat. Al
cemişterden, alıp ceyin

kadar. Bir gün geyiklerin
arasından kaçıverdim, nice
yerlerde felaketlere uğrayıp,
beni kurtlar ve diğər
hayvanların hepsi beni
kovalayıp yemeye çalıştı.
Dermanım kalmayıp, gücüm
kesilip, ayaklarım yaralandı,
koyundan başka bütün
hayvanlar bana düşman
oldu. Adım atmaya halim
kalmayıp, ağlar vaziyette bir
köknarın dibinde yatsam,
uzaktan bir şehir göründü
gözüme. Başımı kaldırıp
baksam o şehir benim
gözüme çok güzel göründü.
Ben o şehre doğru
yöneldim. Yakınlaşıp yine
baksam küçük bir şehirmiş.
İçinde kocaman bir saray
vardır. Ondan başa göze
görünen bir şey, bir canlı
yok. Yeryüzündeki çilek-

desem saraydın içi tuyuk,
ceti künü oşol saraydın
tübündö cattım, ele bir künü
darbazası açılıp kaldı. Karap
tursam bir perizat çıgıp
keldi. Meni karap, menin
canıma kelip, moynumdan
karmap, mañdayımdan sılap
köpkö turdu da meni
saraydın için közdöy
ceteledi. Saraydın içine
kirgende közümdün caşı
tögülüp ketti. Şermende
betpak mastan eken go dedi.
Kız çeçinip alıp, meni ceti
künü, ceti tünü okudu da
meni kayra kişi kıldı. Men
kişi boldum. Kızdı karasam
adamdın közü uyalat.
Kızdın suluuluguna adam
tañ kalat. Nuru kündöy,
aktığı ayday adamdan başka
perizattay, meni kımbat
baaluu, türlü ilbastardan,

lerin hepsi burada. O
yemişlerden alıp yiyeyim
desem sarayın kapısı kapalı.
Yedi gün boyunca o sarayın
dibinde yattım, bir gün
kapısı açılıverdi. Bakı-
versem peri gibi bir kız
çıkıverdi. Bana bakıp benim
yanıma gelip, boynumdan
tutup, alnımı okşayıp öyle
durdu ve beni sarayın içine
götürdü. Sarayın içine
girince gözümün yaşı
dökülüverdi. Kahrolası,
kocakarı yapmıştır bunu
dedi. Kız işe koyulup yedi
gün boyunca beni okudu ve
beni tekrar insan yaptı. Ben
insan oldum. Kıza baksam
insanın gözleri kamaşır.
Kızın güzelliğine insanlar
hayret eder. Nuru güneş
gibi, aklıgı ay gibi; insandan
üstün bir peri, beni kıymetli,

cıpar cıttangan asıl
kiyimlerden kiygizdi. Meni
urmat kılıp sıylay baştadı.
Kız meni bir tuğanınday
sıylap cürdü. Kız eköbüz
eç süylöşö elekbiz. Bir күнү
kız kelip menin kolumdan
ceteledi, birok men çoçup
kettim. Kurgan can, kız
meni alıp barıp darbazanın
betin körsöttü. Karasam
Asan degen atım cazılıp
turgan eken. Munu körüp
dagı çoçup, kanday ukmuş
dep, men kızzan kim cazgan
dep suradım. Anda kız maga
mınday dep coop berdi. -
Seniñ atıñ kim? Dedi. Men
ayttım: -Asan dep. Oşondo
kız menin betimden süydü
da, akırettik coldoşumsuñ
dedi. Men ayrañ kaldım.
Men kızga suroo berdim. -
Sizdiñ atıñız kim? Dedim. -

değerli kıyafetlerle, misk
kokulu asıl giysilerle
giydirdi. Kız bana saygı
gösterip özenmeye başladı.
Kız bana kardeşiymişim
gibi baktı. Kız ve ikimiz bir
süre hiç konuşmadık. Bir
gün kız gelip benim elimden
tuttu, bir an için
endişelendim. Yaptığına
bak! Kız beni götürüp bana
kapının yüzünü gösterdi.
Baksam Asan diye adım
yazmakta. Bunu görüp daha
da endişlenip adımlı nereden
duymuş deyip, ben kızzan
kim yazmış diye sordum. O
zaman kız bana cevap verdi.
Senin adın ne? Dedi. Ben
Asan dedim. O zaman kız
benim yanağımdan öptü ve
ahiretlik yoldaşımsın dedi.
Ben şaşırdım. Kıza sordum.
Senin adın ne dedim. Benim

Menin atım Külbaaram dedi. Oşonu menen eköübüz koşulduk dep Asan oturgan köpçülökkö ayttı. Asan baatır eken dep köpçülük çurkurap ciberdi. Enesi Kenceke Asandı kuçaktap turup, burkurap, közünün caşın tögüp ciberdi. Munu körgön karı-caştın baarısı çurkuraşıp ıylap turuştu. Karılardın sakalınan caş kuyulup turdu. Munu ugup turgan kişinin baarısı ıylabay kalganı çok. Çurnuraşıp, Külbaaramdı uşintip cürüp taptım dedi. Asan baatır çoğulgan elge ayttı: -Abıl, Malik meni öltürüp, Murkuzaramdı men taptım dep, elge maktanıp mında alıp keliptir. Murkuzaram men çok taarınıp elge sayrabay

adım Külbaaram dedi. Onunla ikimiz birleştik” diye Asan dinleyen kalabalığa anlatır. Asan yiğitmiş deyip kalabalık uğuldar. Annesi Kenceke, Asan’ı kucaklayıverip, ağlayıp, gözünün yaşları dökülüverir. Bunu gören gencin ihtiyarın hepsi feryat edip ağlamaya başlar. İhtiyarların sakallarından gözyaşları süzülüp durur. Bunu duyan insanların hepsi ağlayıverir. Kendine gelip “Külbaaram’ı böyle buldum” der. Yiğit Asan toplanmış halde duran insanlara şöyle der: “Abıl ile Malik beni öldürüp, Murkuzaram’ı biz bulduk diye halkın övgüsü kazanmak için buraya gelmişlerdir. Murkuzaram

koyupur. Köpçölük ayıptır,
sayraganı çok deşti. Turgan
el Muktar hanga ayttı. Ne
üçün sayraganı çok.
Külbaaram, balam,
alakanıñdı caygın dedi.
Külbaaram alakanın cayıp
turdu. Muktar han: -Balam
dedi saktap cürgön calgız
batam bar baktı ketpesin dep
cana erkek balaluu bol
alganıñ menen teñ karığın
dep Muktar han ayttı.
Külbaaramga batasın berdi,
uul törösöñ urmatın körgün.
Muktar han ıylap turup
batasın berdi. Külbaaram
tura kalıp kulduk kıldı,
köpçölük batasın berdi.
Oşonun içinde bir aksakal
kişi oturat ele, a kişi ayttı
Külbaaramga: -Balam,
kaynatañdın batası kabil
kelsin dedi. Senin artıñdan

da ben yokum diye
gücendiği için millete
ötüvermemiştir.” Kalabalık
da evet ötmedi” der.
Dinleyen insanlar, Muktar
hana söylerler. Niçin
ötmemiştir. Külbaaram,
yavrum, avcunu aç der.
Külbaaram avcunu açar.
Muktar han “Yavrum” der,
“bugüne kadar sakladığım
duam var, uğuru gitmesin”
deyip ve “erkek evladın
olsun, kocanla birlikte
ihtiyarlayın” deyip Muktar
han söyler. Külbaaram’a
hayır duasını verir, “Oğlan
doğur, hayrını gör” Muktar
han ağlayıp hayır duasını
verir. Külbaaram ayağa
kalkıp saygı gösterir.
Kalabalık da hayır dua eder.
Kalabalığın içinde aksakal
bir adam oturmaktadır. O

kelgen kündöşüñ astıña
ötpösün dep bir aksakal kişi
bata berdi. Çınında
Külbaaram emgek sekili
dedi. Men dagı senin emgek
kılğanıñdı bilemin dedi da
bata berip közdön kayıp
boldu. Olturgan köpçülük
munu taanıbay kaldı.
Kaydan kelgenin kişi bilbey
kaldı. Eç kim oturgan elden
bilbeyt eken. Birin biri
türkütölöşüp eşikke çıktı.
Köpçülük eki caktan karasa
bayakı kişi çok, tappay
kaldı, tañ kaldı. Asandın
kıyındığın oşondo bilişti.
Oturgan köpçülük Asan
arzan kişi emes eken go
deşip eldin baarısı Asanga
calına baştadı. Asan arzan
kişi emes eken godeşip
düñgüröşüp kaldı. Aldı ceti
kün, arkası eki kün üyünö

kişi Külbaaram’a şöyle der:
“Yavrum, kaynatanın duası
kabul olsun” der. “Senden
sonra gelecek olan kuman
da önüne geçmesin” deyip o
aksakal dua eder. Aslında
Külbaaram çok emek
harcamıştır, der. Ben de
senin emek harcadığını
biliyorum deyip hayır dua
edip gözden kaybolur.
Oturan kalabalık bu kişiyi
tanıyamaz. Nereden
geldiğini kimse anlayamaz.
Oturan insanlardan hiçbiri
bilemez. Birbirlerini ite
kaka kapıya çıkarlar.
Kalabalık her tarafa baksa o
adam yoktur, bulamazlar, bu
duruma hayret ederler.
Asan’ın kerametini o zaman
anlarlar. Oturan kalabalık
sıradan birisi değilmiş deyip
halkın hepsi Asan’a bargan

cok, körgön kelin-kızdın
baarisı Külbaaramdın
canınan çıkpay turuşat.
Köñülü kubanıp, akılı tolup
Külbaaramdı çakırtıp balam,
kuşuñdu sayratıp berçi dep
Muktar han Külbaaramga
ayttı. Külbaaram
Murkuzaramdı kaynatasının
canna sayrata baştağı.
Murkuzaram bir sayradı,
bayakı Muktar han aşık
bolgon künkü menen tilinen
sayradı. Bulbul kuştun
sayragan tilin ugup
olturuşup koroodon koy
çıkpay, uylar saalbay,
kulundar agıtılбай, beeler
saalbay, kozular agıtılбай
kalıptır. Bul söz elge ugulup
elden Muktar hanga ugulup,
bulbul kuştı eldin baarisı esi
oop, mal canı esinen çıgıp
ketiptir. Muktarhan kuştı

yalvarmaya başlar. Asan
sıradan insan değılmiş deyip
uğuldarlar. Yedi gün geçer,
iki gün boyunca da
kimsenin evine gittiğı yok.
Külbaaram'ı gören
gelinlerin kızların hiçbiri
onun yanından çıkmaz.
Gururlanıp, akılı başına
gelip, Külbaaram'ı çağırıp
“Yavrum, kuşunu
konuşturuversene” deyip
Muktar han Külbaaram'a
söyler. Külbaaram,
Murkuzaram'ı kaynatasının
yanına getirip konuşturmaya
başlar. Murkuzaram öyle bir
öter ki Muktar hanın aşık
olduğı günkü gibi gibi
şakırdar. Bülbül kuşun
sesini duyan koyunlar
ağıldan çıkmaz, inekler
sağılamaz, taylar salınamaz,
kısraklar sağılamaz, kuzular

toktottu, ogulgan eldi
tarattı. Kalganı bolso
Asandan, atasının aytkanın
taap kelip berip
Muktarhandın canın tındırıp
kөөnүн ачıp, atasın karay
biz söz dedi. -Ata
caşardıñbı? Dep Kenceke
menen Muktardan e bir
kaygısı cok bolup өlgönү
tirilip, Asan kelip kuday
berip tilegen tilegine kuşun
berip Asan, Abıl kelip ay
dese atı cok, kün dese көrkү
cok kelindүү bolup kuştu
sayratıp muñun çıgarıp baarı
dartı çıgıp көzү ачılıp,
көөнүлү basılıp e bir kaygısı
cok bolup cırgap, kuunap
Muktarhan cata berdi.
Kenceke menen Asandın,
Külbaaramdın üstүнөн kişi
üzүlböy күндө miñdegen
sandagan kişi kelip turat,

otlamaya çıkarılamaz halde
kalmışlardır. Bu söz halk
arasında yayılıp Muktara
hana varır; bülбül kuş
yüzünden insanların,
hayvanların hepsinin aklı
başlarından çıkar. Muktar
han kuşu duraklatır,
toplanan insanları dağıtır.
Kalanlar ise Asan’a
babasının istediğini
getiriverip Muktar han’ın
keyfini yerine getirdiğini
hatırlatır. Asan babasına
“Baba gençleştin mi? deyip
Kenceke ile Muktar’ın
hiçbir tasası kalmaz,
ölümден dönerler. Asan
istediklerini verip,
diledikleri kuşu teslim eder.
Abıl gelip ay dese adı yok,
güneş dese selamı yok.
Geline kavuşup kuşu
konuşturup, sıkıntısını atıp,

kulagı ugup köz körgön
kişiden biri da kalgan çok.
Kelgendin baarısı Asandın
astına altın kümüş tartuu
kılışıp kelip catılat. Asan
bilgen körgönün baarısın
aytıp berip turat. Munu
ukkan eldin baarısı tañ
kalışıp turat. Asan kelgen
konokko tüştügünö tay
soyup, tündügünö koy
soyup kelgen kişiler
Külbaaramdı körüşüp cana
Murkuzaramdı sayratıp
kelgen eldin baarısı ketkisi
çok üyünö, kuştun
sayraganına talıp kalat,
Külbaaramdın cüzün körüp
kayran kalat. Uşintip
dünüyönün cırgalın körüp
Muktar handın kündün
kanday ötkönün bilbey
kaldı. Kündö oyun, tamaşa
bolup catat. Abıl, Malikti

içi ferahlayıp, sevinip duran
Muktar han rahata ermiştir.
Kenceke ile Asan ve
Külbaaram'ın yanından
kimsenin gitmediği gibi
binlerce kişi daha yanlarına
gelir, kulağın duyduğu
gözün gördüğü herkes
oradadır. Gelenlerin hepsi
Asan'ın önüne altın, gümüş
serip oturur. Asan
bildiklerini, gördüklerini
hep anlatır. Bunu duyan
insanların hepsi hayret
ederler. Asan gelen
konuklara öğle vakti tay
kesip, gece vakti koyun
kesip gelen insanlar
Külbaaram'ı görüp ve
Murkuzaram'ı dinleyip
gittikleri yok evlerine,
kuşun ötüşüne kendilerini
kaptırırlar. Bundan çok haz
duyan Muktar günlerin nasıl

tildebegen kişi cok. Asandı
bir cerge bir pas toktotpoy
kişinin baarisı sonun
körüşüp cana Külbaramdı
körgön kişiler suluuluguna
tañ kalıp turuşat. Uşunday
da adamzat tuulat eken ee
deşip, tañ kalışıp, uşunu
menen bir neçe kün ötüp
ketti. Bular uşunday cırgay
bersin, emki söz İranbak
şaarında turgan perinin
padişasının kızı
Aynıcamaldan bolsun.
Aynıcamal Asan ketkenden
kiyin kırk kündön kiyin
oygonup, Aynıcamal
tagınan başın kötörüp karasa
adamzattın cıtı cıttanat.
Aynıcamal çoçup ketti.
Adamzat mında kantip keldi
de karasa Murkuzaram dağı
cok. Özün baykasa kız emes
bolup kalıptır. Tamak

geçtiğinin farkına varmaz.
Her gün oyun, eğlence
düzenlenir. Abıl ile Malik'e
sövmeyen yoktur. Asan'ı bir
an bile dinlendirmeden
anlattıran insanlar
güzellikleri görüp,
Külbaaram'ı gören insanlar
güzelliğine hayran olurlar.
Böylesini insan da
doğurabilirmiş hakikaten
deyip, hayran kalıp, böylece
birkaç gün geçiverir. Bunlar
böyle eğlenedursun, şimdiki
söz İranbak şehrinde
yaşayan peri padişahının
kızı Aynıcamal'dan olsun.
Aynıcamal, Asan gittikten
kırk gün sonra uyanır.
Aynıcamal tahtından başını
kaldırısa insanoğlunun
kokusu vardır. Aynıcamal
endişelenir. İnsanoğlu
buraya nasıl geldi diye

betinin baarısı adamzattın
cı bolup kalıptır, cana kök
ala boluptur. Kız belgisi çok
boluptur cana baş cagında
bir kat catat. Alıp okusa
katta inday deptir: Men
adamzattan sizdi izdep bir
neçe cıl İranbakan taptım.
Sizge ayta albaym,
oygotoyun dep neçen araket
kılsam oygonboy koyduñ.
Özümdün şartımdı atkarıp
Murkuzaramdı alıp uşul
kattı cazıp taştadım dep kat
cazgan adam uulu Asan
baatır Külbaaramdın
küyöösü dep. Meni izdeseñ
cer cüzündö Asan baatır dep
izdegin dep kattı taştap
ketiptir. Aynıcamal degen
kız perinin padıçasının
calgız kızı ele. Özü dünüyö
cüzündö eñ birinçi suluu
ele. Ay menen kündün

düşünür ve baksa Murku-
zaram da yok. Kendini
kontrol etse kızlığı gitmiştir.
Ağzının içi hep insan
kokusuyla dolmuştur ve
vücudu morarmıştır. Beka-
reti bozulmuştur ve baş
ucunda bir mektup vardır.
Alıp okusa şunlar yazmak-
tadır: “Ben insanoğ-luyum.
Seni birkaç yıl arayıp
İranbak’ta buldum. Senle
konuşamadım. Uyandırayım
diye neler yaptımsa da
uyanmadın. Verdiğim sözü
tutup Murkuzaram’ı alıp bu
mektubu yazıp bıraktım. Bu
mektubu yazan ben
insanoğlu yiğit Asan,
Külbaaram’ın kocası”
deyip. “Beni ararsan
yeryüzünde yiğit Asan diye
ara” deyip mektubu yazıp
bırakmıştır. Aynıcamal adlı

nurunday dese kişi cañılbyat
ele. Aynıcamal uşunda
caman ızalanıp perilerdin
özünün uşunday bir şerti
bolot eken, sebebi şertinin
maanisi uşul eken kim
murun koynuna catsa oşogo
tiyet eken. Uşunu menen
Aynıcamal ne kıların bilbey
döölörün çakırıp Aynıcamal
körgön bilgen ukmuştarin
aytıp öttü, döölördün baarı
ayran kaldı, adamzat bul
cerge kantip keldi dep.
Mintip cürsö adam balası
kıyın eken deşip döo ayran
boldu. Aynıcamal eşikke
çıkpay kaldı. Sebebi kız
emes ekenin bilişet eken dep
anda padişanın kızı katın
eken dese, eñ bir kıyın ölüm
bolot eken. Aynıcamal
döölörünö ayttı, men bul
cerde kantip perilerdin betin

kız peri padişahının biricik
kızıdır. O dünya üzerindeki
en güzel kızdır. Ay ile
güneşin nuru gibi diyen asla
yanılmaz. Aynıcamal o
zaman çok kederlenir.
Perilerin kendi aralarında
şöyle bir kuralı vardır.
Kuralın açıklaması şu
şekildedir: Kim perinin
koynuna ilk girerse peri
onunla evlenir. Bu yüzden
Aynıcamal ne yapacağını
bilemeden devlerini çağırıp;
duyup, bilip, gördüklerini
anlatıverir. Devlerin hepsi
şaşıırverir, insanoğlu
buraya nasıl gelmiş diye.
Düşünseler insanoğlu
cesurmuş deyip hayret
ederler. Aynıcamal kapıya
çıkamaz olur. Çünkü kız
olmadığını anlarlar diye
korkar. O zaman padişahın

aytıp ıylap ciberdi. Munu
atam uksa, meni öltürüp
koyot men bu cerge
turbaymın dep döölörünö
Aynıcamal ayttı. Menin
döölörüm meni kötörüp cer
aldına cetkirgile dep
Aynıcamal döölörgö
tapşırdı. Eki döö dayar
boldu. Makul deşip
Aynıcamal ayttı: -Meni bir
cakka körsötpöy cönögölö
dep döölördü toyguzup
Aynıcamal Asandı izdemek
boldu. Atası munu bilgen
cok, İnciliya padişa munu
uksa kızın ötürmök cana
kaytargan döölördü da
koşup öltürmök. Munu
Aynıcamal bilip döölördün
üstünö minip tokson kündük
azık alıp cana kauhar, cakut,
kımbat baaluu buyumdar
menen Aynıcamal adam

kızı kadın imiş deseler, bu
ölüm anlamına gelir.
Aynıcamal devlerine şöyle
der: Ben buralarda perilerin
yüzüne nasıl bakarım
diyerek Aynıcamal ağlaya-
rak anlatır. Bunu babam
duyarsa beni öldürür, ben
burada kalamam diye
devlerine anlatır. “Devlerim,
beni kaldırıp dünya üzerine
götürün” der. İki dev
hazırlanır. Tamam deyip
Aynıcamal şöyle der: Beni
kimseye göstermeden
götürün, deyip devlerini
doyurup Aynıcamal, Asan’ı
aramaya başlar. Babasının
bunu bildiği yok. Babası
padişah İnciliya bunu işitse
sadece kızını değil götüren
devleri de öldürür.
Aynıcamal bunu bildiği için
devlerin sırtına binip doksan

karaymın dep Aynıcamal
balası Asandı izdep “caa
alda dep cönödü. Periler
bilgen çok. Aynıcamaldın
ketkenin, Aynıcamal uçup
cerdin üstün kıdırıp tokson
kün bolgondo bir sonun şaar
köründü. Şaardın çetinde bir
sonun saray köründü. Al
saraydın içinde dünüyö
adam körböğön sonun saray
eken, içinde neçen türlü
bulbuldar sayrap catkan
eken. Aynıcamal munu
körüp, bizdin İranbaktay
eken dep döölörgö
Aynıcamal ayttı. Bugün uşul
sarayga tünögülö dep döölör
makul deşip kün batkanda
barıp saraydın içine kişige
körünböy döölör barıp
kondu. Aynıcamal Asandı
kaydan tabam dep kapalanıp
olturdu. Bir azdan kiyin

günlük yolluk alıp ve
cevher, yakut, kıymetli
değerli şeyler ile Aynıcamal
insanoğlu Asan’ı arayıp
“Yaa Allah” diyerek yola
çıkır. Perilerin haberi
yoktur Aynıcamal’ın gitti-
ğinden. Aynıcamal uçup
yeryüzünü dolanıp doksan
günün sonunda güzel bir
şehir gözüne görünür.
Şehrin ortasında güzel bir
saray görünür. O sarayın içi
hiç kimsenin görmediği
kadar güzel, içinde nice
türlü bülbüller ötüşmekte.
Aynıcamal bunu görüp
bizim İranbak gibiymiş
deyip devlerine Aynıcamal
şöyle der: Bugün bu sarayda
geceleyelim. Devler tamam
deyip güneş batınca varıp
sarayın içinde insanların
görmediği bir yere yatarlar.

bulbuldun baarısı sayrabay
dım çıkpay kaldı.
Aynıcamal munu baykap
turdu. Şaardın içinen bir
bulbuldun ünü çıkdı. Tıñşap
tursa Murkuzaramdın ünü,
baykap tursa şańkıldap
taamay uguldu. Aynıcamal
közünün caşın tögüp
ciberdi. Murkuzaramdın
ünün ukkanda. Murkuzaram
tañ atkança sayradı,
Aynıcamal bir dağı uktagan
cok. Tañ atkanda basıldı,
Murkuzaram basılğanda
başka bulbuldar sayradı.
Aynıcamal Asandı taptık
dep döölörünö aytıp döölörü
munu ugup süyünüşüp
kaldı. Kün cerge tiygende,
saraydın karoolçusu
köründü, döölördü kör-
göndö karoolçu kaçıp barıp
elge kabar saldı.

Aynıcamal, Asan'ı nereden
bulayım deyip tasalanır. Bir
vakit sonra bülbüllerin hepsi
ötmeyip ses çıkarmaz olur.
Aynıcamal buna dikkat
eder. Şehrin içinden bir
bülbülün sesi çıkar. Dinlese
Murkuzaram'ın sesidir.
Dikkat etse sesi apaçık
duyulur. Aynıcamal gözyaşı
döker Murkuzaram'ın sesini
duyunca. Murkuzaram şafak
sökene kadar öter. Daha da
ötmez olur. Şafak sökünce
sesi kesilir, Murkuzaram
susunca da diğer bülbüller
öter. Aynıcamal, Asan'ı
bulduk deyip devlerine
söyler. Devleri bunu duyup
sevinirler. Ortalık aydınla-
nınca sarayın bekçisi
görünür, devleri görünce
kaçıp halkına haber verir.
Sarayın içinde iki dev var,

Saraydın içinde eki döö turat dedi. Ukkan eldin baarisı esi çıgıp baarımızdı kırat deşip candın baarı çuru-çuu boluşup topołoñ tüşüp kaşıtı. Sebebi döölördön korkuşup oşentip turganda Asanga kabar tiydi. Asan baatır munu bilip Külbaaram Asan Murkuzaramdı kötörüşüp alışıp Asanga Külbaaram ayttı: -Bul kelgen Aynıcamal eken dep. Asan enesine ayttı: -Apa, atama ayıp koy korkposun dedi. Asan Kenceke, Muktaga ayttı, Asan Külbaaramdı urmattap, Aynıcamaldı tozup colgo tüştü. Arkasınan cabılışıp bir kişi kalbay eerışıp Asandın arkasınan çubaşıp cönödü. Kelin kızdın baarisı, Asan kayda

der. Bunu duyan halkın aklı başından çıkıp hepimizi öldürürler deyip, insanların hepsi feryat figan olup panikler. Çünkü devlerden kokmuşlardır, o zaman bu haber Asan'a varır. Yiğit Asan bunu anlayıp Külbaaram ile birlikte Murkuzaram'ı kaldırıp Asan'a Külbaaram şöyle der: "Bu gelen Aynıcamal'dır. Asan, annesine şöyle der: Anne, babama söyle korkmasın der. Kenceke, Muktar'a söyler. Asan, Külbaaram'a saygı gösterip Aynıcamal'a doğru yola koyulur. Arkasından bir kişi bile kalmadan herkes Asan'ın peşinden giderler. Gelinlerin kızların hepsi Asan nerede geyip gelmekte. Devler bakıp

barat deşip kele çatışat.
Döölör karaşip Asandı
körgöndö döölör Asanga
salam aytıp, Aynıcamal
karap tursa Asan ekenin
taanıdı. Sebebi Asandın
arkasınan Ak colbors eerçip
kelet. Astında eki caş bala
cılañaç, oynop kelet.
Astında altın baştuu arkar
colun baştap kelet. Eki kök
cal karışkır eki cagında
candap kelet. Munu
Aynıcamal körüp turat.
Külbaaram Murkuzaramdı
kötörüp Asan kelgende tura
kalıp körüştü. Amansızbı
adam balası dep Aynıcamal
aytat Asanga. Asan: -
Allamdu illa dedi.
Külbaaram barıp Aynıcamal
menen kuçaktaşip aş bışım
acıraşpay turdu. Körgön
eldin baarısı ayran kalıştı.

Asan'ı gördüklerinde ona
selam verip Aynıcamal
bakıverse Asan'ı tanır.
Çünkü Asan'ın arkasından
ak kaplan gelmekte.
Yanında iki genç çocuk,
yalınayak oynayıp gelmek-
te. Önünde altın başlı arkar
yolun başından gelmekte.
Gök yeleli iki bozkurt iki
yanında yürümekte. Aynıca-
mal bunları görmekte.
Külbaaram, Murkuzaram'ı
kaldırıp Asan gelince
karşılaşıp görüşürler. “İyi
misin insanoğlu” diyerek
Aynıcamal, Asan'a söyler.
Asan “Elhamdülillah” der.
Külbaaram gidip Aynıcamal
ile kucaklaşıp bir süre öyle
kalırlar. Gören insanların
hepsi hayret eder. Aynı-
camal ile Külbaaram böyle
iyi perilermiş deyip in-

Aynıcamal menen
Külbaaramga uşunday
sonun candar bolot eken
deşip candın baarısı
cabalaktap turuşat.
Kencekeni körgöndö
Aynıcamal turup kulduk
urup turdu. Kenceke betinen
kuçaktap turup süydü. -
Kuttuu bolsun! Dep
Aynıcamaldı üyün közdöy
alıp cönödü. Surnay, kerney
tarttırıp, zambirek attırıp,
kökbörü tarttırıp, cer
düñgüröp kıykırık, çuruu
çuu bolup, Murkuzaram
sayrap adamdın
köpçüşügünön cer solkuldap
Aynıcamal menen
Külbaaramdın birinen biri
sonun körgön kişiler karap
tañ kalışat. Bul eköö bir
tuugandeşip. Eköö teñ
koyondon okşoş. Karap

sanların hepsi birden
söylenir. Kenceke'yi gö-
rünce Aynıcamal saygı
gösterir. Kenceke de
kucaklayıp yanağından
öper. Kutlu olsun deyip
Aynıcamal'ı evine doğru
götürür. Zurna, borazan
çaldırıp, top attırıp, kökbörü
oynatıp, yerleri gümbür-
detip, nara atıp, Murku-
zaram ötüverip, insanların
kalabalıklığından yer
sallanıp Aynıcamal ile
Külbaaram'ın birbirinden
güzel olduğunu gören kişiler
bakıp hayret eder. Bu ikisi
kardeş herhalde derler. İkisi
de birbirine çok benziyor
deyip. Bakıverseniz birini
diğerinden ayırt edemez-
siniz. Şimdi devleri gören
insanlar hayret ederler.
Başları kazan gibi, gözleri

tursañ kişi taanıp acırata
albayt. Emi döölördü
körgön kişiler tañırkaşıp
turuşat. Baştarı kazanday,
közdörü ayaktay, murundarı
zeñirdey, muruttarı
temirdey, koldoru terektey,
sandarı çeletey, boyloru
kırk kez, tuurası on kulaç.
Bir döönün cegen tamagı bir
degende kırk koydun etin,
cüz nandı büt cep, kırk kün
başka tamak cebey kete
beret eken uşunu menen
döölördü colgo saldı.
Döölör ketti. Emi Asandan
söz baştaylı. Asan baatırdın
dünüyösü tügöl boldu.
Adam pendesinen mınday
korduk körgön eç pende
bolboyt, cana mınday
cakşılık körgön dağı
bolboyt. Asan cerdin cüzün
kıdırıp neçen camandık

ayak gibi, burunları eğri
büğrü, bıyıkları demir gibi,
elleri kavak gibi, kalçaları
kovan gibi, boyları kırk
arşın, enleri on kulaçtır. Bir
devin bir öğünlük yemeği
kırk koyun etini, yüz
ekmeği hep yiyip, kırk gün
başka yemek yemeden
gidermiş, bu sayede
Aynıcamal devlerini gön-
derir. Devler gider. Şimdi
Asan'dan söze başlayalım.
Yiğit Asan'ın keyfi yerine
gelir. İnsanoğlundan başka
kimse onun kadar sıkıntı
çekmemiş, ama onun kadar
da iyilik görmemiştir. Asan
yeryüzünü dolaşıp nice
felakete uğramıştır. Asan'ın
gördüğü kötülükleri hiç
kimsenin görmüşlüğü yok
ve Asan hanın yaptığı iyiliği
yapmışlığı da yok. Muktar

körüp cürüp ayagında
mınday cakşılık kördü.
Asandın körgön camandığın
eç kim da körgön çok cana
Asan kandin cakşılığın
ayagan çok. Muktar han
tileğine cetti. Murkuzaramdı
sayratıp cata bersin.
Asandın dañkın baştağdan
kıyın çıktı periden
Aynıcamal degen kız tiyiptir
degen söz düynö cüzündö
uguldu. Ukkan eldin baarısı
ayrañ kaldı. Asan baatır
Aynıcamalga nıke kıydı.
Akırettik coldoş boluu üçün
Külbaaram baybiçe boldu.
Dünüyö kolgo toldu. Cakşı
camandın baarısı kelip Abıl
Malikti suraşat. Kayda dese
Asan coop beret: -Uu kılıp
cüröt dep. Emi Abıl, Malikti
baştaylı. Abıl, Malik elden
uyalıp Asandan korkup han

dileğine kavuşmuştur.
Murkuzaram'ı konuştur-
maktadır. Asan'ın şöhreti
tüm dünyaya yayılır ve peri
kızlarından Aynıcamal
adında kızla evlenmiştir
sözü yeryüzünde konuşul-
maya başlamıştır. Duyan
insanların hepsi hayret eder.
Yiğit Asan, Aynıcamal ile
nikah kıyar. Ahiretlik
yoldaşı olduğu için
Külbaaram birinci karısı
olur. Her şeye kavuşuverir.
İyinin kötünün hepsi gelip
Abıl ile Malik'i sorar.
Nerede deseler Asan cevap
verir: Avlanmaya gittiler,
der. Şimdi Abıl ve
Malik'ten haber verelim.
Abıl ile Malik halktan
utanıp Asan'dan korkup
dağın başında, ormanların
arasında kaçak bir hayat

toonun başında, tokoydun arasında kaçıp cüröt. Asan baatır Muktaadin uvaziri Tokomandı çakırtıp alıp: - Abıl, Malik izindi taap alıp kel Tokoman ake, barsañız başka kişiğe Abıl, Malik işenişpeyt. Tokoman ake tuugan degen adamga tabılbayt go dep Asan Tokomandı Abıl, Malikke ciberdi. Tokoman toolordon izdep cürsö, bir cerden bir karaan köründü. Oşogo barsa Abıl bir üñkürdün içinde bekinişip kalıptır. Tokoman kıykırsa üñkürdön çıkpayt. -Men Tokomanmın dep kıykırdı. Oşondo arañ çıgıp kelişti. Abıl, Malik: - Emne kılıp cürösüñör? Dedi. Tokoman anda Abıl, Malikke ayttı. -Biz kantip Asandın betin köröbüz dep,

sürmektedir. Yiğit Asan veziri Tokoman'ı çağırıp: Abıl ile Malik'in izini bul, al getir Tokoman ağabey, der. Gitmezsen bunlar başkasına inanmaz. Tokoman ağabey, akrabaları bunları bulamaz, deyip Asan, Tokoman'ı Abıl ile Malik'e gönderir. Tokoman dağlarda arasa bir yerden bir karaltı görünür. Oraya doğru varsa Abıl bir mağaranın içinde gizlenmiştir. Tokoman haykırsa da mağaradan çıkmaz. Ben Tokoman'ım diye bağırır. O zaman çıkıp gelirler. Abıl ile Malik "Ne yapıyorsun" der. Tokoman o zaman Abıl ve Malik'e "Biz Asan'ın yüzüne nasıl bakarız, Asan bize iyilik yaptı ama biz onu unutup bıraktık. Asan'a kötülük

bizge Asan cakşılık kıldı
ele. Anı biz unutup taştap
Asanga camandık kıldık.
Cana adam kılbağan işti
kıldık dep ıylaşıp ciberdi.
Abıl, Malikke Tokoman arkı
berki söz aytıp tüşündürdü.
Asan meni ciberdi silerdi
taap kel dep. Sizge işenet
dep ayttı. Asan Baatır. Abıl
ayttı: -Asan bizdi kep kılar?
Dep. Tokoman ayttı: -Anda
silerdi bir künü kelgen elder
suraştı. Abıl, Malik kayda
deşip. Asan ayttı “Alar uuga
ketken” dep. Anda el ayttı
“Asandın döölötünö cırgay
bersin” dep oturgan el ayttı.
Dep Tokoman Asandın
kılğan işterinin baarın ayttı
öttü. Emi siler kaçıp talaada
cürbögülö dep Tokoman
Abıl, Malikke ayttı. Cana
Asandın İranbaktan Perinin

ettik. İnsanın insana
yapmayacağı şeyler yaptık”
deyip ağlayıverirler. Abıl ile
Malik’e Tokoman bir şeyler
söyleyip açıklama yapar.
“Asan beni sizleri bulup
götüreyim diye gönderdi”
der. “Siz inanın diye yiğit
Asan” der. Abıl şöyle der:
“Asan bize ne söyledi” der.
Tokoman şöyle söyler: “Sizi
bir gün gelen insanlar sordu,
Abıl ve Malik nerede diye.
Asan onlar ava gitti, ddi. O
zaman insanlar Asan’ın
devletine huzur versin
dediler” diye Asan’ın
yaptıklarını bir bir anlatır.
“Şimdi sizler kaçıp dağ
başında durmayın” diye
Tokoman, Abıl ve Malik’e
anlatır. Ayrıca Asan’ın
İranbak’tan peri padişahının
kızı Aynıcamal’ın geldiğini,

padıçasının kızı Aynıcamal
degendi alıp taştap kelgen
eken, oşol perinin kızının
kelgenine beş kün boldu.
Anda Abıl ayttı: “Kantip
keliptir” dedi. Tokoman
ayttı: -Aynıcamal Asandı
izdep İranbaktan döölördü
minip keliptir. Aynıcamal
menen Külbaaramdın toyun
berem dep silerdi kütüp
kaldı. Uşul toydu Abıl,
Malik kelip başına tursun
dep Asan meni silerge
ciberdi. Tokoman Abıl,
Malikke ayttı. Munu ugup
turup Abıl, Malik ıylap
ciberdi. Tokoman akemdi
baktıluu menen baylaşpa,
taalayluu menen talaşpa,
degen uşul eken go dep ali
közünün caşın tögüp
ciberdi. Al ayttı: Toko men
Asandın cüzün kantip kızın

geleli beş gün olduğunu
anlatır. O zaman Abıl şöyle
der: “Nasıl gelmiştir” der.
Tokoman şöyle söyler:
“Aynıcamal, Asan’ı arayıp
İranbak’tan devlerine binip
gelmiştir. Aynıcamal ile
Külbaaram’ın toyunu
vereyim diye sizi bekledi.
Toyun başında Abıl ve
Malik dursun diyerek Asan
beni sizlere gönderdi”
Tokoman Abıl ve Malik’e
söyler. Bunu duyup Abıl ile
Malik ağlayıverir. Tokoman
ağabey “Bahtlı olanın
bahtını bağlamaya çalışma,
kuvvetli olanla kavga etme”
dedikleri bu imiş deyip
gözünün yaşı dökülüverir.
Devam eder: “Toko, ben
Asan’ın yüzüne nasıl
bakarım. Ben ölkemize
gitmeyeyim” diye Abıl

karaymın. Men barbay ele koyoyun dep Abıl ayttı. Baldar dedi silerdi bölök kişiğe işenbeyt dep meni ciberdi, silerdi Asan eç nerse kılbayt dedi. Asandın uşul cakşılık toyuna bargıla. Uşul Külbaaram menen Aynıcamaldın toyuna barıp kızımat kılıp başında turgula. Asan silerdi eç nerse debeyt. Anday bolso menin ubal-soobum senin moynuñda dep makul deşip, Abıl, Malik Tokomandın tilin alışıp. Emese makul deşip cönömök boluşup attarın tokunuşup cürüp kaldı. Tokomandın arkasınan eerçişip, Abıl, Malik eki baatır ayılga cakın kalganda eldin baarısı bayakı şermende deşip, uyalbay kelet deşip, Abıl, Malikti

söyler. “Çocuklar, sizleri başka insanlara inanmayın diye beni gönderdi, size Asan hiçbir şey yapmaz” der. “Asan’ın şu güzel toyuna varın. Külbaaram ile Aynıcamal için verilen toya gidip hizmet edin, başında durun. Asan size hiçbir şey demez. Aksi olursa vebali benim boynuma” deyip “Tamam” derler. Abıl ve Malik, Tokoman’ın sözünü dinleyip, “Öyleyse tamam” deyip yola koyulurlar ve atlarını eyerleyip yola çıkarlar. Tokoman’ın peşi sıra Abıl ve Malik, iki yiğit, obaya yaklaştıklarında insanların hepsi “kahrolasılar” deyip, “utanmadan geliyorlar” deyip Abıl ve Malik’i kötü bellerler. “Yüz karaları” derler. O zaman

caman körüşöt. Beti kara deşip. Añgiça Asan baatır munu ukkada astınan cigitterin eerçitip kök börü tarttırıp Abıl Malikti tozup çıktı. Asan kırk kişi menen attanganda eldin baarısı attandı. Abıl, Malikti Asan öltüröt eken deşip oşonu menen öltürgönün köröbüz deşip Asan surnay, kerney menen kök börü tarttırıp Abıldın astınan çıktı. Abıl, Malikke cakin kalganda Asan atınan tüşüp, kurun moynuna salıp, Abıl menen barıp kuçaktaşıp körüştü. Abıl, Malik, Asan bolup kuçaktaşıp köpkö acıraşpay eldin baarısı Asandı anık baatır eken deşip turuştu. Tübü birge tütüşpöyt, degen uşul eken. Eldin baarısı Asandın erligine tañ kalışıp

yiğit Asan bunu duyunca ardından yiğitlerini getirip, kökbörü oynatıp Abıl ve Malik'in karşısına çıkar. Asan kırk kişi ile ata binince insanların hepsi de atlarına biner. Abıl ve Malik'i Asan öldürecekmiş, deyip, böylece nasıl öldürdüğünü görürüz deyip Asan zurna, borazan çaldırıp, kökbörü oynatarak Abıl'ın karşısına çıkar. Abıl ve Malik'e yaklaştığında Asan atından inip, mendilini boynuna atıp Abıl ile kucaklaşır. Abıl, Malik ve Asan kucaklaşıp, bir süre ayrılmaz; insanların hepsi Asan için "Gerçekten yiğitmiş" derler. "Kardeşler düşman olmaz" dedikleri bu olsa gerek. İnsanların hepsi Asan'ın yiğitliğine hayran kalır. Gözlerinin yaşını

turuştı. Közdörünün çaşın
töküp Asan, Abıl, Malikti
koltuktap atına mingizip
alıp Asan cönödü. Oşo
boydon Muktar handın
üstünö tüştü. Abıl, Malik,
Asan, Muktar handın üç
balası birin biri
körbögönö on beş cıl
bolgon eken. Muktar han
başın kötörüp baldarın karap
turup Abıl Malikti ayttı: -
Karıba, kayır balam,
uyalaştan eköo eleñ. Asan
bolso bir eneden calgız ele,
uşuga cakşılık kılbağan
kimge cakşılık kılasiñ dep
Muktar han kayra tagına
mindi. Asan ayttı: -Anday
emes, bir tuugan degen
tabılбайт dep Asan atasına
coop berdi. Muktar han
başın çaykap turup kaldı.
Külbaaram Abıl, Malikke

döküp Asan, Abıl ve
Malik'in koluna girip onları
ata bindirip Asan yola çıkar.
Oradan Muktar hanın
yanına varırlar. Abıl, Malik
ve Asan'ı Muktar han bir
arada görmeyeli on beş yıl
olmuştur. Muktar han başını
kaldırıp çocuklarına bakarak
Abıl ve Malik'e şöyle
söyler: Kocamayın evlatla-
rım! Siz öz kardeşsiniz.
Asan ise başka anneden.
Size iyilik yapmayanlara siz
iyilik yapın, deyip Muktar
han geri tahtına oturur. Asan
şöyle der: Öyle değil, kardeş
öyle kolay bulunmaz deyip
Asan babasına cevap verir.
Muktar han başını sallar.
Külbaaram, Abıl ve Malik'e
gelip onlarla görüşüp saygı
gösterir. Abıl o zaman
utanıverir. Külbaaram, kelip

körüşüp kulduk kıldı. Abıl oşondo uyalıp ciberdi burkurap. Külbaaram Abıldın betinen caşın aarçıp turdu. -Kuday albasa kişi cürö beret eken dep Abıl aytıp tim boldu. Caynagan köpçülük Abıldı caman körüşüp turuşat. Oşentip, Asan baatır özünö camandık kılğan tuğanın caman aytpay cakşılık menen tuğan kılıp aldı. Sabırdın tübü sarı altın degen söz uşul tuğan cakşı adam kişini caman kılbayt degen söz. Uşu dep eldin baarısı Asanga ıraazı boluştu. Asan baatır Aynıcamaldın kelgenine Külbaramdı alğanına, Abıl Maliktin kelgenine, atasının urmatına toy beremin dep kün batış menen kün çığışka kabar

Abıl'ın gözyaşlarını siler. Allah canını almazsa insan yaşarmış deyip Abıl sus pus olur. Kalabalık Abıl'ı kötü bellemiştir. Bunun üzerine yiğit Asan kendine kötülük yapan kardeşi hakkında kötü konuşmayıp iyilikle yaklaşır kardeşlerine. Sabrın sonu selamet dedikleri söz bu, insanın kardeşinden kötülük gelmez dedikleri söz bu. İnsanların hepsi Asan'dan razı olur. Yiğit Asan, Aynıcamal'ın gelmesine, Külbaaram'la evlenmesine, Abıl ve Malik'in gelmesine ve babasının hürmetine toy vereyim diye gün batımından gün doğumuna her yere haber gönderir. Kalmuk hanı şimeykan'a dahi haber verir. şimeykan seksen kişi ile kırk günde

berdi. Cana kalmaktın kanı
Şimeykanga dağı kabar
berdi. Şimeykan seksen kişi
menen kırk kündö keldi.
Neçen bir adam körbögön
dünüyö menen Asandın
toyuna keldi. Kün batış
menen kün çığıştan Asandın
Dañkın ukkan kişiler kalbay
kelişti. Dünüyö cüzündö
mından köpçülük bolgon
emes. Adamdın köpçülü-
günön kişinin başı adaşat.
Uşintip Asan baatır toy
berdi. Toy kırk kün boldu.
Kulağı ugup köz kögrön
tamaşanın baarısı boldu.
Aynıcamaldan bir cerinen
iynenin uçunday kemçiligin
eç kim tapkanı cok cana
Külbaaramdı körgöndö
candın baarısı suluuluguna
ayrañ kalıştı. Aynıcamal
menen

gelir. Hiç görülmemiş bir
kalabalık Asan'ın toyuna
gelir. Günbatımından gün
doğumuna Asan'ın şöhretini
duyan herkes gelir. Dünya
yüzünde bundan daha fazla
bir kalabalık olmaz.
İnsanların kalabalıklığından
adamın başı döner. Asan
böyle bir toy verir. Toy kırk
gün sürer. Kulağın duyduğu
gözün gördüğü eğlencelerin
hepsi yapılır. Aynıcamal'ın
herhangi bir yerinde iğnenin
ucu kadar bile kusur bulan
yoktur, Külbaaram'ı gören
insanların hepsi güzelliğine
hayran kalır. Aynıcamal ile
Külbaaram'ı birbirinden
ayırt edemezler. Gören
insanların hepsi Asan'ın iki
karısına hayran kalır.
“Böyle insanlar da varmış”
derler. İmrenmeyen kimse

Külbaaramdın birinen birin
acırata albay koyuştu.
Körgön eldin baarısı
Asandın eki katınına tañ
kalışıp catışat. “Uşunday da
can bolot eken” deşip.
Suktanbagan bir da kişi
kalbay turuşat. Asandın eki
katını canaşa bassa
koyondon okşoş. Karap
turup okşoştuguna adam tañ
kalat cana toygo kelgen
kandardın baarısı bizge
kanday uşunday katın
tabılbayt deşip arman kılıp
turuşat. Asandın taalayı
artık eken go deşip kandar
karap turuştu. Asandın
dünüö tuuraluu eç bir
cerinde iynenin uçunday
kemçilik cok boldu. Toygo
kelgen el tamaşadan
talıkpay kırk kün bir kündöy
bolgonu da cok. Eldin

kalmaz. Asan’ın iki karısı
yan yana gelse çok
benzemektedirler. Benzerliği
ne bakışıp insanlar hayret
eder. Toya gelen hanların
hepsi “Biz niçin böyle kadın
bulamıyoruz” deyip iç
geçirirler. Asan’ın talihi
açık mış, deyip hanlar bakıp
durur. Asan’ın dürüşlü-
ğünde iğne ucu gibi kusur
yoktur. Toya gelen insanlar
eğlenceden usanmadan kırk
günün bir gün olduğu da
yoktur. Toyda ırcılar şarkı
söyleyip dururlar.

közünö toydo ırçılar ırdap
catişar.

Kıraan kuştı asmanga
Minip bardıñ er Asan
İranbaktın şaarına
Kirip bardıñ er Asan.
Aynıcamal suluuga
Bardıñ keldiñ er Asan.
Murkuzaram bulbuldu
Alıp keldiñ er Asan.
Suluulugun Camaldın
Bilip keldiñ er Asan.
Alamın dep canına
Catıp keldiñ er Asan.
Ak buluttu aralap
Barıp keldiñ er Asan.
İranbaktan Camaldı
Alıp keldiñ er Asan.
Perilerge buzuktu
Salıp keldiñ er Asan.
İranbaktın şaarına
Eç bir pende barbagan
Kızı turmay periden
Bargandar tirüü kalbagan.

Kara kuşa gökyüzünde
Biniverdin er Asan
İranbak şehrine
Giriverdin er Asan
Güzel Aynıcamal'ı
Alıp geldin er Asan
Murkuzaram bülbülünü
Alıp geldin er Asan
Güzelliğini Aynıcamal'ın
Anlayıverdın er Asan
Alayım deyip yanına
Yatıverdın er Asan
Ak bulutları dolaşıp
Gidiverdin er Asan
İranbak'tan Aynıcamal'ı
Alıverdın er Asan
Perilere bozgunu
Verip geldin er Asan
İranbak şehrine
Hiçbir insan varmamış
Kızı bırak periden
Gidenler canlı kalmamış

Bargandardın baarisın
Döölörü karmap calmagan.
Perilerden caltanbay
Kızın aldıñ er Asan.
Sayrap turgan tagınan
Kuşun aldıñ er Asan.
Ay cıldızdı aralap
Barıp kördüñ er Asan.
Perilerdin kauhardan
Tagıp kördüñ er Asan.
Külbaaramdın kümüşton
Tagıp aldıñ er Asan.
Dünüyödö suluunun
Baarın aldıñ er Asan.
Asmandagı bulbuldu
Karmap aldıñ er Asan.
Cer asmandan suluunu
Tandap aldıñ er Asan.
Asmandagı carkırap
Ayga bardıñ er Asan.
Adam körgüs düynödö
İranbakka bardıñ er Asan.
Acıdaardı öltürüp
Ceti böldüñ er Asan.

Gidenlerin hepsini
Devler tutup yiyivermiş
Perilerden korkmadan
Kızlarını aldıñ er Asan.
Tahtında ötüveren
Kuşunu aldıñ er Asan.
Ayı, yıldızı dolaşıp
Gidip gördün er Asan
Perilerin mücevherlerini
Takıverdın er Asan.
Külbaaram'ın gümüşlerinden
Takıverdın er Asan
Dünyadaki güzellerin
Hepsini aldıñ er Asan
Gökyüzündeki bülbülü
Yakalayıverdın er Asan
Yerin, göğün güzelini
Seçip aldıñ er Asan.
Gökyüzünde parıldayan
Aya gittin er Asan
Dünyadakilerin görmediği
İranbak'a vardın er Asan.
Ejderhayı öldürüp
Yediye böldün er Asan.

Asman tirep zañkaygan
Toonu kördüñ er Asan.
Alp kara kuş töldögön
Zoonu kördüñ er Asan.
Kiyik bolup bir kezde
Toodo cürdüñ er Asan.
Kayberenge koşulup
Zoodo cürdüñ er Asan.
Cez kemir menen karmaşıp
Başın aldıñ er Asan.
Kara kaşka şańkıgan
Tınar aldıñ er Asan.
Kayberenge koşulup
Tilin bildiñ er Asan.
Irıskındı düynögö
Çaçıratıñ er Asan.
Tutkundagı akeñdi
Acıratıñ er Asan.
Abıl, Malik akeñdi
Bilip keldiñ er Asan.
Kalmaktın kanı Şimeydi
Bilip keldiñ er Asan.
On beş cılı talaada
Cürüp keldiñ er Asan.

Göğü delen, kocaman
Dağı gördün er Asan.
Alp karakuşun yumurtladığı
Kayayı gördün er Asan
Geyik olup bir ara
Dağda yaşadın er Asan.
Kayberen'e karışıp
Dağlarda kaldın er Asan.
Kocakarı ile güreşip
Başını kestin er Asan.
Kara kaşkanın yankılandığı
Kuşları aldın er Asan.
Kayberen'e karışıp
Dilini öğrendin er Asan.
Rızkını dünyaya
Saçıverdın er Asan.
Hapisteki ağabeyini
Kurtarıverdın er Asan
Abıl, Malik ağabeylerini
Anlayıverdın er Asan.
Kalmuk hanı Şimey'i
Öğreniverdın er Asan.
On beş yıl bozkırda
Yaşayıverdın er Asan.

Ölgön cerden tirilip
Kayta keldiñ er Asan.
Körbögönüñdün baarısın
Ayta keldiñ er Asan.
Bakt bergen başında
Babam kızır kaşında.
Suu başında Sulayman
Baktı berdi başıña.
Oşonun baarı kудaydan.
Abıl ekiakeñ taştapketken er Asan
Kutulduk dep Asandan
Şaşıp ketken er Abıl
Kaçıpcürüp biyik kördün arasınan
Kaynap catkan talaadan
Kiyik körgön er Asan.
Külbaaramdı eerçitip
Elge keldiñ er Asan.
Baktı başıñ aman esen
Kutulup cerge keldiñ er Asan
Oşentip ırılar ırdap turuşat.
Abıl, Malik eldin içine
coloboy kaçıp cürüşöt.
Munu Asan baatır ugup
ırçılarda ayttı. -Abıl, Malikti
camandap ırdabagıla. Asan

Öldüğün yerden dirilip
Geri geldin er Asan.
Görmediklerinin hepsini
Anlatıverdın er Asan.
Baht veren başına
Atam Hızır karşında.
Su başında Süleyman
Baht verdi başına.
Bunların hepsi Allah'tan.
İki ağabeyinin bıraktığı er Asan
Kurtulduk diye Asan'dan
Şaşırıveren er Abıl
Kaçıp yüksek tepelerin arasından
Kaynayıp duran bozkırdan
Geyik gören er Asan.
Külbaaram'ı getirip
Ülkene geldin er Asan
Bahtı başında, sağ salım
Kutulup geldin er Asan.
İrcılar bu şekilde şarkı
söylemekte. Abıl ile Malik
halkın içine karışmadan
kaçışmakta. Bunu yiğit
Asan duyup ırcılara söyler.

ırçılardı toktotup koydu.
İrçılardın pulun berip tarattı.
Asan toygo kelgen kandarga
tartuu tarmagın berip astına
altımıştan, arkasına kırk
elüüdön kılıp corgo külük
berip eldin baarisın ıraazı
kılıp cana katın balasına
çeyin dünüyö berip cana
dumana kalenderlerdin
baarisın ıraazı kılıp moldo,
koco debey kelgen eldin
baarisın ıraazı kılıp Asan
baatır kaydardı. Toygo
kelgen elder karı caşı debey,
katın kızı debey butunan
baskan eldin baarisı Asanga
ıraazı bolup kayttı. Elden
eki kündön kiyin kalmaktın
kanı Şimeykandı cönöttü.
Kırk kızıl nar berip, kızıl
altın zar berip, İranbaktan
alıp kelgen kımbat baaluu
dünüyödö eñ sonun cakut

Abıl ile Malik'i kötü
söylemeyin. Asan ırçıları
duraklatır. İrçıların parasını
verip gönderir. Asan toya
gelen hanlara hediyeler
verip önüne altmış, arkasına
kırk elli çevik at verip
insanları memnun edip ve
kadınından çocuğuna kadar
her şeyi verip, divane
kalenderlerin hepsini
memnun edip molla, hoca
demedenden gelen insanların
hepsini memnun edip yiğit
Asan geri döner. Toya gelen
insanlar genç yaşlı
demedenden, kadın kız
demedenden adım atan herkes
Asan'a teşekkür edip
evlerine döner. İnsanlar
gittikten iki gün sonra
Şimeykan'ı yolcu eder. Kırk
kızıl deve verip, kızıl altın
mücevher verip, İranbak'tan

taş berip cakuttun
sonundugu bir cerge koyso
bir şaardın baarısı
kündüzgüdöy carık bolot.
Cana andan başka kırk
corgo mingizip kırk kişini
Şimeykandı eline cetkizip
kelgin dep koşup Asan özü
baş bolup uzatıp çıktı.
Abıldı Şimeykanga koşup
berdi. Abıldı kırk kişi
menen Şimeykan koşo ala
ketti. Bayakı musapır bolup
cürgön cerine Külbaaram
menen Aynıcamal
Şimeykan menen koştosup
turup kaldı. Asan dağı
Şimeykan menen koştosup
kayra tarttı. Uşunu menen
Asan kün batış menen kün
çıgışka Asan menen
Külbaaramdın atagı kaldı.
Asan atasının akısının
kutulup uşunday daracanı

getirdiği dünyanın kıymetli,
değerli, en güzel yakut
taşlarını verip, yakutun
güzelliğini bir yere koysa
bir şehrin hepsi gündüz gibi
aydınlanır. Ayrıca ondan
başka kırk kişiyi kırk ata
bindirip, kendi başa geçip,
kırk kişiyi Şimeykan'ı
ülkesine götürün der. Abıl'ı
Şimeykan'a refakatçi verir.
Abıl'ı kırk kişi ile
Şimeykan'a eşlik ettirir.
Önceden tutsak olduğu yere
Külbaaram ile Aynıcamal,
Şimeykan ile vedalaşır.
Asan da Şimeykan ile
vedalaşır. Böylece
günbatısından gündoğusuna
Asan ile Külbaaram'ın
şöhreti kalır. Asan babasının
hakkından kurtulup
derecesini yükseltir. Yiğit
Asan diye söz halk ağzında

kalır. Külbaaram ile Asan sözü budur. Asan babasına böyle hizmet edip mertebesini yükseltir. Asan nice ölümden kurtulup babasının hakkından kurtulur. Asan ile Külbaaram'ın hikayesi bitti. “Kim böyle babasına hizmet ederse, derecesini yükseltir çocuğu”, diye ihtiyarlar anlatırlar, diyerek bitirdik sözümüzü.

taptı. Asan baatır degen söz el oozunda kaldı. Külbaaram menen Asanday degen söz uşul eken. Asan atasına uşintip kızmat kılıp daraca taptı. Asan neçen ölümdön kutulup atasının akısınan kutuldu. Asan menen Külbaaramdın okuyası büttü. Kim uşunday atasına kızmat kılsa daraca tabat balası dep karılar aytıp ötkön eken dep tokottuk.